

HUKUK VE ULUSLARARASI İLİŞKİLER BOYUTUYLA

DİPLOMASİ KAVRAMLARI SÖZLÜĞÜ

EDİTÖR:
DOÇ. DR. MEHMET GÜNEŞ

Yeni Türkiye'nin Düşünce Merkezi

HUKUK VE ULUSLARARASI İLİŞKİLER BOYUTUYLA

DİPLOMASİ KAVRAMLARI SÖZLÜĞÜ

EDİTÖR:
DOÇ. DR. MEHMET GÜNEŞ

SDE YAYINLARI E-KİTAP 2021

Yeni Türkiye'nin Düşünce Merkezi

HUKUK VE ULUSLARARASI İLİŞKİLER BOYUTUYLA DİPLOMASİ KAVRAMLARI SÖZLÜĞÜ

Editör: Doç. Dr. Mehmet Güneş

STRATEJİK DÜŞÜNCE ENSTİTÜSÜ YAYINLARI

EYLÜL 2021

ISBN: 978-605-70881-09

Aşağı Öveçler Çetin Emeç Bul. 1330. Cad.

No:12, 06460 Çankaya - Ankara

Telefon : +90 312 473 80 41

Faks : +90 312 473 80 46

sde@sde.org.tr

www.sde.org.tr

Tasarım Baskı:

Karınca Ajans Yayıncılık Matbaacılık Ltd. Şti.

Dr. Mediha Eldem Sokak No: 56/1 Kızılay/Ankara

Tel: +90 312 431 54 83

www.karincaajans.net

İÇİNDEKİLER

SDE Vakıf Başkanı Önsöz	5
SDE Enstitü Başkanı Önsöz	7
Giriş	9
Diplomasi Kavramları A-E	11
Diplomasi Kavramları F-İ	81
Diplomasi Kavramları J-N	99
Diplomasi Kavramları O-S	135
Diplomasi Kavramları Ş-Z	175
Yazarların Özgeçmişleri	223

ÖNSÖZ

Kuruluşundan bu yana insan kaynağı, bilgi birikimi, düşünce üretimi ve araştırma kapasitesini, politika, strateji ve proje geliştirme potansiyelini, uluslararası ilişki, iletişim ve organizasyon becerisini en verimli biçimde değerlendirerek ve yöneterek; ülkemizin güçlenmesine, insanımızın kalkınmasına hizmet etmeyi gaye edinen Stratejik Düşünce ve Araştırma Vakfı (SDAV) bünyesinde yeni eserler ve çalışmalar yapılmasından gurur duymaktayız.

2021 yılı içerisinde Vakfımızın kuruluşu olan Stratejik Düşünce Enstitüsü ve Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı (YTB) paydaşlığında gerçekleştirilen ‘Uluslararası Diploması Okulu’nun öğrencilerinin, sadece uluslararası diploması alanında yeni ufuklar edinmekle kalmayıp aynı zamanda Uluslararası Diploması Okulu’nun hocalarından olan Stratejik Düşünce Enstitüsü Uluslararası İlişkiler ve dış Politika Koordinatör yardımcısı Doç. Dr. Mehmet GÜNEŞ’in editörlüğünde vakfımız bünyesinde “Hukuk ve Uluslararası İlişkiler Boyutuyla Diploması Kavramları Sözlüğü” kitap çalışmasını da tamamlamış olmalarından büyük sevinç duyuyoruz.

Bilimsel kaynaklardan yararlanarak oluşturulan ve öğrencilerimizin uluslararası konulara ilişkin araştırma, inceleme ve yorumlama yeteneklerini ortaya koyan bu eserle birlikte Uluslararası diplomasının ana kavramlarını daha doğru biçimde anlama, uluslararası sorunları daha doğru şekilde niteleme ve en önemlisi doğru çözümlere ulaşma açısından değerli bir katkı olarak vakfımız bünyesinde hazırlanan “Hukuk ve Uluslararası İlişkiler Boyutuyla Diploması Kavramları Sözlüğü” kitap çalışmasının herkese faydalı olmasını diliyorum. Vakfımız adına daha başka eserlerin oluşturulmasına da ilham vereceğini de düşünerek bu kitabın hazırlanmasında emeği geçen Doç. Dr. Mehmet GÜNEŞ’e ve kitap çalışmasında yer alan tüm öğrencilere şükranlarımı sunuyorum.

Sinan TAVUKCU
SDAV Başkanı

ÖNSÖZ

Stratejik Düşünce Enstitüsü (SDE) bünyesinde açılan ve 44 ülkeden öğrencinin katıldığı “Uluslararası Diplomasi Okulu” programında dersler veren, enstitü Uluslararası İlişkiler ve Dış Politika Koordinatör Yardımcısı Doç. Dr. Mehmet Güneş’in editörlüğünde hazırlanan “Hukuk ve Uluslararası İlişkiler Boyutuyla Diplomasi Kavramları Sözlüğü” hem değişik ülkelerden öğrencilerin bir araya geldiği bir çalışma olması hem de alanında bir boşluğu doldurması açısından önemli.

Eser incelendiğinde, ekonomi, hukuk, uluslararası ilişkiler gibi birçok alanda çalışmaları olan Doç. Dr. Mehmet Güneş’in, disiplinler arası çalışmalara yatkın bir akademisyen olarak, tecrübesini diplomasi boyutuna da taşıdığı görülüyor. Bu çalışma ise diplomatik alandaki çalışmalarını sadece ulusal alanda bırakmayıp uluslararası alana da taşıyan Stratejik Düşünce Enstitüsünü akademik yayın alanında bir adım daha ileri taşıyor.

SDE bünyesindeki eğitimlerde, katılımcıların daha önceki çalışmaların ötesine geçerek bizzat uygulamalara iştirak etmesi önemli bir husustur. Bu açıdan katılımcıların öğrendikleri konular yanında yazılı bir esere katkı sağlamasının da önemli olduğu düşünülmektedir. Uluslararası İlişkilerin Temel kavramları içeren bu eserin her geçen dönemde geliştirilerek çok daha iyi düzeye geleceğini umut ediyor, bu düzeyde başlayan ortak çalışmaların gelecekte güzel sonuçları olacağını düşünüyor ve emeği geçen herkesi kutluyoruz.

Tümg (E) Doç. Dr. Güray ALPAR
SDE Başkanı

GİRİŞ

Stratejik Düşünce Enstitüsü ve Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı (YTBB)nın birlikte düzenlediği ‘Uluslararası Diplomasi Okulu’nda birlikte olduğumuz Türk ve misafir yabancı öğrencilerimizin hevesli ve gayretli çabalarını taçlandırmak amacıyla bir kitap çalışması başlatmıştık. Öğrencilerimizin hem kendileri hem de kendilerinden sonra bu tür staj ve programlara katılacak olan tüm öğrencilere faydalı olması amacıyla “Hukuk ve Uluslararası İlişkiler Boyutuyla Diplomasi Kavramları Sözlüğü” oluşturmaya karar verdiğimizde ilk olarak hangi kavramların kitapta yer alması gerektiğine ve daha sonra ise nasıl bir formatta açıklanması gerektiğine ilişkin öğrencilerimize her açıdan yol göstermeye çalıştım. Onları sürekli teşvik ederek böyle bir çalışmada yer almalarının önemli olacağını daima hatırlattım. Nihayet verilen emekler sonunda meyvesini verdi ve elinizdeki kitap ortaya çıktı.

Kitabın hazırlanmasında emeği geçen öğrencilerimiz bu şekilde ilk defa bir kitap çalışmasında birlikte hareket ederek akademik bir ürün ortaya koymak adına önemli bir mesafe kat ettiler. Mütevazı bir başlangıç sayılabilecek bu eserin önümüzdeki dönemlerde yeni öğrenciler ve yeni kavramlarla genişletilmesine ve büyütülmesine de çalışılacaktır. Bu konuda bizleri her daim destekleyen Stratejik Düşünce ve Araştırma Vakfı (SDAV)na ve Stratejik Düşünce Enstitü Başkanlığına teşekkür ederim.

Bu kitabın hazırlanmasında birlikte olduğumuz tüm öğrencilerimi içten şekilde tebrik eder bu eserin tüm okuyuculara faydalı olmasını dilerim.

Doç. Dr. Mehmet GÜNEŞ

BİRİNCİ BÖLÜM
DİPLOMASİ
KAVRAMLARI (A-E)

Abluka (Blockade)
Mammad ISMAYILOV

Abluka (Blockade)

Mammad ISMAYILOV

Geniş anlamıyla abluka, bir devletin dış dünya ile olan bağ ve ulaşımının diğer devlet tarafından zor ve kuvvet kullanmak suretiyle kesilmesidir. Deniz ablukası ise, bir muharip tarafın, düşman kıyılarının bir kısmının veya tamamının, tüm devletlerin gemilerinin ve/veya uçaklarının girişine veya çıkışına kapalı olduğunu ilan etmesi anlamına gelmektedir. Bir başka tanıma göre abluka, savaşan taraflardan birinin diğer tarafa karşı topraklarının belirli bir bölümüne, özellikle de kıyılarına girişi ve çıkışı engellediği bir savaş eylemi olarak ifade edilmektedir. Ablukayla güdülen amaç, düşman tarafın açık denizlere giriş ve çıkışını kesmek ve böylece diğer devletlere olan tüm ticari ilişkilerini engelleyerek savaşı devam ettirebilme kabiliyetini yok etmek veya bunu azaltmaktır.

Abluka örf ve adet hukuku esas alınarak Anglo-ABD Ganimet Mahkemeleri tarafından belirlenen ilkelere dayanılarak geliştirilen bir yaptırım yöntemidir. Ablukaya ilişkin yasal temellerin oluşturulmasında İngiliz hukukçu Stephen Lushington ve Privy Council'in Kırım Savaşı sırasında İngilizler tarafından ele geçirilen bir Danimarka gemisi olan Franciska'ya ilişkin 1854 tarihli kararlarının önemli etkisi olmuştur. Ablukaya ilişkin ilk uluslararası metin ise 16 Nisan 1856 tarihli "Paris Deniz Hukukuna Uyuma Deklarasyonu"dur. Adından da anlaşılacağı üzere bu Deklarasyon yalnızca deniz ablukasına ilişkin hükümler içermektedir. Bu Deklarasyon'un 4.maddesine göre, bir ablukanın bağlayıcı bir niteliğe sahip olabilmesi için etkin bir şekilde uygulanması ve bu etkinliğin abluka uygulanan bölgelere/sahillere erişimi önleyebilecek düzeyde yeterli deniz gücü unsurları tarafından gerçekleştirilmesi gerekmektedir. Görüldüğü üzere bir ablukanın bağlayıcı bir niteliğe sahip olabilmesi için her şeyden önce etkin bir şekilde uygulanması gerekmektedir. Diğer bir ifadeyle abluka sadece kâğıt üzerinde kalan bir yaptırım türü olmamalıdır.

26 Şubat 1909 tarihli Londra Deklarasyonu deniz ablukasının oluşumu açısından önemli hükümler içeren bir diğer uluslararası metin olma özelliğini taşımaktadır. Londra Deklarasyonu savaş zamanında açık deniz alanlarının hukuki statüsünü belirleme ve muharip tarafların birbirilerini denizden ablukaya alma hakkı tanıyan ilk uluslararası andlaşma olma özelliği taşımaktadır. Deklarasyon savaş zamanında bir deniz ablukasını uygulayacak olan devlet ya da deniz gücü tarafından yapılması gerekenleri aşağıdaki şekilde düzenlemiştir. Bunlar: Deklarasyonun

başlangıç tarihi; abluka altındaki kıyı şeriti veya coğrafyanın sınırı; ablukanın derhal tarafsız devletlere duyurulması/yayınlanması. Bu düzenlemeler günümüzde de deniz ablukasına ilişkin uyulması gereken temel kurallar niteliğindedir. Ancak Londra Deklarasyonu yeterli sayıda devlet tarafından onaylanmadığı için uluslararası hukuk kapsamında bağlayıcı bir nitelik kazanmamıştır. Bununla birlikte Deklarasyonda deniz ablukasına ilişik yer alan hükümler zaman içerisinde uluslararası örf-adet hukuk niteliği kazanarak birçok devlet ve uluslararası kuruluşlar tarafından genel kabul görmüştür.

Deniz ablukasına ilişkin uluslararası hukuktaki en modern düzenlemeler 12 Ağustos 1949 tarihli Cenevre Sözleşmesi'nde yer almaktadır. Ancak buradaki düzenlemeler doğrudan deniz ablukasına atıfta bulunmamakta sadece abluka esnasında uygulanacak usullere ilişkin hükümleri insancıl hukuk bağlamında ele almaktadır. Burada deniz ablukasını ile silahlı çatışma arasında bir bağlantı kurularak, silahlı çatışma devam ederken hastaların, yaralıların, kazazedelerin, sivillerin açlığa mahkûm edilmemesi ve insani yardım girişimleri ve faaliyetlerinin bir savaş yöntemi olarak kullanılmaması ve savaş yöntem ve araçlarının seçilmesinde ölçülülük ilkesine uyulması gerektiği belirtilmiştir. Örneğin Ek Protokol'ün 70.maddesine göre, muharip tarafları ve sözleşmeye taraf olan herkes her türlü yardım malzemesine, ekipmana ve personele, yardım karşı tarafın sivil halkına gönderiyor olsa bile, bu yardımın hızlı ve engelsiz bir biçimde geçişine izin vermeli ve geçişi kolaylaştıracak koşulları sağlamalıdır.

Günümüzde ise deniz ablukasına ilişkin en kapsamlı düzenleme 1994 yılında hazırlanan “Denizde Silahlı Çatışmalara Uygulanacak Uluslararası Hukuka İlişkin Son Remo Düzenlemesi”dir. Bu düzenleme kısaca “San Remo” düzenlemesi olarak da adlandırılmaktadır. Düzenleme denizde çıkabilecek ihtilaflar durumunda uygulanacak kuralları ortaya koymaktadır. San Remo düzenlemesi tüm devletlerin mutabık kaldığı bir düzenleme olmasına rağmen uluslararası hukuk bakımından bağlayıcı bir nitelik kazanamamıştır. Bununla birlikte bu düzenlemenin, silahlı çatışmalar sonucunda uygulanacak deniz ablukasının nasıl olması gerektiğini belirten açık düzenlemeler içermesi bakımından son derece önemlidir.

Bu düzenlemeye göre bir ablukanın uluslararası hukuka uygun olabilmesi için her şeyden önce uluslararası topluma ilan edilmesi gerekmektedir. Diğer bir ifadeyle tüm muharip taraflar ve diğer devletler, uygulanacak ablukadan haberdar olmalıdırlar. Ayrıca ablukanın ne zaman başlayıp ne zamana kadar uygulanacağı da belirtilmiş olmalıdır. Bunlara ek olarak bir ablukanın hukuka uygun olabilmesi için bunun gerekli, orantılı ve haklı olması gerekmektedir. Yine bu düzenlemeye göre, abluka uygulanırken tarafsız bir biçimde tüm devletlerin gemilerine uygulanmalıdır. Ayrıca, uygulanacak ya da uygulanan abluka, sivil halkın açlıktan ölmesine veya en temel ihtiyaçlarının karşılanmasına engel teşkil etmemelidir.

Bunlara ek olarak, orantılılık ilkesine vurgu yapılarak ablukadan beklenen askeri avantajın sivil halk üzerinde sebebiyet vereceği zararları aşmaması gerektiği de ifade edilmiştir. Ayrıca, uygulanacak olan abluka, abluka altında yaşayan sivil halka yönelik toplu bir cezalandırılmaya dönüşmemelidir, aksi halde abluka meşruiyetini kaybedecektir. Bu husus ayrıca 4. Cenevre Sözleşmesi'nin 33.maddesinde düzenlenmiştir. Buna göre abluka altında yaşayan sivil halk hiçbir şekilde toplu olarak cezalandırılmayacaktır.

Abluka BM Güvenlik Konseyi tarafından da uygulamaya konulabilmektedir. BM Antlaşması'na göre barışın tehdit edilmesi, bozulması veya bir saldırı fiilinin gerçekleştirilmesi halinde Güvenlik Konseyi abluka da dâhil diğer zorlayıcı tedbirlere başvurabilecektir.

Yukarıda da ifade edildiği üzere abluka, uluslararası hukuk ve örf-adet kurallarıyla düzenlenmektedir. Uygulama şekli ise tarafsız devletlere önceden uyarı ve adil uygulama esasına göre gerçekleşmektedir. Bununla birlikte abluka ancak etkin hale getirildiği zaman yasal bir statüye sahip olmaktadır. Abluka durumunda ablukadan kaçmaya çalışan gemiler veya uçaklara el konulabilmektedir. Daha sonra ise, muharip devlet tarafından kurulan bir ganimet mahkemesi ele geçirme işlemlerinin yasal olup olmadığına karar vermektedir. Ele geçirilme işlemlerinin yasal olduğu yönünde karar verilmesi halinde araçlar ve araçların içerisindeki mallar kaçak ilan edilerek müsadere edilmektedir. Ayrıca ablukaya ilişkin örfi hukuka göre muharip taraflardan biri koşulların oluşmasıyla, düşmanın deniz kıyısının tamamını ablukaya alabilir, ancak düşman kıyısının tamamının veya herhangi bir kısmının ablukasının salt ilanı koşullar oluşmadan gerçekleşmişse bu abluka yasal bir etkiden yoksul olacaktır. Bu türden bir abluka ilanı eski dönemlerde yaygın olarak uygulanmaktaydı ve “kağıt abluka” olarak adlandırılıyordu. Bunlara ek olarak bir muharip taraf, düşmanın fiili kontrolü veya işgali altında olmadıkça tarafsız bölgeyi ablukaya alamaz veya düşman topraklarını tarafsız bölgeye erişimi engelleyecek şekilde ablukaya alamayacaktır.

Ablukaya ilişkin örf-adet hukukuna göre bir ablukanın sona erme durumları aşağıdakilerdir: 1) ablukayı gerçekleştiren hükümetin veya ablukadan sorumlu komutanın ablukanın sona erdiğini açıkça ilan etmesi; 2) abluka işleminin etkin bir şekilde sürdürülmesinde aksaklıkların yaşanması ve yavaşlamaların olması; 3) ya da ablukaya alınan yerin abluka eden devlet tarafından işgal edilmesi. Ablukaya ilişkin ilk kuralların geliştiği zamanlarda herhangi bir olayda ya da sevkiyat zamanı o bölgede abluka olduğunun bilinmesine rağmen gerçekleştirilen işlemler ablukanın ihlali olarak değerlendirilmekteydi ve bu ihlalden dolayı gemiye veya kargoya el koyma cezası uygulanmaktaydı.

Yukarıda zikredilen düzenlemeler uluslararası hukuk bağlamından bağlayıcı bir nitelik taşımasalar da, uygulamaya bakıldığında örfi uluslararası hukukun ablukayı meşru bir savaş yöntemi olarak kabul ettiğine dair bir çok örnek görmek mümkündür. Örneğin, Birinci Dünya Savaşı'nda Alman limanları Norveç ve İsveç arasında sürekli dolaşan hücum botları ve mayın tarlalarıyla denizden ablukaya alınmıştır. Diğer bir örnek olarak İkinci Dünya Savaşı'nda müttefik güçleri Alman ve Japon ekonomilerine zarar vermek amacıyla abluka yöntemine başvurmaları gösterilebilir.

Son olarak, günümüzde savaş teknolojisinin hızlı gelişimi neticesinde savaşta kullanılan modern araç ve yöntemlerin varlığı, geçmişte rutin bir uygulama olarak sık sık başvurulmuş deniz ablukasını neredeyse geçersiz kılmıştır. Ancak, 2006 yılında İsrail'in Lübnan'ın güneyini işgal ederek, Lübnan'a askeri mühimmat girişini engellemek amacıyla Lübnan sahillerinin abluka altında alması ve halen devam eden Gazze Ablukasını, askeri bir strateji olarak ablukaya halen başvurulduğunu göstermektedir.

KAYNAKÇA

- Robert M. BROWNING, "The Union Blockade of the Southern States", Bağlantı Linki: <https://www.essentialcivilwarcurriculum.com/the-union-blockade-of-the-southern-states.html>
- Marcus W. PRICE, "Ships that Tested the Blockade of the Gulf Ports: 1861-1866," The American Neptune, Vol. XI, No. 4. ss.262-290.
- Michael G. FRAUNCES, "The International Law of Blockade: New Guiding Principles in Contemporary State Practice", The Yale Law Journal, Vol. 101, No.4 (Jan., 1992), ss.893-918.

Acil Eylem Planı
(Emergency Action
Plan)
Lala NAGHİYEVA

Acil Eylem Planı

(Emergency Action Plan)

Lala NAGHİYEVA

Ortaya çıkabilecek acil durumlar zamanı yapılması gereken işlemler ve atılması gereken adımlar dahil olmak üzere bilgilerin ve uygulamaya yönelik eylemlerin yer aldığı plandır. Burada “acil durum” olarak kastedilen kavram, toplumun tamamının veya belli kesimlerinin normal hayat ve faaliyetlerine engel teşkil edecek olayları ve onların neden olduğu krizi ifade etmektedir. Dolayısıyla, yangın, patlama, kimyasal maddelerden kaynaklı sorunlar, doğal afet, gıda zehirlenmesi, sabotaj gibi acil müdahale, ilkyardım veya tahliye yapılmasını gerektiren olaylar acil eylem planını önemli kılmıştır.

Acil eylem planı, ölüm ve yaralanmaları önlemek, maddi ve manevi zararı en az hasarla atlatarak normal hayata en kısa sürede geri dönmeyi sağlamak, acil durumu sınırlandırabilmek açısından büyük rol üstlenmektedir. Plan, acil durumun belirlenmesi, acil durumla ilgili önleyici ve acil durumun etkilerini azaltacak tedbirlerin alınması ve bu hususta görevlendirilecek bireylerin belirlenmesi gibi aşamaları kapsamaktadır. Planın diğer aşamaları arasında müdahale ve tahliye yöntemlerinin oluşturulması, dokümantasyon, tatbikat ve planın sürekli olarak yenilenmesi yer almaktadır.

Planın içeriği, belirlenen acil durumları, acil durumlar zamanı alınması gereken önleyici ve sınırlandırıcı tedbirleri, acil durumlar zamanı yapılacak müdahale ve tahliye yöntemlerini kapsamaktadır. Acil durumlar için belirlenmiş güvenli yer ve bölgeye en yakın hastane bilgilerine de planda yer verilmesi gerekmektedir. Ayrıca mekanda acil durum ekipmanlarının bulunduğu yerlerin, ilkyardım malzemelerinin olduğu yerlerin, kaçış yollarının da belirtilmiş olduğu tahliye planının gösterildiği kroki de planın önemli unsurlarından biridir. Acil durumlar için görevlendirilmiş çalışanların, ilk yardım, acil tıbbi müdahale konularında mekan dışındaki kuruluşların irtibat numaralarının da krokide yer almış olması zararları önlemek veya sınırlandırmak açısından büyük öneme sahiptir.

Acil eylem planının olması gerçekleşebilecek olumsuz olaylara hazırlık, zamanında tepki, hafifletme ve kurtarma gibi olumlu sonuçlara yol açmaktadır. Hazırlık ekipmanlara gerektiğinde ulaşım açısından, zamanında tepki ise eylemin gerçekleştirildiği bölgeden insanları uzaklaştırmak veya başka bir yerde yerleşimlerini sağ-

lamak bakımından önemlidir. Ayrıca acil eylem planının mevcut olması felaketlerden kaynaklı zararların hafiflemesi veya önlenmesi ve zararların karşılanması, yeniden yapılanma açısından da oldukça faydalıdır.

Acil eylem planının ilk tarihi örneği olarak karşımıza Nuh'un gemisi hikayesi çıkmaktadır. Felaketlerden korunmak ve felaketin zararını en aza indirmek amacıyla gemiye alınanların hayatta kalması ilk acil eylem planının sonucu olarak tarihte bilinmektedir. Ayrıca M.Ö. 3200 yılında Asipu olarak bilinen toplum da acil eylemlere hazırlık ve planlı olmak bakımından tarihte kendisine yer edinmiştir.

Acil Eylem Planı diplomatik temsilcilik için de önem arz etmektedir. Her bir diplomatik temsilcilik görevlisinin doğal afet, sivil isyan, pandemi veya kitlesel zayırlar gibi acil durumlara müdahale etmek için prosedürleri olan bir operasyonel Acil Eylem Planına (EAP) sahip olması gerekir. Acil Eylem Planı, sürekli olarak güncellenen ve yılda bir kez kapsamlı bir şekilde gözden geçirilen bir belgedir. Ayrıca diplomatik misyonların yeteneklerini ve Acil Eylem planlarına uygunluğunu test etmek için tatbikatlar (genellikle iki yılda bir yoğun bir iki günlük oturum) yapmaları gerekir. Bu tatbikatlar genellikle 1-2 günlük olmak üzere iki yılda bir gerçekleştirilmektedir.

ABD Dışişleri Bakanlığı (Dışişleri) krizlere karşı görevlilerini hazırlamak ve tahliyeleri gerçekleştirmek için oluşturduğu sürece göre görevlilerin krizlere ve tahliyelere hazırlanmak için her mali yılda dokuz tür tatbikat yapması gerekiyor. Acil Eylem Planları, görevlilerin veya aile üyelerinin ne zaman tahliye edileceğini belirlemeye yardımcı olacak müdahale prosedürlerinin kontrol listeleri ve karar noktaları gibi acil durumlara yanıt vermede görevlilere yardımcı olacak bilgileri içermektedir. 2013-2016 mali yıllarında, Dışişleri Bakanlığı terörizm, isyan ve doğal afetler gibi tehditlere yanıt olarak personeli ve ailelerini 23 denizaşırı diplomatik görev yerinden tahliye etmiştir. Buradan da Acil Eylem Planının diploma- sideki önemini görebiliriz.

KAYNAKÇA

- T.C. Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı, İş Sağlığı ve Güvenliği Genel Müdürlüğü, Acil Durum Planı Hazırlama Rehberi, 2017, <https://www.ailevecalisma.gov.tr/medias/5435/acil-durum-planı-hazırlama-rehberi.pdf>, Erişim tarihi: 13.05.2021.
- National Museum of American Diplomacy, Emergency Action Plan, <https://diplomacy.state.gov/glossary/emergency-action-plan-2/>, Erişim Tarihi: 14.05.2021

- Russels R. DYNES, Noah And Disaster Planning: The Cultural Significance of The Flood Story, Disaster Research Center, <https://citeseerx.ist.psu.edu/viewdoc/download?doi=10.1.1.568.5959&rep=rep1&type=pdf>, Erişim tarihi: 13.05.2021.
- Kye Mesa BAROANG, Molly HELLMUTH, Paul BLOCK, Identifying Uncertainty and Defining Risk In The Context of The WWDR-4, United Nations World Water Assessment Programme, http://www.unesco.org/new/fileadmin/MULTIMEDIA/HQ/SC/temp/wwap_pdf/WWAP%20WWDR4_Risk_and_Uncertainty_Paper.pdf, 13.05.2021.
- U.S. Government Accountability Office, Embassy Evacuations: State Department Should Take Steps to Improve Emergency Preparedness, 2017, <https://www.gao.gov/products/gao-17-714>, Erişim tarihi: 13.05.2021.

Ad Hoc Diploması
(Ad Hoc Diplomacy)
**Rahmi Tolgahan
ARTUNÇ**

Ad Hoc Diploması

(Ad Hoc Diplomacy)

Rahmi Tolgahan ARTUNÇ

Uluslararası İlişkiler için diploması kavramı çok önemlidir. Diploması olası anlaşmazlıklardan doğacak maddi ve manevi çatışmalara veya zararlara engel olan önemli bir araçtır. Diploması başka bir deyişle; Uluslararası İlişkilerin barışçıl yollarla çözüldüğü görüşme sanatıdır. Diploması her ülkenin kendi askeri, ekonomik ve coğrafi durumuna göre uygulanması farklılık gösteren bir olgudur. Yani her ülkenin uyguladığı farklı diploması anlayışları vardır. Bu diploması türlerinden birisi de ad hoc diplomasıdır. Ad hoc kelimesi sözlükteki anlamıyla; sadece belirli bir amaç veya ihtiyaç için yapılmış veya gerçekleşmiş, gerçekleşmeden önce planlanmamış, Ad hoc terimi Latince bir terimdir ve Latince “amaca özel” anlamına gelmektedir. Hukuktan Fiziğe kadar pek çok alanda kendine yer bulmuş bir kavramdır. Bu terimi diploması alanında incelediğimizde ad hoc diploması; tek yanlı ve süreklilik göstermeyen diploması türü olarak kısaca özetlenebilir. Genel anlamda diplomasının tarihi Kadeş Antlaşması ile başladığı kabul edilmektedir, ancak tarih öncesi dönemlerde de insanlar arasında diplomatik ilişkiler yürütülmüş veya sürdürülmüştür.

Diploması, 15. yüzyıla kadar olan dönemde ad hoc yani geçici olarak nitelik göstermiştir. Diploması türlerinden birisi olan “Ad Hoc Diploması” tek taraflı ve geçici nitelik taşıyan bir diploması türüdür. Bu diploması anlayışına bakıldığında bir devlet tarafından gönderilen elçilerin diplomatik eylem ve davranışları sadece belirli konu ya da konuları içermektedir. Elçiler görevlerini ve amaçlarını yerine getirdikten sonra ülkelerine geri dönmektedirler.

Ad-hoc diplomasının ilk örnekleri İtalyan şehir devletlerinde gözlemlenebilir. İtalyanlar diplomasıyı geçici bir süreç olarak görmüştür ve bundan dolayı diplomasıyı yalana, hileye, aldatmacaya ve kurnazlığa dayandırmıştı. Bu dönemde diplomatların asıl amacı kendi aldanmadan başkalarını aldatmak şeklinde oluyordu. Diplomasının bu dönemde uygulanış şekli son derece pragmatist olmuş ve kısa süreye dayanan bir anlayışla süreklilik arz etmeyen bir biçimde ilerlemiştir.

Ad hoc diplomasi yani geçici diplomasi yöntemini en geç bırakan devletlerden biri de Osmanlı Devleti olmuştur. 15-16. yüzyıllara gelindiğinde çoğu Avrupa Devleti “sürekli diplomasi” uygulamasına geçmiştir. Osmanlı Devleti ise 18. yüzyılın sonlarına kadar ad hoc diplomasi yöntemini uygulamakta direttiği gözlemlenmektedir. Bu diplomasi türünün Osmanlı tarafından uygulanması üstünlük göstergesi sayılması nedenine bağlıydı.

Osmanlı Devleti Batı’nın desteğini sağlama ya da Batı’nın görüş ve düşüncelerini öğrenmek gibi kaygıları yoktu ve bu nedenle ad hoc diplomasi yöntemini benimsemekteydi. Bu nedenle Avrupa Devletleri nezdinde sürekli diplomasi temsilcileri bulundurma gerekliliği de duymuyordu. Osmanlı Devleti kendinden güçsüz olan devletler nezdinde sürekli olarak temsil edilmeyi küçüklük olarak görmekteydi.

Tarihte ad hoc diplomasi Avrupa Devletlerinde 15. yüzyılda, Osmanlı Devleti’nde ise 18. yüzyılın sonlarında terkedilmiştir. Böylece ad hoc yerine sürekli diplomasiye geçiş başlamıştır. Diplomasi temsilcileri yurt dışına belirli bir süre için görevlerini ifa etmeleri veya geçici bir süre ile gönderilmeleri usulünün terk edilmesiyle belirli bir süre için yurt dışına atanmaya başlamıştır. Yalnız sürekli diplomasi yöntemi uygulansa da ad hoc diplomasi yöntemi tamamen terkedilmemiştir. Hatta günümüzde ad hoc diplomasi yöntemi uygulanan bir yöntem şeklini almıştır. Ancak günümüzde ad hoc diplomasi anlayışı tarihteki anlayıştan daha farklı şekilde uygulanmaktadır. Günümüzdeki iletişim araçlarının çok hızlı ilerlemesi devlet adamlarının ya da politikacıların iletişim kurmakta kolaylık kazandığı bir gerçektir. Bu anlamda devletler arasında yürütülen ticari, ekonomik ve kültürel ilişkilerin de diplomatik ilişkilerin kapsamına girmesi ve diplomasinin giderek daha teknik bir özellik kazanması sonucu, bu ilişkileri yürütmek amacıyla yabancı ülkelere zaman zaman gönderilen uzman kurullar veya teknik adamlar eliyle yürütülen diplomasi türüne ad hoc diplomasi denilmeye başlanmıştır. Bu anlamda devler ya da hükümet başkanlarının yabancı ülkelere yaptıkları resmi ziyaretler ya da dışişleri bakanlıklarının uluslararası konferanslara katılmak amacı ile yurt dışına gönderilmeleri ad diplomasi türüne girmektedir.

Buna ek olarak yine mali, ekonomik ve teknik konuları tartışmak için yabancı ülkelere gönderilen uzmanlar; hükümet politikasında ortaya çıkan değişikliklerle alakalı açıklama veya iki ülke arasında diplomatik ilişki kurma olanaklarını aramak amacıyla dış ülkelere gönderilen üst düzey hükümet yetkilileri; belirli bir görevi ifa etmekle görevlendirilen özek kurullar ad hoc diplomasi türü ile görevlerini icra etmektedirler.

Son yıllarda ad hoc diplomasi hız kazanmıştır. Bunun nedeni; hava ulaşımında sağlanan hız, devlet etkinliklerinin kapsamının genişlemesi ve teknik konuları ve uzmanlık bilgisi gerektiren sorunları düzenleme gereksinimi şeklindedir. Ad hoc

diplomasi diplomatların başka ülke yetkilileri veya diplomatları ile irtibat ve bilgi alışverişi yapmayı sağlamaktadır.

KAYNAKÇA

- <https://www.tuicakademi.org/devletlerarasi-iliskilerin-gelisimi-diplomasi-tarihi/>
- <https://dictionary.cambridge.org/tr/s%C3%B6zl%C3%BCk/ingilizce/ad-hoc>
- <https://logosdergi.com/ad-hoc-diplomasi-baslangictan-antik-yunana/>
- Gökhan Erdem. “Osmanlı İmparatorluğu’nda Sürekli Diplomasi ’ye Geçiş Süreci”. Doktora Tezi. Ankara Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü. Ankara 2008.
- Hüner Tuncer. Tarihte Ve Günümüzde Ad Hoc Diplomasi. Milletlerarası Hukuk ve Milletlerarası Özel Hukuk Bülteni. 2011; 4(1): 50-57

Çekince (Reservation) Gölnur BALCI

Çekince (Reservation)

Gülnur BALCI

Uluslararası hukuk kavramı olarak çekincenin uluslararası hukukta birçok tanımı bulunsa da uluslararası alanda uluslararası antlaşmalar bağlamında ilk tanımlama 1935 yılında Harvard uluslararası hukuk araştırmasında tanımlanmıştır. Buna göre, “Çekince, bir devletin bir antlaşmayı imzalarken, onaylarken veya bir antlaşmaya katılırken, antlaşmaya taraf olma isteğinin bir koşulu olarak o devletin diğer devlet veya antlaşmaya taraf olabilecek devletlerle ilişkilerinde geçerli olduğu ölçüde antlaşmanın etkisini sınırlayan belirli koşulları belirlediği resmi bir beyandır”

Çekince kavramı uluslararası hukukta 1969 Viyana Antlaşmalar Hukuku Sözleşmesinin madde 2 d hükmünde şu şekilde tanımlanmaktadır: “Çekince, nasıl kaleme alınırsa alınsın veya nasıl isimlendirilse isimlendirilsin, devletin bir antlaşmayı imzalarken, onaylarken, kabul ederken, tasvip ederken veya antlaşmaya katılırken, bazı antlaşma hükümlerinin hukuki etkisini kendisi bakımından ihraç etmek veya değiştirmek için yaptığı tek taraflı bir beyan”

Bir antlaşmaya çekince koyulabilmesi için antlaşmanın çok taraflı nitelikte olması gerekir. Antlaşmanın yapım sürecinde taraf olan hukuk kişilerinden birisinin itirazı ve antlaşma maddelerinden herhangi birinin kabul edilmemesi, tarafların antlaşma maddelerini yeniden görüşmesini ve metin üzerinde bir uzlaşma sağlanmasını zorunlu hale getirmektedir. Çekincenin ortaya çıkmasında etkili olan neden devletler arasında tamamıyla uzlaşmış metinlerin ortaya çıkma ihtimalinin zor olmasıdır. Her devlet kendi çıkarlarını uluslararası alanda gerçekleştirebilmek için diplomaside bazı temel ilkelere sahiptir. Bu nedenle kendi ulusal çıkarlarından taviz vermek istemeyen devletler yaptıkları uluslararası antlaşmalarda da bu koşulları göz önünde bulundurmaktadır.

Çekince, “değişiklik” ve “açıklayıcı/ yorumlayıcı bildiri” kavramları ile karıştırılmamalıdır. Değişiklik antlaşma maddeleri üzerinde tarafların talebi doğrultusunda yeniden görüşme sonucunda yapılan yeni maddeleri ifade ederken, yorumlayıcı ya da açıklayıcı bildiri mevcut antlaşma hükümleri karşısında devletin maddeyi uygularken nasıl bir politika izleyeceği veya uygulayacağı kurallar ifade edilmektedir. “Şartlı kabul” de çekinceden ayrılması gereken bir hukuki durumdur. Şartlı kabul, antlaşmanın etkisini sınırlama iddiasında olmayan ancak genellikle kabulün belirli bir olay meydana gelene kadar yürürlüğe girmemesini öngö-

ren kabulü ifade etmektedir. Çekince ise antlaşma metninde yer alan madde ya da maddelerin taraf olan devletlerin tek taraflı beyanı üzerine hukuki sonucunun uygulanmamasını ya da etkisinin ortadan kaldırılmasını ifade etmektedir.

Bir antlaşmada çekince konulabilmesi için belirli koşulların sağlanması gereklidir. Öncelikle antlaşma hükümlerinin çekince koymaya izin vermesi ve antlaşmaya taraf olan diğer hukuk kişilerinin çekince koyulmasına rıza göstermesi gereklidir. Eğer antlaşmanın taraflarında biri çekince koyulmasına itiraz ederse bu durumda çekinceli bir antlaşma yapmak mümkün değildir. Çekincenin nasıl konulacağına ilişkin kurallar da getirilebilir. Bazı özel nitelikli çekincelerin koyulması, çekincenin konusu ve usulü hakkında kısıtlama getirebilmektedir. Örneğin Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesinde genel nitelikli çekinceler konulamayacağına dair bir kural getirilmiştir.

Çekincenin bir başka kuralı ile taraflar arasındaki antlaşmanın temel konusuna aykırı bir hukuki sonuç ortaya çıkacak şekilde kullanılamamasıdır. Çekince antlaşmanın konusu ile çelişiyorsa bu durumda çekince konulamaz. Antlaşmanın niteliğine göre konulacak çekincenin nitelikleri de değişmektedir. Eğer çekince konulacak antlaşma bir uluslararası örgüte katılma antlaşması ise çekince konulması için o örgütün yetkili organlarının antlaşmaya çekince konulmasına izin vermesi gereklidir. Ayrıca bir antlaşmanın tüm maddelerine çekince konularak antlaşmanın tarafı olmak da mümkün değildir. Bir devlet antlaşmanın bir maddesi için çekince koymuşsa çekinceyi çekincesiz olan diğer devletlerle ilişkilerinde kullanamaz.

Çekinceler imza, onay yollarından biri ile yapılabilmektedir. İmza yönteminde antlaşmaya ek bir protokol ya da beyanname ile taraflar çekince koyabilirler. Onay sürecinde çekince ise devletlerin antlaşmaları yürürlüğe koyabilmeleri için genellikle parlamentolarında onaylatmaları gerekir. Antlaşmanın yürürlüğe koyma sürecinde çekincelerin belirtilmesi öngörülmüşse taraflar çekincelerini bu dönemde belirtmek zorundadır. Örneğin Milletler Cemiyeti ve Pan Amerika Birliği antlaşmalarında varsa mevcut çekincelerin onay sürecinde devletler tarafından bildirilmesi öngörülmüştür.

KAYNAKÇA

- Meek, M. R. (1955), International Law: Reservations to Multilateral Agreements, 5 DePaul L. Rev. 40 <https://via.library.depaul.edu/law-review/vol5/iss1/4>.

- Mendelsohn, M. (1955), Reservations to Treaties: International Legal Implications, 4 Buff. L. Rev. 218 <https://digitalcommons.law.buffalo.edu/buffalo-lawreview/vol4/iss2/5>.
- Richard W. Edwards Jr., Reservations to Treaties, 10 MICH. J. INT'L L. 362 (1989). Available at: <https://repository.law.umich.edu/mjil/vol10/iss2/3>.
- Viyana Antlaşmalar Hukuku Sözleşmesi, [http://80.251.40.59 /politics. an-kara. Edu.tr/ altipar/Okuma/Viyana%20Andlasmalar%20Hukuku%2069. pdf](http://80.251.40.59/politics.an-kara.edu.tr/altipar/Okuma/Viyana%20Andlasmalar%20Hukuku%2069.pdf)

Çifte Vatandaşlık
(Dual Citizenship)
Viktorija ARSENTEVA

Çifte Vatandaşlık (Dual Citizenship)

Viktorija ARSENTEVA

Uluslararası hukuka göre, vatandaşlığı ve ikamet yeri ne olursa olsun, herkes doğuştan temel hak ve özgürlüklere sahiptir ve bunlar doğal ve devredilemezdir. Vatandaşlık, kişi ile devlet arasında hukuki bir bağ kurmakta, sadece hak ve özgürlüklerinin kapsamını değil, aynı zamanda devlete karşı yükümlülüklerini de belirlemektedir. Ulusal mevzuata göre, bir kişi iki veya daha fazla devletin vatandaşıysa, sırasıyla çift vatandaşlığa (bipatride) veya çok vatandaşlığa sahip bir kişi olarak anılmaktadır.

İlk bakışta, “çifte vatandaşlık” ve “ikinci vatandaşlık” kavramları aynı gibi görünse de, ayırt edilmesi gerekmektedir. İkinci vatandaşlığın özü, her bir devletin bir kişiyi yalnızca kendi devletinin vatandaşı olarak kabul etmesi gerçeğinde yatmaktadır. Bu durum, bir kişinin, bir uluslararası anlaşma temelinde, bir vatandaşa sağlanan hak ve yükümlülüklerin kapsamını kendi aralarında dağıtan her iki devletle ilişkileri olduğunda çift vatandaşlık statüsünden farklıdır.

Çift vatandaşlığa sahip bir kişi, topraklarında bulunduğu devletin tüm anayasal haklarına sahiptir ve tüm yükümlülüklerini yerine getirmektedir. Aynı zamanda askerlik ve sosyal güvenlik konularıyla da ilgilidir. Ayrıca, bir vatandaş, bir ülkenin ordusunda daha önce askerlik hizmetini tamamlamışsa, anlaşma yaptığı ikinci vatandaşlık ülkesinde askerlik hizmetinden muaftır. Örneğin, 1984 yılında Fransa ve Cezayir, çift vatandaşlığa sahip kişilerin ikamet ettikleri yere bakılmaksızın bu ülkelerden herhangi birinde askerlik hizmetini yerine getirebilecekleri konusunda bir anlaşma imzalamıştır. Çift vatandaşlığın olumlu yönlerinden, çift vatandaşlığa sahip önemli sayıda kişinin varlığının devletler arasındaki ilişkilerin yoğunlaşmasına katkıda bulunabileceği de söylenebilir.

Ancak, dezavantajları da vardır. Örneğin, çift vatandaşlığa sahip bir kişinin diplomatik koruma hakları kesilmiştir. Devletler, bu kişiler aynı zamanda diğer devletin vatandaşıysa, vatandaşlarına haklarının diğer devlet tarafından ihlal edilmesine karşı diplomatik koruma sağlamaktadır. Ancak diğer ülkelerin iç işlerine karışmama doktrinine dayanan bu ilke her zaman gözetilmemektedir. Özellikle Amerika Birleşik Devletleri, Fransa ve Birleşik Krallık gibi ülkeler, ikinci ülkelerde sorunlarla karşılaştıklarında çifte vatandaşlık sahiplerine korumalarını genişletmiştir. Çift vatandaşlık sahiplerinin bir diğer olumsuz yanı ise yüksek kamu görevlerine sahip olamamalarıdır. Çift (çok) vatandaşlık çeşitli nedenlerle ortaya

çıkabilmektedir. Bunlar arasında, devlet sınırındaki değişikliklerle ilişkili devletlerin bölgesel değişiklikleri; uluslararası göç; yabancı bir devletin vatandaşı ile evlilik, yabancı bir vatandaşın evlat edinilmesi; ilk vatandaşlığı korurken telsik vb.

Küreselleşme süreçlerinin yoğunlaşması, Avrupa Birliği ve Avrupa Konseyi gibi uluslararası entegrasyon yapılarının ortaya çıkması, vatandaşlığın yorumlanması-na yönelik yaklaşımların revizyonuna katkıda bulunmuştur. Bu kavram, bir devletin birleşik bir topluluğa veya devletler birliğine girmesi sonucunda elde edilen bir kişinin özel statüsünü belirlemek için de kullanılmaya başlanmıştır. 1992'de imzalanan Maastricht Antlaşması, Avrupa Birliği vatandaşlığını kurmuştur. Bir AB vatandaşı, menşe devletinin siyasi ve sosyo-ekonomik hak ve yükümlülüklerine sahiptir. Ayrıca, AB vatandaşı statüsü, Topluluk içinde özgürce hareket etmenize ve yaşamınıza, sosyal haklardan yararlanmanıza ve oy kullanmanıza ve başka bir AB üye ülkesinde belediye ve Avrupa Parlamentosu seçimlerinde aday olmanıza olanak tanımaktadır. Avrupa Birliği vatandaşlarının farklı devletlerde yararlanabilecekleri bu kadar çok sayıda hak, AB vatandaşlığını bir tür çift vatandaşlık olarak değerlendirmeyi mümkün kılmaktadır.

Birçok eyalette, ülkenin anayasası düzeyinde, çift vatandaşlığa genel yaklaşımlar öngörülmüştür. Her ülke, çifte vatandaşlık sorununun çözümüne kendi politikasının, kültürünün, demografik durumunun ve coğrafi konumunun özelliklerine göre yaklaşmaktadır.

Bazı ülkelerde çift vatandaşlık kurumu tanınmakta veya izin verilmektedir. Bu ülkeler arasında İngiltere, İspanya, İtalya, İsrail, ABD, Tacikistan, Almanya, Fransa, Latin Amerika ülkeleri vb. Danimarka, Kazakistan, Küba, Ukrayna, İsveç gibi çift vatandaşlığı tanımayan ülkeler vardır. Japonya, Çin, Hindistan, Güney Kore, Malta ve diğer bazı ülkelerde olduğu gibi çift vatandaşlık kesinlikle yasaktır.

Çifte vatandaşlık konuları genellikle ikili anlaşmaların konusudur. Örneğin, İtalya ve İsviçre, çifte vatandaşlığın karşılıklı tanınması konusunda bir anlaşmaya sahiptir. Almanya, İsviçre ve AB ülkeleri ile çifte vatandaşlık anlaşması imzalamıştır; diğer ülke vatandaşlarının önceki vatandaşlıklarından vazgeçmeleri gerekmektedir. Benzer bir durum Andorra, Latin Amerika ülkeleri, Portekiz, Filipinler ve Ekvator Ginesi ile anlaşmalar imzalayan İspanya'da da yaşanmakta ve diğer ülkelerden başvuranların ilk vatandaşlıklarından vazgeçmeleri gerekmektedir.

Böylece çift vatandaşlık, bir kişinin aynı anda iki veya daha fazla vatandaşlığa sahip olması olarak anlaşılmaktadır. Bazı ülkeler, belirli koşullar altında çift vatandaşlığa izin vermekte veya önceki vatandaşlıktan vazgeçilmesini gerektirmektedir. Diğer ülkelerde çift vatandaşlığa sahip bir kişi, kanunla belirlenen süre içinde bunlardan birini seçmek zorundadır.

KAYNAKÇA

- Bauböck, R. (2021). The Toleration of Dual Citizenship: A Global Trend and its Limits. 59-79.
- Волох, В. А., & Воронина, Н. А. (2018). К вопросу о двойном гражданстве. Право и политика, (1), 39-47.
- Джалилова, Э. Э. (2015). Основания возникновения двойного гражданства. Инновации и Инвестиции, (11), 261-262.
- Полянская, И. С., Дорожко, Ф. Л., & Назаров, В. Ю. (2013). Сравнительно-правовой опыт решения проблем двойного гражданства в зарубежных странах и возможности его применения в Российской Федерации. Вестник Московского университета МВД России, (6), 104-109.

Çok Kulvarlı Diplomasi (Multi-Track Diplomacy) **Lala NAGHİYEVA**

Çok Kulvarlı Diplomasi (Multi-Track Diplomacy) **Lala NAGHİYEVA**

Karakteristik olarak bireylerin, kiliselerin, sivil toplum kuruluşlarının, bankaların, çok uluslu şirketlerin vb. çabalarını içeren diplomasi türüdür. Genellikle birey veya grupların öncülük ettiği “Track 2” diplomasisinin tüm farklı türlerini tanımlamak için kullanılan bir terimdir. Dolayısıyla, burada aralarında diplomasi- nin gerçekleşmesi öngörülen tarafların resmi olmayan temsilcilerinin bir araya gelmesi kastedilmektedir.

Bu diplomasi türünün önemi barış modellerinin uygulanması açısından önemi büyüktür. Şöyle ki, barış modelleri olarak bildiğimiz “Çatışma Yönetimi (Conflict Management)”, “Çatışma Çözümü (Conflict Resolution)” ve “Çatışma Dönüşümü (Conflict Transformation)” uygulamasının gerçekleşmesi için resmi olmayan görüşmelerin de büyük çapta etkili olduğu düşünülmektedir.

“Track 2” Diplomasi kavramı ilk kez 1981 yılında ABD diplomatı Joseph Montville tarafından kullanılmıştır. Kavramın kullanılmasındaki amaç, çatışmaların çözümü için resmi olmayan kurum veya şahısların katılımı ile gerçekleşen diplomasi- ni devlet resmilerinin yer aldığı “Track 1” diplomasiden ayırt etmek olmuştur. Lakin kavram zamanla Louise Diamond, John W. McDonald tarafından geliştirilmiş ve son olarak Çok Kulvarlı Diplomasi adını almıştır.

Louise Diamond, John W. McDonald tarafından geliştirilmiş ve Çok Kulvarlı Diplomasi olarak bilinen diplomasi günümüzde 9 kulvarlı olarak açıklanmaktadır. Şöyle ki, 1) hükümet, 2) profesyonel çatışma çözümü, 3) iş hayatı 4) özel vatandaşlar, 5) araştırma,

eğitim ve öğretim, 6) aktivizm, 7) din, 8) finansman ve 9) kamuoyu/iletişim, çatışmaların çözümünün bulunması için önemli kulvarlar olarak görülmektedir. Başka deyişle, bu diplomasi türü, ülkeler arasında ortaya çıkan savaş ve çatışmaların her zaman devlet resimleri arasında gerçekleşen görüşler sonucunda sonlandırılmasının imkansızlığına dikkat çeker. Ayrıca çözüm olarak da resmi olmayan kurum veya bireylerin çatışma yönetimi, çözümü veya dönüşümü için görüşmelerde yer almasının gerekliliğini vurgular.

Çok Kulvarlı Diplomasinin uygulamada ilk örneği olarak ABD Bilgi Ajansı'nın (USIS) Hindistan ve Pakistan arasındaki sorunun çözülmesi için attığı adımı söyleyebiliriz. Şöyle ki, 1991 yılında USIS, Hindistanlı ve Pakistanlı uzmanları arasındaki Dünya Ağı Diyaloglarına ev sahipliği etmiştir. Her ne kadar günümüzde Hindistan ve Pakistan arasındaki Kaşmir sorunu çözülmemiş olsa da USIS tarafından atılan bu adım ve uzmanların bir araya getirilmesi, Çok Kulvarlı Diplomasinin dünya barışı için sağlayabileceği imkanlar açısından oldukça önemlidir.

Çok Kulvarlı Diplomasi için verilebilecek bir diğer örnek de, İsrail ile Filistin Kurtuluş Örgütü arasında önemli ilerlemeler kaydedilmesine yol açan 1993 Oslo Anlaşmalarının “Track 2” diplomasi şeklinde gerçekleşmesidir. Fakat görüşmeler sonradan tekrar devlet resimleri arasında “Track 1” diplomasi olarak devam etmeye başlamıştır. Sorun günümüzde de çözümünü bulmuş değildir.

KAYNAKÇA

- G.R. Berridge, Alan James, “Multi-track Diplomacy”, A Dictionary of Diplomacy, Palgrave, 2001, p. 252.
- United States Institute of Peace, A Primer on Multi-track Diplomacy: How Does it Work? <https://www.usip.org/publications/2019/07/primer-multi-track-diplomacy-how-does-it-work>, erişim tarihi: 30.05.2021.
- John W. McDonald, Multi-Track Diplomacy, https://www.beyondintractability.org/essay/multi-track_diplomacy, erişim tarihi: 30.05.2021.

De Facto ve De Jure Tanınma
(Existing in Fact and Existence
as Stated by Law)

Dajana BARUSIC

De Facto ve De Jure Tanınma (Existing in Fact and Existence as Stated by Law)

Dajana BARUSIC

‘De facto’ kavramı Latince kökenli olup, gerçekte, uygulamada, fiilen, pratikte anlamını taşımaktadır. Bir nesneden ‘de facto’ olarak bahsedilmesi onun hukuki açıdan da uygun olduğunu anlamına gelmemektedir daha doğrusu hukuka zıtlı bir durum için kullanılan bir ifadedir. ‘De facto’ kavramı siyasi bir otoriteyi, devlet veya bir bölgenin özerklik statüsünü, emlak durumunu vb. kapsamaktadır. Örneğin bir devletin de facto varlığı söz konusu olabilir fakat onun uluslararası çerçevesindeki geleceğinden söz edilmesi için hukuk açısından tanınması, ‘de jure’ statüsüne geçmesi gerekmektedir. ‘De facto’ statüsünde bir devletin veya entitenin, diğer devletlerle diplomatik ilişkileri olmasa da ticari ilişkilerini kurmak mümkündür.

Ortaçağ ve Yeniçağdaki devletlerin ve iktidarların hukuk açısından tanınması söz konusu değildi. De facto ve onun ve diplomasinin zıt anlamlı de jure kavramları Modern çağın, siyaset biliminin yeni bir seviyeye ulaşmasıyla, 18.yy. hükümetlerin hukuk çerçevesinde kurulmasıyla birlikte geliştiğini diyebiliriz. Ulus devletlerin, uluslararası ilişkilerin temel unsuru olduğu zamandan beri, devletlerin ve hükümetlerin tanınması en çok tartışılan konulardan biri olmuştur. Uluslararası toplum tarafından yeni bir devletin tanınması sorunu uluslararası hukukta halen tartışılan konularından biridir. De facto, yeni bir devletin öznelliğinin belirli unsurlarında geçici olarak tanınmasını temsil eder. De facto devlet tanınması uluslararası çerçevesinde sık rastlanan bir mesele değildir daha doğrusu genelde uzun süre geçmeden de jure tanınması da gerçekleşmektedir. 20.yy. bu uygulamanın bir çok örneği mevcuttur bunlardan biri İngiltere’nin 1921’de Sovyet Devletini de facto ve üç sene sonrasında de jure tanımış olmasıdır. Fiili tanıma, yeni bir devletin ilgili anlaşmaya taraf olarak tanınması veya pragmatik siyasi hedefler bulan ancak yeni devletin tam olarak tanınmamasıyla belirli ilişkilerin sürdürülmesi anlamına gelir. De facto hükümeti seçimlerle veya hukuk açısından belirlenen yoldan değil, askeri darbesi ve silahlı çatışmanın bir sonucu olarak da kurulabilir. Bir devlet, sadece de facto statüsüne sahip olup varlığını sürdürebilir. örneğin Tayvan, çoğu ülke tarafından de jure tanınmasa da birçok ülke ile ticaret yapmakta ve yatırımın yapılmasına müsaade etmektedir. Bir diğer örnek de Kuzey Kıbrıs Türkiye Cumhuriyeti’dir çünkü Türkiye dışında hiç bir ülke tarafından de

jure tanınmamış fakat de facto statüsüyle bir çok Avrupa Birliğinin de projesine dahil edilmektedir.

19. yy. en belirgin siyasi figürlerinden, Berlin Kongresinin ve sonrasında Avrupa'da alınan tüm önemli kararların 'de facto' lideri Otto von Bismarck bu kavramın siyasi otoritesi için uygun bir örnek olarak gösterilebilir.

Max Weber'in 'gayri meşru' veya 'de facto gücü' kavramı da aynı şekilde de facto kavramıyla ilişkilendirilebilir. Bir devletin ekonomik gücü sadece fiilen maliyetle değil, kaynakların kontrol etmesi veya organizasyon derecesi ile de ölçmektedir.

Tıpkı de facto gibi, de jure de Latince kökenli bir kavramdır ve hukuken anlamına gelmektedir. Diploması alanında, bir devleti hukuken tanımak için ve çoğu zaman o söz konusu olan devletle ilişkileri kurmak için de jure tanınması mecburidir. Bu bir kural olsa da, istisna durumları da mevcuttur örneğin Türkiye, Ermenistan Cumhuriyetini bir egemen devlet olarak tanımakla beraber diplomatik ilişkiyi kurmamıştır. Bir siyasi topluluğun devlet olarak tanınması; tanıyan devletle tanınan devlet arasındaki ilişkilerde, devletlerin tabi olduğu hukuki statüye tam olarak uyulmasına rıza gösterilmesi ile hukuksal ilişkilerin bu veriler üzerine kurulacağını bildiren, tek taraflı bir hukuksal işlemdir. De jure tanıma, bütün hukuki sonuçlarıyla ve devletin uluslararası öznelliğinin bütünlüğü içinde tanıma demektir.

Sadece de jure tanınmış bir devlet tanıyan devletten toprak hakkını talepte bulunabilir, halefiyet sürecinde yıkılmış devletin mirasçısı olarak varlığını devam ettirebilir. Tanıyan devlet tanınmış devletin vatandaşlarını haksızlığa uğrattığını iddia edilirse tazminat davasını açma hakkına sahiptir.

20. yy. hala uluslararası toplum devletlerin tanınması için hangi kriterlerin gerektiği konusunda henüz uzlaşma sağlamış değildi. Uluslararası toplumun bu konu hakkında yaptığı tek uluslararası antlaşma 1933 yılında imzalanan Montevideo Sözleşmesidir dolayısıyla bu Sözleşme devletlerin tanınması konusuna ilişkin büyük bir öneme sahiptir. Tanıma yıllar geçtikçe önemi artan ve önemli değişiklikler geçirerek yeni norm ve karakteristiklere bürünen bir kavram olmuştur.

Montevideo Konferansı sosyal, siyasi, ekonomik, bilimsel konuları içine alan 8 bölümlü ve 28 ana konudan oluşan oldukça geniş bir gündeme sahipti. Konferansın ilk çalışmaları iki ana konu üzerinde yoğunlaştı: Birinci konu, Amerika Kıtası devletleri arasında ticaretin geliştirilmesine yönelik çalışmalardı. Bu kapsamda, Devletlerarasında ticari sınırlamalar ve kota sistemini kaldırma, fiyat tarifesini düşürme ve Pan-Amerika devletleri arasındaki ilişkilere ekonomik bir içerik kazandırılması amaçlanmaktaydı. İkinci konu, devletlerin eşitliği ilkesine bağlılık ve bir devletin başka devletlerin iç işlerine müdahalenin önlenmesiydi.

Montevideo Sözleşmesinin 3. maddesi devletlerin tanınmasıyla ilgilidir. Buna göre; “Devletlerin siyasal varlığı diğer devletlerin tanınmasına bağlı değildir. Bir devlet tanınmadan önce de varlığını ve bağımsızlığını koruma, kendi yargısını yapılandırma, yönetim örgütlemesini oluşturma ve ulusal çıkarlarını koruma hakkına sahiptir. Uluslararası hukuka göre devletin yukarıda belirtilen haklarını kullanması diğer devletlerin onayına bağlı değildir”. Sözleşmenin 6. maddesinde de şunlar belirtilmektedir; “Taniyan devlet tanınan devleti uluslararası hukuk çerçevesinde bütün hak ve yükümlülükleriyle kabul ettiğini belirtir. Tanıma şartsız ve geri alınmaz bir işlemdir”.

Devlet olma koşullarını sağlayan sürekli bir nüfusun bulunması, ülke sınırlarının belirginliği, hükümet ve uluslararası ilişkilere girme yeteneğini gerektiren kriterler sınırlı ve yetersizdi. Bugün, uluslararası alanda birçok unsur ortaya çıkmıştır. Bunlardan bazıları insan hakları, meşruluk, egemenlik ve kendi kaderini belirleyebilme hakkı devlet olmasıdır. Bu açıdan bakıldığında, Montevideo’nun bu konuları düzenleme açısından asgari düzeyde kural koyucu etkisi vardır. Montevideo’nun bir devleti meydana getiren unsurların neler olduğu ve devletin tanınıp tanınmayacağı konularında yapmış olduğu düzenlemeler yeterli düzeyde değildir. Günümüzde devlet olma kriterleri Montevideo’nun çok ilerisine ulaşmıştır, hem teoride hem de uygulamada bunu görmektediriz.

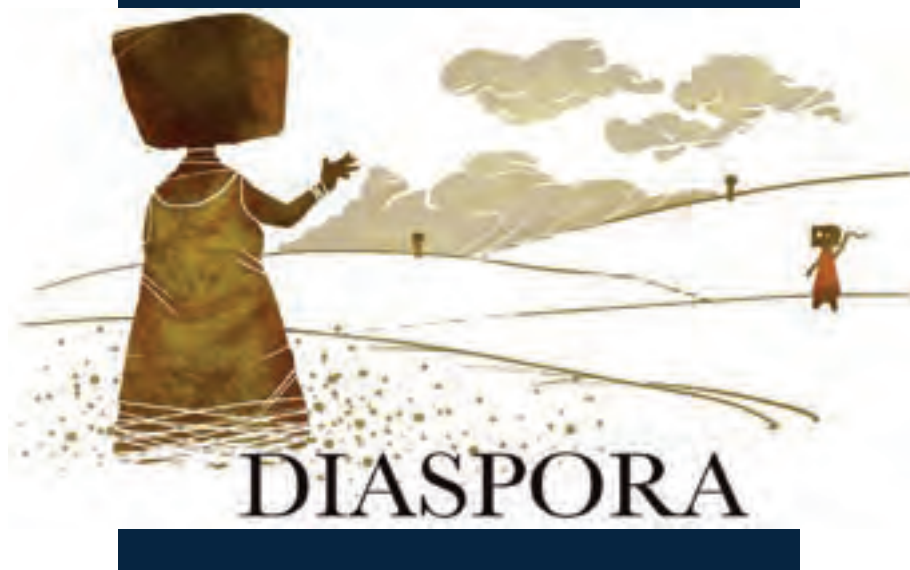
Uluslararası hukuk tarafından bir oluşumun “devlet” olarak nitelendirilebilmesi için gereken zorunlu koşulların yerine getirilmesi gerekir, ancak uluslararası toplum bu koşulları yerine getiren oluşumları devlet olarak tanıması için yeterli görmemektedir. Ayrıca siyasi yönü ağır basan bir konudur. Örneğin Yugoslavya Sosyalist Federal Cumhuriyeti ve Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliğinin dağılması, Gürcistan-Abhazya krizi ve Kıbrıs sorunu vb. gelişmelerde görüldüğü gibi devletlerin tanınmasına ilişkin olarak yeni standartlar ve düşünce yöntemlerine ihtiyaç olduğunu açıklar. Devletlerin tanınma sürecinde uluslararası hukuk ile uluslararası ilişkiler arasında var olan ilişkide dengeyi sağlayacak daha iyi bir kurallar bütünü oluşması gerekmektedir.

KAYNAKÇA

- İSKİT Temel, Diploması Tarihi, Teorisi, Kurumları ve Uygulaması, İstanbul Bilgi Üniversitesi, 5.baskı, İstanbul, 2015.
- RECBER Kamuran, Diploması ve Konsolosluk Hukuku, Dora Yayınları, Bursa, 2011.
- ERGUVEN Sahabettin, Uluslararası İlişkiler Diploması ve Politika Terimleri Sözlüğü, Mektep Yayınları, İstanbul, 2019.

- OZDAL Barış, KARACA R.Kutay, Diplomasi Tarihi 1-2 , 2.basım, Dora Yayınları, Bursa, 2020
- PEGG Scott, International Society and the De Facto State,Routledge London, 2019.
- ACEMOGLU Daron, ROBINSON James.A., “De Facto Political Power and Institutional Persistence.” American Economic Review, 2006.
- HAYO Bernd, VOIGT Stefan, Explaining de facto judicial independence, International Review of Law and Economics, Volume 27, Issue 3, September 2007.
- McKERCHER B.J.C., Routledge Handbook of Diplomacy and Statecraft, Routledge London and New York, 2012.
- BERRIDGE G.R., LLOYD Lorna, The Palgrave MacmillanDictionary of Diplomacy Third Edition,2012.
- CONSTANTINOU Costas M.,KERR Pauline, SHARP Paul, The SAGE Handbook of Diplomacy, SAGE Publications, <https://www.vocabulary.com/dictionary/de%20facto> <https://www.vocabulary.com/dictionary/de%20jure>

Diaspora (Diaspora)
Viktoriya ARSENTEVA

Diaspora (Diaspora)

Viktoria ARSENTEVA

“Diaspora” terimi Yunancadan gelmekte ve dağılma, halkın belirli bir bölümünün menşe ülkesi dışında bulunması anlamına gelmektedir. Diasporalar M.Ö. 6. yüzyıldan itibaren ortaya çıkmaya başlamıştır. Çıkması, Filistin’in fethinden sonra Babil hükümdarı II. Nebukadnezar tarafından Yahudilerin Babil’e zorla yeniden yerleştirilmesiyle ilişkilidir. “Diaspora” kavramı başlangıçta zorla yeniden yerleştirilen Yahudilerle ilgili olarak kullanılmış ve zamanla özel bir etnik topluluk olarak korunmaya devam eden halkından kopmuş tüm etnik gruplara uygulanmaya başlamıştır.

Orta Çağ’da savaşlar, fetih seferleri, etnik ve dini zulüm ve baskılar nedeniyle diasporaların sayısı sürekli artmıştır. Ermeni diasporasının ortaya çıkışı 14. yüzyıla kadar uzanmakta ve Timur hordasının Ermenistan’a işgali ile ilişkilidir ve bu sırada nüfusun önemli bir kısmı yok edilmiştir. Şimdi Ermeni diasporası, Yahudilerle birlikte en kalabalık olanlardan biridir.

Diasporanın en önemli ayırt edici özelliklerinden biri, asimilasyona karşı direnç ve ulusal kimliği ve kültürel değerleri korumaya yönelik bir yönelimdir. Diasporayı ulusal azınlıklardan ve göçmen topluluklardan ayıran kültürel özelliklerini koruma arzusudur. Diasporaları birbirinden ayıran diğer özellikler arasında yüksek düzeyde uyum ve konsolidasyon; etkin örgütsel varoluş biçimleri; üyelerinin etkili sosyal koruması; aktif öz- örgütlenme ve özyönetimdir.

Her diaspora, ortaya çıkış ve oluşum nedenleriyle benzersiz ve diğerlerinden farklı olmasına rağmen, diasporaların faaliyetlerinde bir takım ortak özellikler vardır. Diasporanın en yaygın işlevi, halkının manevi kültürünün korunmasına, geliştirilmesine ve güçlendirilmesine, ulusal gelenek ve göreneklerin yetiştirilmesine, tarihi anavatanlarıyla kültürel bağların korunmasına aktif olarak katılmaktır. Ana dil, milli kültürün bir ara verici olduğu için korunması büyük önem taşımaktadır. Bununla birlikte, tarih, diaspora üyelerinin dillerini tamamen kaybettiklerinde ve sadece ikamet ettikleri ülkenin dilini kullandıklarında örnekler bilmekte, ancak bu onların çoğunluk toplumunda çözümlerine katkıda bulunmamıştır (örneğin, Ermeni, Yahudi diasporası). Diasporalar etnik kültürü korumanın ve geliştirmenin yanı sıra sosyal, ekonomik ve politik işlevleri de yerine getirmektedirler.

Diasporalar ülkeler arasındaki ilişkilerde önemli bir rol oynayabilir, hatta bazen

ev sahibi devletin politikalarını bile etkileyebilmektedir. Amerika Birleşik Devletleri'nde izlenen çok kültürlülük politikası sayesinde, orada yaşayan diasporalar diğer tüm ülkelerden daha fazla nüfuz sahibidir. Bir örnek, Amerikan İsrail Kamu İşleri Komitesi'dir (American Israel Public Affairs Committee, AIPAC). Bu örgütün asıl görevi, resmi internet sitesinde belirtildiği gibi, "ABD-İsrail ilişkilerini ABD ve İsrail'in güvenliğini artıracak şekilde güçlendirmek ve genişletmektir." Komite, İsrail yanlısı bir yol izleyerek ABD dış politikasını etkilemektedir.

Amerika Birleşik Devletleri'ndeki büyük Hint diasporası da diasporanın devletin siyasi seyri üzerindeki etkisinin bir örneğidir. Amerika Birleşik Devletleri'nde yaşayan iki milyon Hintli sayesinde Yeni Delhi, Hindistan için uygun koşulları, yani Hindistan'ın 1998'deki nükleer denemelerinden sonra uygulanan ekonomik yaptırımların kaldırılmasını başarmıştır.

Diaspora üyelerinin evlerindeki ailelere ve akrabalara gönderdiği havalelerin ölçeği, ülkeler arasındaki diplomatik ilişkiler üzerinde önemli bir etkiye sahip olabilmektedir. Körfez ülkelerinde çalışan yaklaşık 8 milyon Hint vatandaşı, evlerine yılda yaklaşık 35 milyon ABD doları göndermektedir. Birçoğu, kötü çalışma koşulları ve çok az yasal koruma ile düşük vasıflı işler yapmaktadır. Hindistan hükümeti, yeni konsolosluk ve sosyal hizmetlerle Körfez bölgesindeki göçmen işçileri desteklemek ve korumak için bir dizi program başlatmıştır. Ancak diplomatların siyasi önceliği göç akışını desteklemek olduğundan, bu planların tam olarak uygulanması için yeterli kaynak bulunmamaktadır. Bu akışlar ve buna bağlı olarak işçi dövizleri Hindistan'ın ekonomik kalkınması için önemlidir ve bu ekonomik gerçeklik işçi haklarına diplomatik desteği engelleyebilmektedir.

Böylece, diaspora, aynı etnik kökene sahip, tarihi anavatanlarının dışında (veya halklarının yerleşim alanı dışında) farklı bir etnik ortamda yaşayan ve bunun gelişimi ve işleyişi için sosyal kurumlara sahip istikrarlı bir insan topluluğudur. Diasporaların uluslararası ilişkilere tarihsel katkıları ve mevcut potansiyelleri, modern diasporayı önemli bir dış politika / ekonomik kaynak, ulusal ve uluslararası düzeyde bir etki aracı olarak tanımlamayı mümkün kılmaktadır.

KAYNAKÇA:

- About AIPAC, <https://www.aipac.org/about>, E.T.: 31.05.2021
- Balzacq, T., Charillon, F., & Ramel, F. (Eds.). (2020). Global diplomacy: an introduction to theory and practice. Palgrave Macmillan.
- Snow, N., & Cull, N. J. (Eds.). (2020). Routledge handbook of public diplomacy. Routledge.

- Еханурова, И. Р. (2011). Теоретические подходы к определению понятия «диаспора». Вестник Бурятского государственного университета. Педагогика. Филология. Философия, (6), 104-107.
- Карсанова, Е. С., & Гуршумов, Р. К. (2020). Диаспора как политический ресурс. Власть, (3), 63-66.
- Тощенко, Ж. Т., & Чаптыкова, Т. И. (1996). Диаспора как объект социологического исследования. Социологические исследования, (12), 33-42.

Diplomatik Gözlem
(Diplomatic Observation)
Rahmi Tolgahan ARTUNÇ

Diplomatik Gözlem

(Diplomatic Observation)

Rahmi Tolgahan ARTUNÇ

Diplomatik anlamda gözlem önemli bir kavram olup günümüzde çokça kullanılmaktadır. Ülkeler veya örgütler uluslararası sorunlara arayışlarda ya da uluslararası bazı barışı koruma gibi görevlerde diplomatik anlamda gözlemci olabilmektedir. Diğer yandan Büyükelçilik gibi diplomatik kurumlar ülke veya bölge hakkında diplomatik gözlemlerde bulunmaktadır. Öncelikli olarak gözlemin ne anlama geldiğini incelemek gerekmektedir. Gözlem; çeşitli araç ve gereçlerin yardımıyla olayların sebeplerini bilmek için uygulanan bilimsel yöntem. İngilizce şekliyle “Observation” ise; bir şeyi bulmak için birini veya bir şeyi dikkatle izleme süreci. Diplomasi ilminin en önemli işlevlerinden biri ülkeler arasındaki en karmaşık, çözülmesi zor gözükten sorunlarda dahi müzakere yoluna başvurulması yöntemi- dir. Tarihte yanlış anlaşılmalara veya küçük anlaşmazlıkların sebep olduğu savaş ve kayıpların birçok örneği vardır. Bu anlamda ülkelerin diplomatik olarak olay- ları gözlemleyip yanlış anlaşılmalara fırsat verilmemesini sağlaması büyük önem arz etmektedir.

Diplomasinin bir diğer asıl işlevi ise bilgi toplama stratejisi sayesinde nasıl bir dış politika izlenmesi gerektiği konusuna açıklık getirmesini sağlamaktır. Diplomat- lar kendi ülkelerini temsil etmek üzere atandıkları ülkelerde her konuda geniş çaplı “gözlem” yaparak bilgi toplarlar ve topladıkları bu bilgileri sonrasında kendi ülkelerine iletirler. Bu bilgiler hem ülkenin çıkarlarını maksimize edecek hem de barışçıl atmosferin devamını sağlayacak doğru dış politikaya karar verilmesi ve uygulanması açısından çok önemli bir rol oynamaktadır. Üçüncü bir işlev olarak ise diplomasinin uluslararası hukukun düzenli bir şekilde uygulanmasını teşvik ettiği söylenebilir. Bilgi toplama süreci bu işlevin yerinde getirilmesine de yardım- cı olabilmektedir. Diplomatların aktif gözlemi uluslararası hukukun uygulanma- sında meydana gelebilecek hataların elimine edilmesini de kolaylaştırmaktadır. Yani diplomasi işlevsel anlamda bir bakıma uluslararası hukukun uygulanma- sı konusunda bir kontrol mekanizması görevini üstlenmekte veya görmektedir. Ortaya çıktığı zamandan bu yana diplomasi uluslararası ilişkilerin şiddete baş- vurulmadan müzakere ve diyalog yoluyla sürdürülmesini hedefleyen çok işlevli bir mekanizma şeklindedir. Diplomasi sadece siyasal alanda değil aynı zamanda toplumlar arasındaki ekonomi, sosyal, kültürel ve daha birçok alandaki etkileşimi

de arttırmaktadır. Bu sayede toplumların birbirlerine karşı olan güveni pekiştirilebilmektedir ve dünya barışına biraz daha yaklaşabilmek mümkün olmaktadır.

Aynı zamanda diplomatların temsilci olarak atandıkları ülke hakkındaki gözlem ve bilgileri, devletlerin doğru dış politika geliştirmesine bağlı olarak hem ulusal çıkarları hem de uluslararası ilişkiler düzenini korumaktadır ve diğer yandan uluslararası hukukun işleyişinin kurallara uygun bir şekilde devamını sağlayabilmektedir. Böylece diplomatik her gözlem bilgisizlikten doğabilecek krizlerin önüne geçebilmekte ve barış ortamı sağlanabilmektedir. Bu anlamda diplomatik gözlem kimi zaman ülkelerin birbirlerine diplomatlar göndermeleri ile sağlanırken kimi zamanda uluslararası örgütlerin içinde veya bu örgütlerin barışı sağlamak adına barış gözlemcisi olarak bir bölgede veya ülkede varlık gösterip barışın tesisine yardımcı olduğu şeklinde örnekler mevcuttur. Örneğin Türk Silahlı Kuvvetleri BM Gürcistan Gözlem Misyonu kapsamında katılım sağlamıştır. BM Güvenlik Konseyi'nin 24 Ağustos 1993 tarih ve 858 sayılı kararı ile UNOMIG teşkil edilmiştir.

Türkiye, 2009 yılında kapanan misyona 1994-2009 yılları arasında personel katkısı sağlamıştır ve askeri anlamda barışın tesisi için burada bir görev üstlenilmiştir. Yine başka bir örnekte; Türkiye aktif bir gözlemci olarak katıldığı Bonn Toplantısı'nda da tüm gruplarla olan iyi ilişkilerini kullanarak yapıcı bir rol oynamıştır. Türkiye, etnik gruplar arasında uzlaşma sağlanması ve geniş tabanlı, temsili bir yönetimin kurulmasını sağlama yönünde çabalar göstermiştir. Türkiye, bu anlayışla Afganistan'da güvenlik ve istikrarın tesisine katkıda bulunmak amacıyla, Bonn Toplantısı'nda Afgan grupların çağrısı üzerine BM Güvenlik Konseyi tarafından oluşturulan Uluslararası Güvenlik Yardım Gücü (ISAF)'ne İngiliz taburunun bünyesinde yer alacak 267 kişilik bir bölükle katılma kararı almıştır. Bu ve benzeri askeri anlamda gözlemler diplomatik askeri anlamda gözlemler olup barışın tesisine hizmet vermektedir. Böylece krizler savaşa dönüşmemektedir. Bu anlamda ülkelerin birbirleri ile diplomatik ilişki kurup elçilikler açma düzeyinde diplomatik gözlem yapıp birbirlerini anlamaları da elzem bir konudur. Böylece kriz veya kötü sonuçlar doğuracak olayların meydana gelmesi en iyi şekilde minimize edilmektedir.

KAYNAKÇA

- <https://sozluk.gov.tr/>
- <https://www.macmillandictionary.com/dictionary/british/observation>
- <https://apm.org.tr/2021/01/15/uluslararasi-iliskilerde-bir-kopru-diplomasi/>, Özge YILMAZER. Uluslararası İlişkilerde Bir Köprü: Diplomasi. Ankara Politikalar Merkezi. 15 Ocak 2021.

- <https://www.tsk.tr/Sayfalar?viewName=BarisiDestekleme>
- <https://www.deik.org.tr/uploads/afganistan-ulke-bulteni.pdf>

Diplomatik Mektup (Diplomatic Letter) Eray UZUNOĞLU

Diplomatik Mektup (Diplomatic Letter)

Eray UZUNOĞLU

Diplomasinin en önemli aracı iletişimdir. Diplomatik iletişimin yüzyıllardan beri süregelen tek ve nihai amacı şiddet yoluna başvurmadan ikna ortamı sağlamaktır. Ulus devletler kendi duygularını, düşüncelerini, beklentilerini, taleplerini, kazandığı deneyimlerini karşılıklı olarak birbirlerine aktarırlar. Diplomaside iletişim yolları doğrudan ve dolaylı yollardan sağlanabilir. Ülkedeki yetkili kişiler arasında diplomatik bir dil/üslup çerçevesinde yapılan yazışmalar doğrudan iletişim modeline örnek teşkil etmektedir.

Ülkenin dışişleri bakanlığı ile o ülkenin diplomatik temsilciliği arasındaki resmi ilişkilerde kalıp olarak Nota, Muhtıra veya Notice olmak üzere üçünden biri kullanılır. Dışişleri bakanlığı-yabancı temsilcilikler, yabancı temsilcilik-Dışişleri Bakanlığı, ya da yabancı temsilcilikler arası iletişim nota ile sağlanır. En sık kullanılan diplomatik yazışma kalıbı Notadır ve en ciddi iletişim şeklidir. İngilizce ya da Fransızca olarak yazılabilir.

Nota kendi içerisinde yazılı (imzalı) şifahi (üçüncü kişinin ağzından), ortak Nota, özdeş Nota, genelge/tamim Nota, diplomatik Nota olmak üzere altıya ayrılır. İmzalı Nota yetkili kişiler arasında yazılır. Notaya, hitap edilmiş olan şahsın adı ve adresi yazılır. Ve yazar yetkili kişinin imzası bulunur. İmzalı Nota yazımı yazar kişinin konuyla doğrudan ilgili olduğu ve kendisine konuyla ilgili bilgi verilmesini gereken ilgi ve alakanın gösterilmesini gönderdiği makama arz eder. Birinci tekil şahsın ağzından kaleme alındığından dolayı kişisel bir yazıdır ve daha az resmi dil ve üslup içermektedir. İmzalı Nota bölümleri Hitap edilen kişinin unvanı, hitap edilen kişinin unvanına saygı, mektubu bitiren kişinin nezaket ifadesi, imzası, yazıldığı zaman ve yer, hitap edilen kişinin adı ve resmi sıfatı, adres ve özgeçmiş olarak sekiz bölümden oluşmaktadır.

Şifahi Nota diplomatik yazışmalarda en çok kullanılan yazım biçimidir. Kişisel olmayan resmi bir dil ve üslup kullanılır. Diplomatik temsilcilik ya da Dışişleri Bakanlığı adına gönderilmektedir. İmzalı Notadan farkları üçüncü tekil şahıs dilinde, imzasız, ikinci dereceden önemli konular hakkında yazılmasıdır. Şifahi nota bir konuyu bildirmek, talepte bulunmak veya bulunulmuş talep üzerinde hatırlatma yapmak bu konular hakkında her türlü bilgiyi elde etmek için yazılabilir. Eğer yazar yetkili kişi yazımında sert bir ton kullanacaksa Şifahi Nota kalıbı kullanılması daha uygundur. Ortak Nota birden fazla ülkenin diplomatik

temsilcilerinin görevde bulundukları Dışışleri bakanlığına sundukları Nota örneğidir. Çok özel ve resmi bir bildirimdir. Ülkeler arasında Büyükelçiler açısından en kıdemli kişi Bakan'a Notayı sunar.

Özdeş Nota ortak Notaya göre farkı daha az etkileyici ve sade yazılmış olmasıdır. İki ya da ikiden fazla devletin diplomatik temsilcileri tarafından belirli bir konu ile ilgili Dışışleri Bakanlığına sunulur.

Genelge/Tamim Nota Dışışleri Bakanlığı tarafından tüm diplomatik misyon şeflerine, ülkedeki uluslararası kuruluşların temsilciliklerine idari konulara ilişkin gönderilen nota türüdür. Ve son olarak Diplomatik nota hükümetten hükümete görüş bildirilmesidir.

Muhtıra; bir konu hakkında sözlü girişimle ile iletilen resmi görüşün yanlış ya da eksik anlaşılmasında için teyit ettirilmesidir.

Notice; önemli sayılmayan resmi yazışmaya gerek görülmeyen konular için kullanılır.

KAYNAKÇA

- Berin M. Tulun, Diplomatik yazışma ve konuşma metinlerinden örnekler Dışışleri Bakanlığı Eğitim Merkezi Yayınları, Genişletilmiş ikinci baskı.
- Zehra Güngör Sanyer, Diplomaside İletişim Yönetiminin Uygulanması, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İletişim Bilimleri Anabilim Dalı, Doktora Tezi, İstanbul, 2007.

Diplomatik Kriz
(Diplomatic Crisis)
Irena FEMIC

Diplomatik Kriz (Diplomatic Crisis)

Irena FEMIC

Günümüzde kriz kavramı, küreselleşme olgusunun da etkisiyle küresel ortama hakim ve tanıdık terimlerden biri olarak karşımıza çıkmaktadır. İkinci Dünya Savaşı sonrası dönemde uluslararası boyutuyla kriz kavramı, bir sosyal bilim olan uluslararası ilişkileri şekillendiren en önemli faktörlerden biri haline gelmiştir.

Kriz kelimesi yunanca kökenli olup seçim, karar, tersine çevirme, tehlike, ayırt etme anlamlarına gelmektedir. Kelimenin kendisi bir fikir, yargı, değerlendirme veya karar vermeyi ifade eder ve kilit veya belirleyici bir noktayı veya durumu, kritik bir anı, bir dönüm noktasını işaret eder. Kriz terimi, bir tehdidi önlemek için müdahale gerektiren beklenmedik ve istenmeyen bir durumu ifade eder. Krizler, normal işleyiş biçimlerinin artık geçerli olmadığı geçiş aşamalarıdır. Sosyal kriz, siyasi kriz, ekonomik kriz, uluslararası kriz olmak üzere farklı kriz türleri varmaktadır

Diplomatik krizler, genellikle askeri, ekonomik veya kültürel krizler gibi diğer açmazların yanında ortaya çıkan siyasi bir uluslararası kriz türü olarak tanımlanmaktadır. Çoğu durumda, bunlar daha geniş yıkıcı gerilimlerin bir “işaret direği”dir (signpost): siyasi iletişimde daha ciddi çatışmalara yol açabilecek sorunlara işaret ederler. Genel olarak, diplomatik krizler, karşılıklı olarak tanınan yönetim birimleri arasında belirli siyasi gerekçelerle yıkıcı ilişkilerin geliştirilmesini temsil eder. Diplomatik krizlerin, altta yatan diğer gerilimlerin belirtileri olması daha muhtemel olduğundan, diğer çatışma türlerinden ayrılması nadiren görülen bir durumdur. Ayrıca, başka bir krizin çerçevesi içinde yer alabilir, onu az ya da çok etkiler ve ya içinde çözülür ya da uluslararası sürtüşmeyi tırmandırır.

Bir krizin zamanı ve oluşumu, krizin olası nedenlerinin çeşitli düzesini gösterir. Akademisyenler, diplomatik krizlerin diğer kriz türleri ile ortak bir özelliği paylaştığı konusunda hemfikirler; bu, çok çeşitli faktörler yüzeye çıktıkça uluslararası aktörler arasındaki gerilimlerin artmasıdır. Bu faktörler yalnızca uluslararası politikadan değil, aynı zamanda ekonomik, kültürel veya dini gerekçelerle siyasi olmayan diğer sektörlerden de kaynaklanmaktadır.

Diplomatik kriz terimi genellikle kriz diplomasisi ile karıştırılır. Kriz diplomasisi, çoğu zaman kısaltılmış bir zaman dilimi tarafından belirlenen özelliklere sahip akut kriz zamanlarında diplomasi uygulamasıdır. Uluslararası ilişkilerdeki krizler

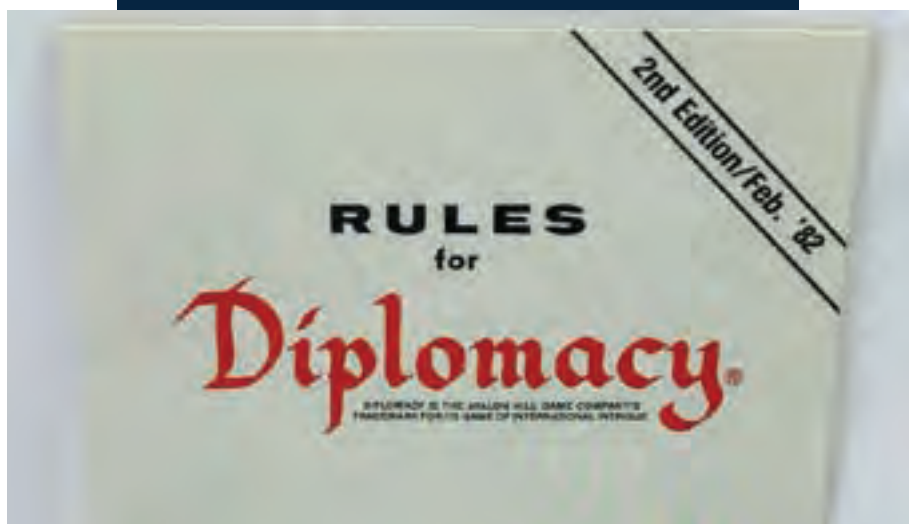
her şekilde ve boyutta gelir ve diplomasi “başarısız olduğunda” ortaya çıkarlar. Diplomasi barışçıl bir dengeyi sürdürürse, kriz olmazdı. Bununla birlikte, bir krizde diplomasi gerçekleşir ve bireyi/bireyleri içerir ve kişisel diplomasinin uygulanmasına izin verir.

Diplomatik krizin en ünlü örneklerinden biri olarak, 1979’daki ABD Büyükelçiliği rehine krizi, radikal öğrencilerin kısa süre önce devrilmiş şahın kanser tedavisi için Amerika Birleşik Devletleri’ne kabulünü protesto ederek Tahran’daki ABD büyükelçiliğini basmasıydı. ABD onların sınır dışı edilmesini ve rehinelere serbest bırakılmasını talep etti. İran devrimci rejimi reddetti ve acil bir krizi tetikledi. Sonraki aylarda, bu kriz bir soğukluktan tırmanarak başarısız bir ABD askeri operasyonuna dönüştü. 444 gün sonra sona erdiğinde, o zamandan beri ABD-İran ilişkilerini yeniden tanımlamış ve zehirlemişti.

KAYNAKÇA

- Acuto, M. (2011). Diplomats in Crisis. *Diplomacy & Statecraft*, 22(3), 521-539.
- Alison, Holmes and J. Simon Rofe. (2016). *Global Diplomacy*. Westview Press.
- Aydemir, E. (tarih yok). Uluslararası Krizlerde Kriz İletişimi ve Uygulaması. *Sosyal Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 5(10), 204-231.
- Ivanović, V. (2014). Pojam krize: konceptualni i metodologijski aspekti. *Međunarodne studije*, 14(2), 10-28.

Diplomasi Kuralları (Diplomatic Rules) Dajana BARUSIC

Diplomasi Kuralları (Diplomatic Rules)

Dajana BARUSIC

Diplomasi kuralları, tarih boyunca farklı dönemlerde belli aşamalardan geçen ve geliştirilen birtakım davranışlar ve uygulamalardır. Her ne kadar modern diplomasi'nin bir parçası olarak görünseler de, kökleri eskiçağa kadar uzanmaktadır. Diplomasi kuralları ortaya çıkmış oldukları coğrafyaların özelliklerini yansıyor olabilir fakat daha yeniçağda ve Doğu ve Batı arasındaki münasebetlerde bazı farklılıklar dikkat çekince, ortak bir noktaya ve yoluna gidilmeye çalışıldığını görebiliyoruz. Böyle olunca, günümüzdeki küresel dünyasında ortak olarak kabul edilen ve uluslararası hukukun bir parçası olan bu kurallar az sayıda istisna ile karşımıza çıkmaktadır.

Diplomasinin ana unsurlarından olan diplomatik ayrıcalık ve bağımsızlıklar düşüncesi ilk çağlardan beri elçilik görevinin önemli bir parçasıdır ve günümüze kadar farklı aşamalardan geçip şekillendirildi. Ortaçağın sonunda ve yeniçağın başlangıcındaki diplomatik ayrıcalık ve dokunulmazlık dini, hukuki ve pratik kaynaklara dayanıyordu. Avrupa diplomasisinin önemli bir özelliği Roma hukukundan kaynak olarak beslenmiş olması ve Katolik Kilisesi'nin etkisidir çünkü geliştirdiği diplomatik faaliyetleri özellikle dokunulmazlık kuralını pekiştirdi. Diplomatik kuralları konusunda birtakım çözüm bulmaya çalışan ve yenilikleri ortaya koyan düşünür Hugo Grotius olmuştur.

Diplomasi kurallarını ortaya koyan Hugo Grotius Hollanda'nın Delft şehrinde 1583 yılında doğdu. Gençlik yıllarındaki entelektüel ve siyasi faaliyetleri hukuk alanında başlamıştı. Bu konuda ona yol açan Hollanda Doğu Hindistan Kumpanya'sının hizmetine girmiş ve ardından İspanya ve Portekiz'e karşı savunurken, denizlerin serbestliğini savunan meşhur Mare Liberum adlı eserini kaleme almış olmasıdır. Eserin yayınlanmasından sonra Hollanda iktidarında bulunan Kalvinistlere karşı tutumundan dolayı hayat boyu hapse mahkum edildi. İki sene sonrasında kaçmayı başarmıştır ve akademinin ve özellikle hukukunun hızla gelişmeye başladığı Fransa, ona kucak açtı. İlerleyen dönemde orada diplomatik hukuk hakkındaki fikirlerini savunduğu De Jure Belli ac Pacis Libri Tres (savaş ve barış hukuku hakkında üç kitap) adlı önemli eserini yazdı. Devletler arası olan ilişkileri ile ilgili fikirlerine baktığımızda hukukun üstünlüğünü savunduğunu görmekteyiz yani tüm atılan adımlar hukuk çerçevesinde alınması gerektiğine inanıyordu.

Hukukun kutsiyeti ile beraber, eserlerinde barışın önemi de vurgulanmaktadır, savaş ise kuşkusuz biçimde haklı nedenlere dayanan ve adaleti sağlamak için yapılan bir çözüm olarak yorumlanmaktadır. Barışın korunması için diplomasinin öneminden farkında olan Grotius uyuşmazlıkların çözümü için üç çözümü sunmaktadır: 1.müzakere, 2.uzlaşma 3.tek tek çarpışma veya kura çekme.

Büyükelçiler ve maiyetleri ve şahsi eşyalarının akredite oldukları ülkelerde ceza ve medeni hukuk alanında özel muafiyetlere sahip olması gerektiğini savunmuştur. Bu şekilde diplomatik muafiyet teorisine temel atmış oldu.

Dokunulmazlık kuralının bu kadar vurgulanmış olması özellikle Ortaçağın zor seyahat koşulları ve tartışılan güvenliğine, gönderildiği yere sorunsuz varılması meselesine dayanmaktaydı. Gönderen ve kabul eden devlet için elçinin güvenli bir şekilde gelmesi, maiyetleri ve mallarına dokunmaması vb. olumlu diplomatik ilişkisi için ilk şarttı. Diplomatik misyonuna zarar verenin aforoz edilmesi kuralı getirildi, ayrıca bir elçinin öldürülmesi hükümdar cinayeti ile bir görüldü. Kabul gören temsilciler (özellikle düşman olarak görülen devletlerden gelenler) güvenli yolculuk etmesi için serbest geçmiş belgeleri verilirdi.

Daha 15.yy.da elçilerin özel hayatına dair birtakım özelliklere dikkat edilirdi örneğin, kendi inancına göre ibadet etmesi İslam ve Hristiyan coğrafyalarında eşit şekilde önemsenmekteydi. Bir elçi misilleme konusu olamaz, misyonun başlangıcından evvelki borçlarından sorumlu tutulamazdı ve tüm yerel vergilerden muaf tutulurdu. Bahsedilen ayrıcalıklar şahsiyetin görevi sürecinde geçerliydi. Asırlar boyunca bu şekilde gelişmiş kurallara ne yazık ki uygulamada çoğu zaman özen gösterilmiyordu, daha doğrusu devletler ve hükümdarlar kendi çıkarları doğrultusunda gönderilen kişiyi casusluk veya başka suçlarla sorumlu tutularak, tutuklanmak, yargılamak ve mahkum etmekte özgürdü. Bu konuda öneli değişiklikler 16.yy. İtalya coğrafyasından başlamıştır çünkü özellikle bu dönemde elçilerin, transit geçişlerinde sahip oldukları dokunulmazlığı sık sık ihlal edilirdi hatta az çok sayıda kişi katledildiğini görmekteyiz. Savaş için sebep olabilecek bu olaylar bir çok ülkenin hukukçularının tartışma konusu olmuştur. 16.yy. başka bir sorun da elçilerin, gittikleri ülkelerde masraflarını karşılayabilmek için borçlanması ardından borçlarından dolayı yargılanması, zamanla diplomatik sorunlar haline gelmiştir.

Törenler, devletlerin birbirinin temsilcilerine önem gösterdikleri ve yanı sıra kendi gücü ve nüfuzlarını göstermek için uygun fırsatlardır. Törenlerde gösterilen davranışlar ve verilen anlamlar sadece doğrudan ilişkisi olan iki devleti değil, diğer devletlere de mesaj göndermektedir. Ortaçağ ve yeniçağda elçilerin uğurlanma törenleri büyük merasimlerle yapıldığını bir çok kaynaktan görmekteyiz. Bunun pratik bir tarafı da vardı çünkü kabul eden devlet ve hükümdarın genel-

de elçinin varmasından önce haber iletildi böylece sonraki adımlar için zemin hazırlanmış olurdu. Rönesans döneminde yeni şartlar ve fikirler bu alanda da birtakım yenilikleri beraberinde getirdi. Hıristiyan ülkeleri söz konusu olunca, elçileri kabullenme dini yönü ağırlıklı olduğunu, törenlerin kiliselerde gerçekleştiğini hatta şehrin halkının da karşılamasıyla yapıldığını görmekteyiz. İlginç bir detayından bahsetmek gerekirse, elçi kabullenme töreni için Avrupa tarihinin en önemli yazarlarından bazıları (Dante, Petrarca, Boccaccio, Machiavelli, Tasso) edebiyat ve dini örneklerini içeren söylevleri hazırladıkları görmekteyiz.

KAYNAKÇA

- ISKIT Temel, Diplomasi Tarihi, Teorisi, Kurumları ve Uygulaması, İstanbul Bilgi Üniversitesi, 5.baskı, İstanbul, 2015.
- RECBER Kamuran, Diplomasi ve Konsolosluk Hukuku, Dora Yayınları, Bursa, 2011
- ERGUVEN Sahabettin, Uluslararası İlişkiler Diplomasi ve Politika Terimleri Sözlüğü, Mektep Yayınları, İstanbul, 2019.
- OZDAL Barış, KARACA R. Kutay, Diplomasi Tarihi 1 , 2.basım, Dora Yayınları, Bursa, 2020.
- OZDAL Barış, KARACA R. Kutay, Diplomasi Tarihi 2 , 1.basım, Dora Yayınları, Bursa 2021.
- TAŞHAN Aylin, Diplomaside Ayrıcalık ve Bağışıklıklarla İlgili Uygulamalar, DIŞİŞLERİ BAKANLIĞI, Protokol Genel Müdürlüğü, (https://www.mfa.gov.tr/data /Kutuphane /yayinlar/mensuplar/Immunities_and_privileges_booklet.pdf)
- ÇAMYAMAÇ Anıl, Diplomatik Temsilciler ve Onlara Tanınan Hareket ve Seyahat Serbestisi, Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt: 21, Sayı: 2, 2019.
- ERGÜVEN,N., S., "Uluslararası Hukukun Tarihsel boyutuyla Diplomasinin Kurumsal Gelişim Süreci", Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 2016. ACAR, D.Ş., "Küreselleşen Dünyada Diplomasi", Sosyal Bilimler Meslek Yüksekokulu Dergisi, Selçuk Üniversitesi, 2006.
- AYTURK Nihat, Protokol ve Sosyal Davranış Kuralları. Nobel Yayınları,7. Basım, Ankara 2017.

- McKERCHER B.J.C., Routledge Handbook of Diplomacy and Statecraft, Routledge London and New York, 2012.
- BERRIDGE G.R., LLOYD Lorna, The Palgrave Macmillan Dictionary of Diplomacy Third Edition, 2012.
- CONSTANTINOU Costas M., KERR Pauline, SHARP Paul, The SAGE Handbook of Diplomacy, SAGE Publications, <https://diplomacy.state.gov/discover-diplomacy/diplomatic-dictionary/>

Diplomatik Pasaport
(Diplomatic Passport)
Consuelo Emilj MALARA

Diplomatik Pasaport (Diplomatic Passport)

Consuelo Emilj MALARA

Türkiye Cumhuriyet Dışışleri Bakanlığı sitesinde pasaport anlamı hakkında “Pasaport; Kanunda belirlenen yetkili makamlarca verilen ve hamillerine bir ülkenin millî hudutlarından diğerine geçmeyi sağlayan belgedir.” Olarak kelime anlamını vermektedir.

Diplomatik pasaport, sahiplerine hem kendi ülkelerinde hem de diğer ülkeler özel avantajlar sağlayan bir kimlik belgesidir. Diplomatik pasaport, diğer belge türleri gibi, pasaport sahibi tarafından gerçekleştirilen görevlendirmenin kişisel verilerini içermektedir. Pasaportun geçerli olabilmesi için sahibinin biyometrik fotoğrafının ve imzasının olması gerekmektedir. Diplomatik pasaportlar 28 sayfa olup, dış kapak rengi siyahtır. Diplomatik pasaportlar hiçbir harç veya resme tabi değildir. Diplomatik pasaport, diplomatik ve konsolosluk görevlerinde bulunanlara veya devlet içinde yüksek mevkilere sahip olanlara verilir ve münhasıran Dışışleri Bakanlığı tarafından verilmektedir. Türkiye Cumhuriyet Pasaport Kanununun 13’üncü maddesine göre; Diplomatik pasaportlar, muvakkat görev veya seyahat için gidenlere görevlerinin veya seyahatlerinin mahiyetine göre, bir seyahate mahsus olmak üzere veya azami iki sene için, daimî görevle gidenlere de Dışışleri Bakanlığınca tespit edilecek sürede geçerli olmak üzere verilir

Diplomatik pasaport alabilmek için temel koşul, bir kamu görevine sahip olmaktır. Pasaport alma talebi, sorunuyla da ilgilenen Dışışleri Bakanlığı’na iletilmelidir.

Nitekim, Türk Diplomatik Pasaportları; Türkiye Büyük Millet Meclisi Üyeleri-ne, Türkiye Büyük Millet Meclisi üyesi olmayan bakanlara, Anayasa Mahkemesi Başkan ve üyeleri ile Yargıtay, Danıştay, Askeri Yargıtay, Askeri Yüksek İdare Mahkemesi, Uyuşmazlık Mahkemesi, Sayıştay, Genel Kurmay Birinci ve İkinci Başkanlarına, Cumhuriyet Başsavcısına, Orgenerallere, Oramirallere, Eski Cumhurbaşkanlarına, Yasama Meclisleri Eski Başkanlarına, Eski Başbakanlar Ve Dışışleri Eski Bakanlarına, Cumhurbaşkanlığı Genel Sekreterine, Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığı Genel Sekreterine, Başbakanlık Ve Bakanlık Müsteşarları İle Diyanet İşleri Başkanına, Valilere, Büyükşehir Belediye Başkanlarına, Büyükelçi Unvanını Almış Olanlar İle Dışışleri Bakanlığı Meslek Mensuplarına, Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanına, Türk İşbirliği ve Koordinasyon Ajansı Başkanına ve bu Başkanlığın yurtdışındaki Program Koordinasyon Ofisi sorumlusuna, Cumhurbaşkanlığı Genel Sekreterliği üst düzey görevlilerinden resmi bir

görevle gönderilenlere, Türkiye Cumhuriyeti dış temsilcilikleri nezdinde memur edilen müşavirlere, ataşelere ve muavinlerine, din hizmetleri koordinatörlerine, Hükümet adına milletlerarası resmi müzakereler yapılması, mukavelenameler akdi için veya milletlerarası toplantılarla kongre ve konferanslara katılmak üzere gönderilenlere ve yabancı devletler veya milletlerarası teşekküller nezdinde daimi veya geçici görev yapmak üzere gönderilenlere, siyasi kuryelere verilir. Diplomatik pasaport alabilecek durumda bulunan veya alan kimselerin sıfat veya vazifeleri devam ettiği müddetçe, eşlerine dahi diplomatik pasaport verilmesi veya bunların eşlerinin pasaportlarının refakat hanesine kayıt edilmesi mümkündür.

Diplomatik pasaportu olanların başlıca faydaları arasında şunları söyleyebiliriz:

- Havaalanlarının kısıtlı alanlarına erişim imkânı;
- Ayrıcalıklı ayrılmış kanalların kullanımı sayesinde kurumlarla iletişim kurmanın kolaylaştırılması;
- Denemeler durumunda aramalarda ve avantajlı tedavilerde garantili bağışıklık
- Kamu görevi olmayanlar için de bir tür ‘diplomatik pasaport’ var. Hatta bazı gelişmekte olan ülkeler, ticari ve uluslararası ilişkilerini genişletmek amacıyla, uygun gördükleri kişilere diplomatik görevlendirme ve ilgili pasaport verme kararı almıştır. Bu ikinci yabancı pasaport, yalnızca aşağıdaki gereksinimleri karşılayan profesyonellere ve girişimcilere verilir:
- Ülkede yatırım ve iş çekme yeteneği;
- Ülkede yaşamış ve dolayısıyla örf ve adetlerini bilen ve kendilerini devlete tavsiye edebilecek yerel bir kişi tanıyan şahsiyetler.

KAYNAKÇA

- Bauman, Robert E. (2009). The Passport Book. The complete guide to off-shore residency, dual citizenship and second passport, 7th ed., Florida, The Sovereign Society.
- Brown, Jonathan. (1988) “Diplomatic Immunity: State Practice under the Vienna Convention on Diplomatic Relations” in The International and Comparative Law Quarterly, Vol. 37, No. 1, pp. 53-88.
- Torpey, John C. (2018) The Invention of the Passport. Surveillance, Citizenship and the State, 2th ed. United Kingdom: Cambridge University Press.

- Türkiye Cumhuriyeti Dışışleri Bakanlığı, Pasaport Kanunu;
- Türkiye Cumhuriyet Dışışleri Bakanlığı <https://www.mfa.gov.tr/pasaport-ile- ilgili- bilgiler.tr.mfa>, son erişim 15.08.2021;
- “Passaporto Diplomatico ecco quali sono i vantaggi e i privilegi” in Qui Finanza, 3.03.2020. <https://quifinanza.it/info-utili/vantaggi-privilegi-passaporto-diplomatic/355549/>, son erişim 14.08.2021.

Diplomatik Özür (Diplomatic Apology) **Gülnur BALCI**

Diplomatik Özür (Diplomatic Apology)

Gülnur BALCI

Yunanca “apologia” kavramından türetilen özür kavramı, Antik Yunan’da kullanılmaya başladığında toplumsal bir davranış yerine daha çok hukuki anlamda kullanılan bir kavram olarak nitelendirilmektedir. Özür, Antik Yunan’da kişinin masumiyeti üzerinden bir temellendirme yapılarak mahkeme önünde yapacağı savunma ve mazeret bildirimi olarak tanımlanmaktadır. Sokrates tarafından ise “iyi gerekçeli bir cevap, yapılan suçlamaya karşı düşünülmüş bir cevap, itiraz” olarak tanımlanmıştır. Özrün günümüzdeki kullanıma yakın anlamı Justin Martyr, Newman’ın kullanımıyla da popülerlik kazanmıştır.

Toplumsal hayatta “kişiler arası ilişkilerde bir kusur ya da suçun sonucunda ortaya çıkan olumsuz durumu elinde olmayan nedenlerden gerçekleştiğini açıklamak için öne sürülen mazeret” olarak tanımlanan özür, uluslararası toplum açısından diplomatik özür “devletler ya da diğer uluslararası hukuk kişileri arasında uluslararası hukuka aykırı bir eylemin sonucunda ortaya çıkan zararın giderilmesi amacıyla resmi organlar tarafından pişmanlığın, üzüntünün ve eylemin yeniden tekrarlanmayacağına ilişkin güvence verilmesinin ifadesi” olarak tanımlanmaktadır.

Klasik uluslararası ilişkiler anlayışında uluslararası alanda temel aktör olarak kabul edilen devletlerin hukuka aykırı eylemler sonucunda ulusal hukuklardaki gibi cezalandırılmalarının mümkün olmaması ve uluslararası alanın anarşik yapıda olması nedeniyle uluslararası hukukta çeşitli onarım yolları öngörülmüştür. Birleşmiş Milletler “2001 Devletlerin Uluslararası Hukuka Aykırı Eylemlerinden Ötürü Sorumluluğuna İlişkin Taslak Metin” belgesinde hukuka aykırı eylem sonucunda ortaya çıkan zararın giderilmesi için “eski haline getirme, tazminat ödeme ve manevi tatmin/onarım” yolları öngörülmüştür.

Devletler dini kurallar, uluslararası alanda çıkarlarını gerçekleştirme, hukuka aykırı eylemlerinin sonucu ortaya çıkan zararı giderme, devlet imajını ve itibarını güçlendirme, uluslararası bir mahkemenin yargılaması sonucu verilen karar, uluslararası hukuka katkı sağlamak, daha az maliyetli olması gibi nedenlerle diplomatik özrü bir onarım aracı olarak kullanabilirler.

Diplomatik özrün kullanımı için çeşitli özür basamakları bulunmaktadır. Öncelikle özür dileyecek olan hukuk kişisi hukuka aykırı eyleminin sorumluluğunu kabul etmesi gereklidir. Bu eylem sonucunda gerçekleşen zarar ya da diğer

unsurlar göz önünde bulundurularak pişmanlık ya da pişmanlık ifadesi, açık ya da örtülü bir şekilde hukuka aykırı eylemi tekrarlamama güvencesi olarak diplomatik özür basamakları uygulanmaktadır. Diplomatik özür dilerken herhangi bir kısıtlama olmayıp yakın geçmişteki ya da uzun süre önce gerçekleşmiş bir hukuka aykırı eylem için özür dilemek mümkündür.

Diplomatik özür, kişiler arası özürlerdeki gibi temeli duygusal nitelikte olan özürler değildir. Devletler arası ilişkilerde resmi kanallar aracılığıyla kullanılan birer diplomatik araçtır. Diplomatik özür dilemek için kısıtlayıcı bir koşul ya da katı kurallar dizini olmayıp esnek kullanılabilen bir onarım aracıdır. Örneğin özür dilerken bir anıt yapma, diplomatik özü tazminat ile destekleme, çeşitli diplomatik temaslarda bulunma gibi faaliyetlerle desteklenebilmektedir.

Uluslararası alanda devletler arası uyumsuzlukların barışçıl yollarla çözümüne ilişkin uluslararası alandaki ilk sözleşmeler 1899 ve 1907 tarihli Lahey sözleşmeleridir. Barışçıl yollarla çözüm Milletler Cemiyeti ve Birleşmiş Milletler Sözleşmelerinde de taraflar arasında kullanılacak öncelikli çözüm yolu olarak yer almıştır. Birleşmiş Milletler Şartının 33.maddesinde "... görüşme, arabuluculuk, uzlaştırma, tahkim ve yargı yollarının yanında tarafların kendi seçeceği başka barışçıl yollar" şeklinde barışçıl yollar ifade edilmiştir. Tarafların anlaştığı diğer barışçıl yollar ifadesiyle diplomatik özü de bir barışçıl yol olarak kullanmak mümkündür.

Barışçıl çözüm yolları ile diplomatik özür karşılaştırıldığında diplomatik özür kısıtlama olmadan kullanılabilecek bir diplomatik araçtır. Üçüncü bir tarafa ihtiyaç duyulmadan, karşılıklı taraflar arasında arabulucuya ihtiyaç duymadan, fayda maliyet analizi oldukça yüksek olan özür, sıklıkla kullanılan bir onarım yolu haline gelmektedir. Uluslararası alanda kimlik, insan hakları, eşitlik gibi kavramların 1970'li yıllardan itibaren görünür hale gelmesiyle birlikte Soğuk Savaştan sonra Kampf'ın da ifadesiyle bir "özür çağı" yaşanmış, diplomatik özürlerin giderek sayısı artmıştır.

KAYNAKÇA:

- BALCI, G. (2021). Uluslararası Hukukta Hukuka Aykırı Eylem ve Diplomatik Özür, Yüksek Lisans Tezi, Ufuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- ÖZLÜK, E. (2015). "Uluslararası İlişkilerde Özür Dilemek: Özü'nün Kura-mı", Uluslararası İlişkiler, Cilt 11, Sayı 44, s.51-78.
- KAMPE, Z. (2009). "The Age of Apology: Evidence From The Israeli Public Discourse", Social Semiotics, 19:3, p.257-273.

- https://inhak.adalet.gov.tr/Resimler/SayfaDokuman/2212020141836bm_01.pdf [https://docs.pca-cpa.org/2016/01/1899-Convention-for-the-Pacific-Settlement-of- International-Disputes.pdf](https://docs.pca-cpa.org/2016/01/1899-Convention-for-the-Pacific-Settlement-of-International-Disputes.pdf)

Diplomatik Yazışma
(Diplomatic Correspondence)
Lala NAGHİYEVA

Diplomatik Yazışma

(Diplomatic Correspondence)

Lala NAGHİYEVA

Bir devletin resmi ilişkilerini yazılı şekilde sürdürdüğünü ve uluslararası konumunu ifade eden bir dizi belge olarak bilinmektedir. Ülkeler arasında krizin durdurulması veya önlenmesi, ilişkilerin sürdürülmesi veya daha sıkı ilişkiler kurulması bakımından diplomatik yazışmalar büyük önem taşımaktadır.

Devletler arasında ilişkilerin boyutu ve konulara göre diplomatik yazışmaların da farklı türlerinin olduğunu görebiliriz. Nota (Note), Muhtıra (Memorandum), Güven Mektubu (Letter of Credence), Geri Çağırma Mektubu (Letter of Recall), Buyrultu (Exequatur), Tam Yetkiler (Full Powers), Tebrik Mektubu (Congratulatory Letter), Taziye Mektubu (Condolence Letter), Demarş (Demarche), Agraman (Agreement) gibi çeşitli diplomatik yazışma türlerinin isimlerini kaleme alabiliriz.

Yukarıda bahsettiğimiz yazışma türlerinin içerik ve amaçları farklı olsa da bir çoğunun yazılma kuralları benzerlik göstermektedir. Bunun da asıl sebeplerinden biri diplomatik yazışmalarda genelde aynı bir diplomatik dilin kullanmış olmasıdır. Örneğin, yazışmalarda karşı tarafa hitap edilirken yazışma “Sayın”, “Saygıdeğer” gibi nezaket ifade eden kelimelerle başlaması öngörülür. Ayrıca başlangıçta “X devleti Y devleti ile samimi ilişkilerini dile getirmekten onur/şeref duyar” ve sonunda “X devleti Y devletine bu vesileyle en derin saygılarını yineler” gibi cümlelerin yer alması da diplomatik yazışmalar zamanı ilişkilerin sıcak sürdürülmesi açısından önem taşımaktadır.

İlk diplomatik yazışmaların M.Ö. 14. yüzyılda Mısır ile onun komşuları olan krallıklar ve şehir devletler arasında gerçekleştiği düşünülmektedir. Şöyle ki, 1887 yılında El-Amarna isimli bölgede araştırmalar sonucunda Çivi yazısında 382 kil tablet bulunmuştur. Buradaki yazıların Akadca olması Akad dilinin devrin diplomasi dili olarak belirlenmesini de göstermektedir. Bulunduğu bölgenin adıyla Amarna mektupları olarak isimlendirilen bu yazışmalar tarihte Amarna tabletleri olarak da bilinmektedir.

1992 yılında mektupların İngilizce çevirisi Harvard Üniversitesi’nde yayınlanmıştır. Amarna mektupları, Antik Yakın Doğu diplomatik sistemini öğrenmemiz

açısından oldukça değerlidir. Günümüzde kullanılan “Cuneiform Diplomacy (Çivi yazısı diplomasisi)” kavramının da bundan kaynaklı olduğu anlaşılmaktadır.

Diplomatik yazışmalar ülkeler arasında gerçekleşmiş krizlerin sonlandırılması ve diplomasinin işleyişini kolaylaştırmak açısından çok önemli yere sahiptir. Tarihte buna çok sayıda örnek gösterilebilir. Bunlardan biri de Küba krizi döneminde Kennedy ve Kruşçev arasında gerçekleşen yazışmalardır. Kruşçev, Kennedy’ye yazdığı mektupta SSCB’nin Küba’daki füzeleri sökmesinin ABD Türkiye’deki füzeleri sökeceği durumda mümkün olacağını yazmıştır. Kennedy ise yazdığı cevap mektubunda Türkiye’deki füzeler konusuna güvence vermeden Küba’daki füzelerin sökülmesi halinde Küba’ya uygulanan ablukaya son verileceğini belirtmiştir. Kruşçev’in Kennedy’inin önerilerine sıcak baktığı ikinci mektubuna ise Kennedy tarafından daha sıcak bir cevap mektubu yazılmıştır. Anlaşıldığı üzere, iki ülke arasında gerçekleşen diplomatik yazışmalar kararlı ve net olmasının yanı sıra kibarlık ve düşüncelerini en uygun bir dilde ifade etme yeteneğini de gerektirmektedir.

KAYNAKÇA

- David A. WELCH, “The Cuban Missile Crisis”, içinde The Oxford Handbook of Modern Diplomacy, Edited by Andrew F. Cooper, Jorge Heine, and Ramesh Thaku, Oxford, 2013.
- T.C. Dışişleri Bakanlığı, Dış İlişkiler Terminolojisi, <https://www.mfa.gov.tr/data/Terminoloji/almanca-uluslararası-iliskiler-terminolojisi.pdf>, Erişim tarihi: 27.05.2021.
- G.R. Berridge, Alan James, “Amarna Letters”, A Dictionary of Diplomacy, Palgrave, 2001, p. 8.
- Ye. V. Borisova, Diplomatic Correspondence, The University Of World Economy And Diplomacy, Tashkent, 2013.

Enerji Diplomasisi
(Energy Diplomacy)
Viktoriya ARSENTEVA

Enerji Diplomasisi (Energy Diplomacy)

Viktorija ARSENTEVA

Modern dünyadaki enerji sorunları, devletler arası ilişkilerde dış politika stratejilerinin belirlenmesinde önemli bir rol oynamaktadır ve enerji diplomasisi bu stratejilerin uygulanmasının ana yollarından biridir. “Enerji diplomasisi” kavramı, dış enerji politikasının amaç ve hedeflerini uygulamak için dış politika, dış ekonomi ve enerji departmanlarının pratik faaliyetlerini ifade etmektedir. Dış enerji politikası, enerji kaynaklarının üretimi, taşınması ve tüketiminden kaynaklanan ulusal çıkarları korumak ve savunmak için devletin uluslararası ilişkilerdeki faaliyet alanıdır.

Enerji diplomasisinin değindiği konuların sayısı oldukça fazladır. Enerji diplomasisi, aşağıdaki sorunları çözmeyi amaçlamaktadır: uluslararası transit (transit yolların güvenilir ve kesintisiz işleyişinin sağlanması); hidrokarbonların taşınması için ihracat yolları mücadelesinde potansiyel geçiş ülkeleri arasındaki çelişkiler; hammadde bakımından zengin komşu bölgeler üzerinde ülkeler arasındaki toprak anlaşmazlıkları; komşu devletler arasında açık deniz alanlarına ilişkin hakların sınırlandırılması; yatırım sorunlarını çözmesi ve büyük enerji projeleri geliştirme- si vb.

Çoğu bilim adamı, geçen yüzyılın 1970’lerinin ortalarındaki enerji krizinin, dış enerji politikasını ve diplomasisini şekillendirme sürecinin başladığı başlangıç noktası olduğuna inanmaktadır. Bu sürecin en çarpıcı tezahürü, Uluslararası Atom Enerjisi Ajansı’nın (IAEA) Kapsamlı Nükleer Koruma Anlaşmalarının 1972’de yürürlüğe girmesidir.

21. yüzyılın başlangıcına, enerji kaynaklarında dünya ticaretinin ölçeğinde bir artış damgasını vurmuştur. Buna göre, madencilik bölgelerinden tüketici pazarlarına yeni rotalar oluşturmak gerekli hale gelmiştir. Bu, teknolojik, jeopolitik ve jeo-ekonomik risklerin etkisiyle uluslararası transit sistemleri haritasının karmaşıklaşmasına yol açmıştır.

Ülkenin enerji uzmanlığına bağlı olarak, iki enerji politikası modeli vardır. İlk, geleneksel (ihracat odaklı) model, Rusya, Norveç, Arap ülkeleri, ABD, Kanada, Venezuela, Azerbaycan, Kazakistan, Türkmenistan gibi ülkeler için tipiktir. Bu devletler büyük enerji kaynakları rezervlerine sahiptir ve genellikle bunları bir politika aracı olarak kullanırlar. İkinci veya alternatif model, gelişmiş ülkeler için tipiktir (öncelikle Avrupa ülkeleri, ABD, Çin). Amaçları, yenilenebilir enerji

kaynaklarının payını ve ekonominin enerji verimliliğini artırmak, çevreyi iyileştirmek ve enerji ihraç eden ülkelerin ekonomik ve politik etkisini azaltmaktır.

Mavi Akım'ın inşaatının tamamlandığı 2005 yılından bu yana Rusya ile Türkiye arasında olumlu enerji ilişkileri kurulmuştur. Şu anda Türkiye ve Rusya, Karadeniz'in dibine döşenen ve 1 Ocak 2020'de başlatılan bir gaz boru hattı olan Türk Akımı projesi ile birbirine bağlıdır. Türk Akımı, Türkiye gaz iletim sistemini Rusya'daki en büyük gaz rezervlerine doğrudan bağlamakta ve Türkiye, Güney ve Güneydoğu Avrupa'ya enerji kaynaklarının tedarik edilmesini sağlamaktadır. Türk Akımı'ndan her iki tarafın da önemli faydaları vardır: Rusya, AB'nin baskı kaldıraçlarından kurtularak konumunu güçlendirmekte; Türkiye önemli bir enerji merkezi olma fırsatını yakalamaktadır.

Böylece, enerji diplomasisi uluslararası ilişkilerde özel bir yere sahiptir. Dünyanın önde gelen ülkeleri, ülkelerinin enerji kaynaklarının daha verimli sağlanmasına ve kullanılmasına yönelik stratejileri ve programları sürekli geliştirmektedir.

KAYNAKÇA

- Вутянова, Я. В. (2013). Энергетическая политика как фактор геополитического влияния России. М.: МГУ им. МВ Ломоносова.
- Жукова, И. С. (2010). Энергетическая дипломатия и геополитика как составной элемент международного энергетического права. Вестник Оренбургского государственного университета, (3(109)), 51-54.
- Лебедев, Е. Л. (2021). Становление энергетической дипломатии как элемента государственного управления. Столыпинский вестник, (3(2)), 180-188.
- Путин, Эрдоган, Борисов и Вучич запустили “Турецкий поток”, <https://www.vesti.ru/finance/article/1268588>, E.T.: 26.07.2021
- Смирнов, А. М. (2014). Сравнительный анализ энергетической дипломатии РФ и европейского союза. Сравнительная политика, (2(15)), 84-91.
- Хаддад, Х. (2018). Энергетическая дипломатия России на Ближнем Востоке. Социальные коммуникации, 97-107.
- Шаховская, Л.С. & Тимонина, В.И. (2020). «Турецкий поток»: новые возможности. Международный журнал гуманитарных и естественных наук, (9(1)), 216-220.

İKİNCİ BÖLÜM
DİPLOMASİ
KAVRAMLARI (F-İ)

Gayri Resmi Diplomasi (İnformal Diplomacy) **Arlinda ISMANI**

Gayri Resmi Diplomasi (İnformal Diplomacy) **Arlinda ISMANI**

Uluslararası ilişkiler alanında toplumlararası diplomasi niteliğinde Track Two Diplomacy kulvarı Türkiye’de akademik terim olarak “gayri resmi diplomasi” kulvarı şeklinde ifade edilmektedir. Track Two Diplomacy kulvarı uluslararası arenada devletler veya çatışma halinde olan uluslar arasında resmi olmayan ve sorunun çözümü için gerçekleştirilen görüşmeleri içermektedir.

Gayri resmi diplomasi, STK’lar dahil olmak üzere akademisyenler, insani yardım kuruluşları ve eski hükümet yetkilileri, hükümet dışı aktörler arasındaki resmi olmayan ve genellikle gayri resmi etkileşimi içermektedir.

Resmi olmayan bu diplomasi türü, 1970’lerde ABD’de bir grup akademisyen, devlet dairesi bürokratı ve kamu aydını tarafından başlatılmıştır. Gayri resmi diplomasi, soğuk Savaş çatışmaları; Sovyet-ABD dahil olmak üzere ve Filistin-İsrail çatışmalarıyla genişlemiştir. 1980’li ve 1990’lı yıllara gelindiğinde, birçok kişi ve kamu kurumu gayri resmi diplomasiye katılmaya başlamıştır. Şu anda, Track II diplomasisi çeşitli lisansüstü programlarda öğretilmektedir.

Gayri resmi diplomasi, resmi diplomasinin bir parçası ve tamamlayıcısı olduğunu diyebiliriz. Gayri resmi diplomasi resmi diplomasi sürecinden önce, sonra veya resmi diplomasiyle eşgüdümlü olarak gerçekleştirilebilir. Resmi diplomatik süreç henüz başlamamışsa gayri resmi toplantılar bu sürecin başlatılmasının koşullarını hazırlamada yardımcı olabilir.

Gayri resmi diplomasi, neredeyse tamamen gayri resmi temasları içeriyor. Bu gayri resmi temaslar, güven inşa etmek ve iletişimi artırmak için tasarlanmış, farklı ülkelerden etkili hükümet dışı aktörler arasındaki diyalogları ve değişimleri içerebilir. Gayri resmi görüşmeler, resmi düzeyde tikanıklıklar olduğunda ve yeni veya zorlu fikirleri keşfetmek için ikincil, resmi olmayan bir mekana ihtiyaç duyulduğunda faydalı olabilir.

Gayri resmi diplomasi, müzakerecileri ve özel şahısları, normal diplomatik müzakerelerin yapamadığı ortak bir zemin oluşturmak için gayri resmi bir ortamda buluşmaya teşvik eder.

Gayri resmi diplomasi, resmi kısıtlamalardan etkilenmez. Böylece iç çatışmaları etkilemek için Track I diplomasisinden çok farklı bir yol sunar. Resmi müdahalelerin reddedilebilir veya görmezden gelindiği durumlarda gayri resmi görüşmeler daha etkili olabilir.

Filistin ve İsrail arasında süren uyuşmazlık sorununun çözümü için gayri resmi görüşmeler yapılmıştır. Nitekim 1993 yılından FKÖ ve İsrail arasında 8 ay gayri resmi görüşler bu diplomasi kulvarına en iyi örneklerden biridir diyebiliriz.

KAYNAKÇA

- “Track II Diplomacy”, <https://www.sfcg.org/track-ii/>, Erişim Tarihi: 12.08.2021.
- Elvin ABDURAHMANLI, Egemen BAĞIŞ, „Diplomasi Tanımı ve Uluslararası Konjoktürde Mevcut Olan Diplomasi Türleri”, Anadolu Akademi Sosyal Bilimler Dergisi, Cilt 3, Sayı 1, 2021.
- Martti AHTISAARI and Kristiina RINTAKOSKI, Mediation’, The Oxford Handbook of Modern Diplomacy, Edited by Andrew F. Cooper, Jorge Heine, and Ramesh Thakur, Oxford, 2013, S. 19.
- Nimet BERIKER, „Gayri resmi Diplomaside Kalite ve Uyuşmazlık Çözümü Yöntemleri”, Foreign Policy, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayını, Aralık 2003, S. 125.
- Noman AHMED, „The Role of Unofficial Diplomacy In Peacekeeping”, <https://borgenproject.org/the-role-of-unofficial-diplomacy/>, Erişim tarihi: 13.08.2021.

Göç Diplomasisi
(Migration Diplomacy)
Lala NAGHİYEVA

Göç Diplomasisi (Migration Diplomacy)

Lala NAGHİYEVA

Göç Diplomasisi, devletlerin sınır ötesi nüfus hareketliliğini yönetmek için diplomatik araçları, süreçleri ve prosedürleri kullanmasıdır. Devlet aktörlerinin çıkarlarının ve gücünün göç sistemlerindeki konumlarından nasıl etkilendiğini, yani ne ölçüde göç gönderen, göç alan veya transit devlet olduklarını belirlemek için uluslararası ilişkilerde Realist yaklaşımlar üzerinden ele alınmaktadır.

Göç akımlarını azaltmak veya teşvik etmek yönünde hükümetler arası antlaşmalar, bazı devletlerin vatandaşlarına ayrıcalıkların tanınması, “misafir işçi” veya geçici emek göçü ile ilgili planların hazırlanması, yabancı uyrukluların sınır dışı edilmesi gibi durumlar göç diplomasisinin ilgi alanı olarak bilinmektedir. Ayrıca devletlerin güvenlik için geri iade (extradition) antlaşmaları da bu diplomasi türünün bir parçası olarak yer almaktadır.

Göç diplomasisi, devletlerin uluslararası sistemde kendi güç ve çıkarları peşinde koşarken mültecilerin (refugees), işçi göçmenlerin (labor migrants) veya diasporaların (diasporas) kullanımını kapsayabilir. Başka deyişle, zorunlu göç, emek göçü ve diasporalar göç diplomasisinin şekillenmesinde önemli role sahiptir.

Göç diplomasisinin biçimlenmesinde zorunlu göç örneği olarak Arap Bahar’ından sonra Suriyelilerin Ürdün ve Türkiye’ye yerleşmesi Avrupa Birliği ile Türkiye ve Ürdün’ünün diplomatik ilişkilerini de etkilemiştir. Bunun asıl nedenlerinden biri Avrupa Birliği ülkelerinin göçmen grupların Avrupa sınırlarını geçmelerini önlemektir.

Göç diplomasisini etkileyen unsurlardan biri de emek göçüdür. Bunun da en yaygın örneklerinden biri “misafir işçi (guest worker)”lerdir. Almanya tarafından hazırlanan programa göre 1955-1973 yılları arasında Türkiye’den iş gücünün Almanya’ya gitmesi için Türkiye ile antlaşmaların yapılması da bir göç diplomasisi örneğidir.

Ayrıca 1942 tarihli “Bracero Programı” da Meksikalı erkek işçilerin kısa dönemlik ABD’ye çalışmak için gitmesini temin etmiştir. Bu da tarihte bir diplomatik anlaşma olarak görülmekte ve göç diplomasisinin örnekleri sırasında yer almaktadır. Ayrıca Mısır’ın Körfez ülkeleri ile “rapprochement (yakınlaşma)” sağlamak amacıyla bu ülkelere emek göçü vermesi de göç diplomasisi açısından değerli bir örnektir.

Göç diplomasisinin bir diğer etkeni olarak da diasporalar görülmektedir. Günümüzde devlet-diaspora ilişkileri devletlerarası diplomatik ilişkilerin gelişmesinde önemli rol oynamaktadır. Diasporalar olarak adlandırdığımız gruplar aynı bir kökene, tarihi değerlere sahip olup başka bir ülkede yaşayan toplumları ifade etmektedir. Bu toplumların diasporik kimlik oluşturmaları için kendi ait oldukları devlete, topluma bağlılıklarının, özlem ve sevgi duygularının olması asıl şarttır. Dolayısıyla, diaspora olarak tanımlanan, başka bir devlet arazisinde yaşayan toplumlar kendi toplumlarının, devletlerinin çıkarları için gereken faaliyetlerde bulunmaktadır. Günümüzde bunun en yaygın örneği olarak ABD’de mevcut olan diasporaların siyasi faaliyetlerini gösterebiliriz.

KAYNAKÇA

- Fiona B. ADAMSON, Gerasimos TSOURAPAS, Migration Diplomacy in World Politics, International Studies Perspectives (2019) 20, 113–128.
- Yossi SHAIN, Ethnic Diasporas and U.S. Foreign Policy, Political Science Quarterly, Vol. 109, No. 5 (Winter, 1994-1995), pp. 811-841.
- Library of Congress, 1942: Bracero Program, <https://guides.loc.gov/latinx-civil-rights/bracero-program>, erişim tarihi: 28.05.2021.
- Ahmet İÇDUYGU, Ayşen ÜSTÜBİCİ, Negotiating Mobility, Debating Borders: Migration Diplomacy in Turkey-EU Relations, In New Border and Citizenship Politics, Edited by H. SCHWENKEN, S. RUSS, Sabine RUß-SATTAR, Palgrave Macmillan, 2014.

İhtilafların Çözümü (Settlement of Disputes) **Mammad ISMAYILOV**

İhtilafların Çözümü

(Settlement of Disputes)

Mammad ISMAYILOV

İhtilafların ve çatışmaların barışçıl çözümüne ilişkin uluslararası düzende bağlayıcı ve bağlayıcı olmayan usuller mevcuttur. Uluslararası çerçevede ihtilafların çözüm sürecini anlamak için, ilk önce “ihtilaflar”ın ne anlama geldiğinin anlaşılmasına ihtiyaç vardır. En temel anlamı, iki kişi arasında hukuki ya da mücerret bir olay çerçevesinde yaşanan bir ihtilafı ifade etmektedir. Bir uyuşmazlığın var olduğunu gösteren ön koşul ise, ilgili tarafların birbirilerine karşı karşıt görüşler ileri sürmesidir. Uluslararası hukuk bağlamında ise “ihtilaf”, uluslararası hukuk süjeleri ve bilhassa da devletler arasındaki ihtilafları ifade etmektedir.

Uluslararası ilişkiler ve uluslararası hukuk çerçevesinde iki taraf arasında bir ihtilafın ortaya çıkabileceği siyasi ve hukuki olmak üzere iki neden vardır. Bu ikisi arasındaki ayırım ise tamamen öznelidir. Yani bir uyuşmazlığın hukuki ya da siyasi olup olmadığına öncelikle devletlerin tutumu karar verir. Devletlerin katılımı ise ikisi arasında ayırım yapmayı zorlaştırmaktadır. Bir uyuşmazlığın hukuki olarak kabul edilebilmesi için, Devletlerin onu hukuk temelinde çözmeyi istemeleri gerekir, aksi halde siyasi bir uyuşmazlık haline gelir. Bununla birlikte ikisi arasında yapılan ayırım (ihtilafın hukuki veya siyasi olup-olmaması) son derece önemlidir. Çünkü uluslararası hukukun da belirttiği üzere ihtilafların çözümüne ilişkin usul yalnızca hukuki uyuşmazlıklar bakımından geçerlidir. Örneğin, Sınır ve Sınır Ötesi Silahlı Eylem ile ilgili 8 Ekim 2007 tarihli Nikaragua - Honduras davasında, Uluslararası Adalet Divanı (UAD) açık bir şekilde mahkemenin ihtilafların sadece hukuki yönleriyle ilgilendiğini belirtmiştir. Yine bu Davada, mahkemenin önüne hem siyasi hem de hukuki özellikleri içeren bir dava gelmesi halinde, mahkemenin davanın siyasi yönüyle ilgilenmeyeceği belirtilmiştir. Bununla birlikte Nükleer Silahların Tehdidi veya Kullanımının Hukukiliğine ilişkin 1996 yılında Uluslararası Adalet Divanının danışma görüşünde, hukuki yönün yanında siyasi yönün de bulunması, davayı hukuki bir sorun olmaktan çıkarmayacağı belirtilmiştir. Ancak, Devlete ait uyuşmazlıkların hukuka uygun olup olmadığı sorusu ortaya çıktığında, bu türden bir soru Statünün 36. maddesinin 6. fıkrasında, sorunun mahkeme kararıyla çözüleceğini gösteren bir karara göre çözümleneceği düzenlenmiştir. Bu nedenle Uluslararası Hukukta “ihtilaf” her türlü ihtilaf bi-

çimini değil, sadece hukuki ihtilafları ilgilendirdiği için sınırlı bir anlamda ele alınmalıdır.

İhtilafların çözümüne ilişkin ilk örnekler, İ.Ö. 3000-4000 yıllarına dayanmaktadır. Bu yıllarda özellikle ilk hakemlik usulüne başvurularak ortaya çıkan ve zamanla çeşitlenerek gelişen bu çözüm yolları, daha sonra kuvvet kullanılmasının isteğe bağlı bir seçeneğini oluşturmuştur. 20.yüzyılda ise, Milletler Cemiyeti Mısakı'nın 13. ve 15.maddeleri ile ilk kez üye devletler kuvvet kullanımına müracaat etmeden önce ihtilaflarını barışçıl yollarla çözüme yükümü altına girmişlerdir. Ancak daha sonra Birleşmiş Milletler Şartı'nın 2.maddesinin 4.paragrafı uyarınca kuvvet kullanımının uluslararası hukukta birkaç istisnai durum dışında tamamen yasaklanması ve Şart'ın 2.maddesinin 3.paragrafı ile üye devletlerin ihtilaflarını barışçı yollarla çözmesi ilkesinin düzenlenmesi neticesinde devletler arasında uyumsuzlukların barışçıl çözümü hukuksal açıdan uyulması zorunlu bir kural haline gelmiştir.

İhtilafların barışçıl şekilde çözümü için yargı dışı ve yargısal olmak üzere çeşitli çözüm yöntemleri belirlenmiştir. Yargı dışı çözüm yöntemleri ayrıca BM Şartı'nın VI. Bölümü "İhtilafların Barışçıl Çözümü" başlığını altında, 33.maddesinin 1.paragrafı'nda düzenlenmiştir. İlgili düzenlemede üye devletlere uluslararası barış ve güvenliği tehdit edebilecek ihtilafların barışçıl yollarla çözülmesi gerektiği belirtildikten sonra bir diz çözüm yöntemleri sıralanmıştır. Bunlar aşağıdakilerdir: müzakere; soruşturma; arabuluculuk; uzlaştırma; hakemlik; yargısal çözüm ve bölgesel örgütlere başvurma ya da ihtilafa taraf olanların kendilerinin seçeceği diğer barışçı yollar. Yukarıda da ifade edildiği üzere bu yöntemler ayrıca "yargı dışı çözüm yöntemleri" olarak da adlandırılmaktadır.

Bu yöntemlerden ilki olan müzakere, ihtilafları çözmenin en eski ve en basit şekli olarak kabul edilmektedir. İhtilafa taraf olanlar, ihtilafı tartışarak veya ihtilafı ortadan kaldırarak kendi aralarında çözdükleri sürece ise, müzakere adı verilmektedir. Müzakere kelimesinin sözlük anlamı ise, müzakereyi bir anlaşmaya varmayı amaçlayan bir tartışma olarak tanımlar. Bu nedenle, bir ihtilaf durumunda, söz konusu ihtilafı çözmek için müzakere yöntemi kullanılabilir. Bu müzakere süreci, Devlet Başkanları veya onların temsilcileri veya diplomatik ajanlar tarafından yürütülebilir. Ancak bu yöntemin başarısı büyük ölçüde bir tarafın iddialarının diğer tarafından kabul edilebilirlik derecesine bağlıdır. Ancak, bazı zayıf yönleri de vardır. Örneğin çeşitli vesilelerle, fikir birliğine varmanın zorlaştığı görülmüştür.

İhtilafların çözünü ile ilgili bir diğer çarpıcı gerçek ise, ihtilafı devletler eşit olmadığında, "küçük devlet"in "büyük devlet"in kararlarına uyması gerektiğidir. Örneğin 1974 yılında Hindistan ve Sri Lanka, sınır anlaşmazlığı sorununu müzakere yöntemiyle çözmüşlerdi. 1976 yılında ise, Hindistan ve Pakistan, askıda

kalan sınır anlaşmazlıklarını Simla Konferansı'nda müzakere yöntemiyle çözmüşlerdi. Hindistan ile Bangladeş arasındaki Farraka Barajı çatışması da bu yöntemle çözüldü.

Arabuluculuk ve dostça girişim, tarafların müzakere yöntemine gitmek istemesi veya sağlıklı bir müzakere yoluyla dahi anlaşmaya varamaması durumunda ortaya çıkmaktadır. Bu yöntemlerde üçüncü bir kişi, yasal sorunların çözümünde ihtilaflı taraflara yardımcı olabilmektedir. Üçüncü kişinin görüşleri "tavsiye" niteliği taşır ve hiçbir şekilde bağlayıcı bir gücü yoktur. Bu türden bir üçüncü kişi, tarafların kendileri tarafından veya Güvenlik Konseyi tarafından atanabilmektedir. Günümüzde kadar ki süreçte atamanın Güvenlik Konseyi tarafından yapıldığı birçok örnek görülmektedir. 1949'da McNaughton, 1950'de Dixon, 1951'de Graham, 1957'de Jarring bunlardan birkaçıydı. Üçüncü şahsın bu tür atamaları kabul etme zorunluluğunun olmadığını da belirtmek önemlidir. Avustralya Başbakanı Robert Menzie tarafından Keşmir sorunun çözümü için öne sürülen "dostça girişim" yöntemi Hindistan tarafından reddedilmiştir. Üçüncü şahıs tarafından bir ihtilaflı çözmenin iki yolu vardır. Bunlar: arabuluculuk ve iyi niyettir.

Arabuluculuk: Bu yöntemde ilgili üçüncü taraf, arabulucu olarak bilinmektedir. Arabulucunun her zaman adil ve tarafsız olması beklenir. Arabuluculuk sürecinde arabulucu tartışmaya katılır, uyuşmazlığın çözümünde görüş ve önerilerini sunar. Arabulucu varılan çözümü içeren antlaşmanın imzalanmasına bile yardımcı olabilmektedir. Meşhur bir arabuluculuk örneği olarak ise, Sovyet Başbakanı Kosygin'in 1966'da Taşkent Anlaşması'nı imzalayarak Hindistan ve Pakistan arasındaki anlaşmazlığı çözmesi gösterilebilir.

Dostça Girişim: Arabuluculukta arabulucu süreci yönetirken dostça girişim yöntemi çerçevesinde üçüncü kişi ihtilaflı taraflar arasında bir görüşme ayarlar veya barışçıl bir çözüme ulaşılabilecek diğer yolları harekete geçirir. Burada üçüncü tarafın bu sürece doğrudan değil dolaylı olarak dâhil olduğunu belirtmek önemlidir. Taraflar müzakere yoluyla anlaşamadıklarında, ihtilafların barışçıl şekilde çözülmesi için üçüncü taraf, tarafların iyi niyetlerini gösteren diğer çözüm yollarını devreye sokar. İhtilaflı taraflar sorunun çözümüne yönelik kararlı bir şekilde bir kez bir çatı altında toplandığında artık üçüncü tarafın oynayacağı aktif bir rolü yoktur. Burada ifade edilmesi gereken diğer bir husus BM Şartı'nın 33. maddesinin 1. paragrafı "dostça girişim"e bir ihtilaflın çözüm aracı olarak atıfta bulunulmasıdır. Ancak kanaatimizce bunun çok geniş bir şekilde yorumlanması gerekir.

Uzlaşma: Bir Komisyon veya Komitenin görevlendirilerek uyuşmazlığın kendilerine havale edilmesi ve bu Komisyon veya Komiteden gerçekleri öğrenmesi ve ardından ihtilaflın çözümü için bir rapor yazması istenmesi işlemine uzlaşma de-

nir. Burada barışçıl bir uzlaş ve bu uzlaşının somutlaşması için bir anlaşmanın imzalanmasına yönelik çaba gösterilmektedir. Ancak komisyon tarafından yapılan önerilerin ihtilafın taraflarını asla bağlamadığını belirtmek gerekir. Bu yöntem kendine has özelliklerinden dolayı arabuluculuk, soruşturma veya tahkimden tamamen farklıdır. Örneğin uzlaşma da ihtilafa ilişkin gerçekler tespit edildikten sonra çözüme yönelik önerilerde bulunulabilmektedir. Ancak arabuluculukta üçüncü kişi sadece ihtilafı taraflarla yapılan görüşmelerin bir parçası olabilmektedir. Ancak bununla birlikte, uzlaşmada olduğu gibi, arabuluculukta da davayla ilgili gerçekleri tespit etmek arabulucunun görevi değildir.

Soruşturma: Uluslararası uyuşmazlıkların çoğu, tarafların isteksizliği ve gerçekleri kabul edememeleri nedeniyle çıkmaza girmektedir. “Soruşturma” teriminin sözlük anlamı, bunun bir bilgi isteme faaliyeti olduğunu göstermektedir. Uzlaştırma da olduğu gibi, soruşturma yönteminde de uluslararası hukuktaki uyuşmazlıkların çözümü için, ihtilafa konu olan bulguların doğrulanabilmesi için dürüst ve tarafsız soruşturmacılar tarafından oluşturulan bir Soruşturma Komisyonu atanır. Bu Komisyonun asli görevi ihtilafa konu sorunların tespitidir. Uluslararası ihtilaf- ların çözümüne yönelik yöntem, 1899 Lahey Konferansı’nda ortaya çıkmıştır. Bu Konferansta ihtilaf- larını bir anlaşma yoluyla sona erdirmek istemeyen Devletlerin soruşturma sürecini kullanabileceği belirtilmiştir. Ancak Birinci Dünya Savaşı’nın sonlarına doğru, uluslararası ihtilaf- ları çözüme yöntemi olarak soruşturma usulün- den daha ziyade uzlaşma yöntemine daha çok müracaat edildiği görülmektedir.

Yargısal çözüm yolları ise, hakemlik ve uluslararası mahkeme olup uyuşmazlıkların çözümünde hukuku uygulama işlevi görmektedirler. Yargısal çözüm yollarını yargı dışı çözüm yollarından ayıran en temel özelliği yalnızca ihtilafın çözümün- de doğrudan hukuki dayanak teşkil etmesidir. Yargısal çözüm yollarını yargı dışı çözüm yollarından ayıran bir diğer temel özellik ise, yargısal yollar çerçevesinde alınan kararların, yargı dışı yollar çerçevesindeki kararların aksine, tarafları bağla- yıcı bir nitelik taşımasıdır.

İhtilaf- ların barışçıl yollarla çözümünü belirleyen temel prensip Birleşmiş Milletler Şartı’nın 2. maddesinin 3. Paragrafında düzenlenmiştir. Buna göre, “Tüm üyeler, uluslararası nitelikteki uyuşmazlıklarını, uluslararası barış ve güvenliği ve adaleti tehlikeye düşürmeyecek biçimde, barışçıl yollarla çözerler.” Genel Kurul ve Gü- venlik Konseyi, Birleşmiş Milletler’in bu konudaki görevlerini yerine getirmekle yetkilendirilmiş iki organıdır.

Genel Kurul, ihtilaf- ları herhangi bir özel araç kullanarak çözüme yetkisine sahip olmamasına rağmen BM Şartı’nın 11. maddesinin 2. paragrafı kapsamında, Bir- leşmiş Milletler üyelerinden herhangi biri veya Güvenlik Konseyi veya örgüt üye- si olmayan bir devlet tarafından kendisine sunulan ve uluslararası barış ve güven- liğin korunmasına ilişkin olan bütün sorunları görüşebilir.

Ayrıca yine Genel Kurul tarafların barışçıl ve dostane sonuçlara ulaşabilmesi için yardım etme ve tavsiyeler verme hakkına sahiptir. Şart'ın 14.maddesinde ise, Genel Kurul'un Güvenlik Konseyi'nin de isteği üzerine, Birleşmiş Milletlerin amaç ve ilkelerini belirten BM Şartı hükümlerinin çiğnenmesinden doğan durumlarda dâhil olmak üzere kamu esenliğine zarar verecek, uluslar arasındaki dostça ilişkileri tehlikeye sokacak nitelikte gördüğü herhangi bir durumun, kökenine bakılmaksızın barışçıl yollara düzeltilmesi için gerekli önlemlerin alınmasını tavsiye edebilme hakkına sahip olduğu belirtilmiştir. Böylece, daha basit bir ifadeyle, Genel Kurul'un uluslararası ihtilafların barışçıl çözümü için "genel" bir güce sahip olduğu söylenebilir.

Genel Kurul'un yanı sıra Güvenlik Konseyi de ihtilafların barışçı çözümüne katkıda bulunmakla görevli kılınmıştır. Bununla birlikte, BM Şartı'nın ilgili hükümleri çerçevesinde devletlerin ihtilafları barışçı yollarla çözmeye yükümlülüğüne rağmen bu ihtilafların hangi barışçı yollarla çözüme kavuşturulacağı konusu günümüzde de tarafların rızasına bağlı bulunmaktadır. Nitekim ihtilafın çözümü konusunda hangi yola başvurulacağı tümüyle tarafların ortak iradesine bağlı olup, tarafların bu konuda anlaşamaması durumunda ihtilaf varlığını devam ettirecektir. Bunlara ilave olarak, günümüzde uygulanan uluslararası hukuk düzeninde de, yargı dışı yollara başvurma konusunda olduğu gibi, yargısal çözüm yollarına başvurma konusunda da tarafların iradesi gerekmektedir. Diğer bir ifade ile, ihtilafın taraflarını ihtilaflarını bir yargısal yöntemle götürerek çözmeye zorlayan herhangi bir genel hukuk kaidesi yoktur.

KAYNAKÇA

- C. F. AMERASİNGHE, "Principles of The Institutional Law Of International Organizations", Second Revised Edition, Cambridge Studies In International and Comparative Law, Published in 2005, ss.479-512.
- Richard K.GARDİNER, "International Law", University College London, Published in 2003 ss.480-501.
- Tom HILLIER, "Sourcebook On Public International Law", Published in 1998, 525-568.

İnsani Diplomasi
(Humanitarian Diplomacy)
Arlinda ISMANI

İnsani Diplomasi

(Humanitarian Diplomacy)

Arlinda ISMANI

İnsani diplomasi kavramı son yıllarda ortaya çıkan bir kavramdır. Bu diplomasi türü savaşların artması sonucu gelişmiş bir diplomasi türüdür. İnsani diplomasi kavramı hakkında birçok tanım yapılmıştır. Fakat uluslararası nitelikte bir tanım bulunmamaktadır. İnsani diplomasi kavramını konu edinen ilk eser 2006 yılında yayınlanmıştır: Larry Minear and Hazel Smith, Humanitarian Diplomacy: Practitioners and Their Craft. Humanitarian Diplomacy: Practitioners and Their Craft kitabında insani diplomasi şu şekilde tanımlanmıştır:

“İnsani diplomasi kavramı temel olarak insani organizasyonlar tarafından yerine getirilen faaliyetleri içermektedir. Bununla beraber, bu organizasyonlar faaliyetlerini bütüncül bir şekilde yerine getirmek için askeri ve sivil otoritelerden bağımsız/ayrı bir alan içerisinde konumlanmalıdır. Bu tür faaliyetler ise; uluslararası insani organizasyonların belirli bir ülkedeki varlığını tesis etme, koruma ve yardıma ihtiyacı olan sivil nüfusa müzakere yolu ile erişme, yardım programlarını kontrol edip denetleme, uluslararası hukuk ve normlara saygı gösterme, yerel halkı ve kurumları destekleme ve farklı seviyelerdeki insani amaçları korumayı kapsamaktadır.”

İnsani diplomasi kavramı, ilk defa 1912 yılında Amerika Uluslararası Hukuk Cemiyeti'nin yıllık toplantısında “Amerika Birleşik Devletleri (ABD)’nin İnsani Diplomasisi” adı altında kullanılmıştır. Bu toplantıda insani diplomasi kavramı devletler düzeyinde tartışılmış ve insani amaçlar nedeniyle bir devletin başka bir devletin iç işlerine müdahalesinin gerekçelendirilmesi anlamında kullanılmıştır.

İnsani diplomasi, temel olarak insani organizasyonlar tarafından yerine getirilen faaliyetleri kapsamaktadır. Bu özelliği ekseninde de resmi diplomatlar tarafından yerine getirilen diplomasiden ayrılmaktadır. İnsani diplomasi, insanı merkeze alan, devletlerden bağımsız ve daha sınırlı amaçları olan bir diplomasi türü olarak kabul edilmektedir. İnsani Diplomasi, herhangi bir sebepten dolayı, ister insan, ister doğa faktöründen dolayı zarar görmüş insanların acil ihtiyaçlarının karşılanması ve acılarının azaltılmasını kendisine temel amaç olarak edinmiş kuruluşların faaliyetleri şeklinde tanımlanabilir. Başka bir ifade ile bu diplomasi türünün ana hedefi mağdur insanlara yardımcı olmak ve uluslararası alanda olaya karşı tepki uyandırarak uluslararası hukuku ve barışı sağlamaktır.

İnsani diplomasi alanında etkin faktörlerin arasında: Uluslararası Kızılay, Kızılhaç Federasyonu- International Committee of the Red Cross/ ICRC, Türkiye Koordinasyon İşbirliği Ajansı-TİKA, Uluslararası Çalışma Örgütü - International Labour Organization /ILO, Afet ve Acil Durum Yönetim Başkanlığı -AFAD, United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization-UNESCO / Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Örgütü, Oxfam International- Küresel yoksulluğun azaltılması için çalışan bir örgüt, United Nations High Commissioner for Refugees - Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği gibi kuruluş ve örgütler yer almaktadır.

1988-1993 yılları arasında süren Azerbaycan topraklarının Ermeniler tarafından %20'inin işgali ile sonuçlanan savaşın ardından Ermeniler tarafından rehine alınan Azerbaycanlıların bazıları Uluslararası Kızıl Haç Komitesi yardımıyla 1998 yılında Azerbaycan'a geri verilmesi insani diplomasi türüne örnektir. Başka bir örnek ise, 1999 yılının 17 Ağustos tarihinde İzmit depreminde Yunanistan hükümeti Türkiye Cumhuriyeti'ne yardım etmesi nitekim 21 gün sonrasında 1999 yılında 7 Eylül tarihinde Yunanistan'ın Atina şehrine 6 büyüklüğünde deprem sonrası Türkiye Cumhuriyeti tarafından yardım gönderilmesi insani diplomasi türüne örnek olarak verilebilir.

Görüldüğü gibi insani sorunların her geçen gün daha fazla arttığı bir dönemde, insani diplomasi faaliyetleri, bu sorunların ve insani krizlerin giderilmesinde önemli bir konuma sahiptir.

KAYNAKÇA

- Ayşe AKTAŞ, “İnsani Diplomasi Kavramına Genel Bir Giriş Denemesi-II”, İNSAMER- İHH İnsani ve Sosyal Araştırmalar Merkezi, 2014, https://insamer.com/tr /insani- diplomasi-kavramina-genel-bir-giris-denemesi-ii_31.html, E. T: 03.06.2021.
- Elvin ABDURAHMANLI, Egemen BAĞIŞ, “Diplomasi Tanımı ve Uluslararası Konjoktürde Mevcut Olan Diplomasi Türleri”, Anadolu Akademi Sosyal Bilimler Dergisi, Cilt 3 Sayı 1, 2021.
- Fulya KÖKSOY, “Uluslararası Kızılhaç Komitesi'nin Faaliyetleri Ekseninde İnsani Diplomasi”, Batman Üniversitesi Yaşam Bilimleri Dergisi, Cilt 7, Sayı 1/1, 2017.
- Kenan DÜLGER, “Etkinliği Giderek Artan Yeni Bir Kavram Olarak İnsani Diplomasi ve Bu Alanda Örnek Teşkil Eden Türkiye'nin İnsani Diplomasi Anlayışı”, Uluslararası Politik Araştırmalar Dergisi, , Cilt 3, Sayı 2, Ağustos 2017

- Yaşar ŞEKERCİ, “Kamu Diplomasisinde İnsani Diplomasi Temelli Diyalog: Uluslararası İnsani Diplomasi Aktörlerinin Twitter Hesapları Üzerine Karşılaştırmalı Bir Analiz”, Galatasaray Üniversitesi İletişim Dergisi, sayı 6, 2021.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM
DİPLOMASİ
KAVRAMLARI (J-N)

Kışkırtma (Incitement) Eray UZUNOĞLU

Kışkırtma (Incitement)

Eray UZUNOĞLU

Kışkırtma kavramı ceza hukukundaki adı ile tahrik başka bir kişiye suç işleme konusunda verilen teşvik anlamına gelmektedir. Birleşmiş Milletler genel kurulu tarafından hazırlanmış ve 23 Mart 1976 tarihinden yürürlüğe giren Medeni haklar ve Siyasi haklar Uluslararası sözleşmesi günümüzde 173 ülke tarafından onaylanmıştır. Sözleşmeye taraf olan devletler sözleşmenin maddelerinde tanımlanmış olan ırk, renk, cinsiyet, dil, din, siyasal veya karşıt bir görüş, ulusal köken, mülkiyet, doğum, farklı bir statü gözetmeksizin herhangi bir ayrımcılık yapılmadan kendi toprakları üzerinde yaşayan yargıya tabi olan bireylerini güvence altında tutmayı bu haklara saygı gösterilmesini taahhüt etmektedirler.

Uluslararası sözleşmenin 20. Maddesine göre savaş hakkında yapılan her türlü propaganda ve toplumu ayrımcılığa kin, nefret, şiddete, tahrik eden dinsel, ulusal düşmanlığın savunulması uluslararası hukuk tarafından yasaklanmıştır. Tahrik yani başka bir kişiye suç işlemek üzere verilen teşvikin yollarından biride şiddet eylemidir. Dünya üzerindeki güç ilişkileri için şiddet eylemleri önemli bir noktadır. Günümüz uluslararası düzeninde hapsedme, öldürme, soykırıma doğru ilerleyen şiddet kategorileri çoğalmaktadır.

Sistemik ve planlı bir şekilde bir topluluğu yok etmek kastı ile ırk, ulus, din gruplarından bir tanesine şiddet yöneltilmiş olması soykırım anlamına gelmektedir. İnsanlar bu gruplardan birine ait olacağı için diğer grupların savunucuları tarafından şiddete maruz kalacaklardır. Soykırım sistematik bir suçtur ve devlet kurumu yöneticilerinin kitleleri harekete geçirmek ya da kendilerinin bir gruba dahil hissedebilmesi ideolojik bir zemine bağlıdır.

Tarihte tahrik konusu örneklerinden Ermeni Sorunu Avrupa gündemine Ayes-tefanos ve Berlin antlaşmaları ile taşınmıştır. Antlaşmaları göre Doğu Anadolu Ruslar tarafından Osmanlıya geri verilecekti ve Osmanlı'da Kürt ve Çerkeşlere karşı, Ermenileri koruyacaktı. İngiltere Ermeniler hakkında yapılacak her türlü faaliyetin takipçisi olmuştur. İngiltere bölgedeki illere konsoloslar atamış ve bu konsoloslar Ermeni çetelerinin halkı kışkırtmasında önemli rol oynamıştır. İngiltere kışkırtılmış Ermenilerin adil yargılanmadıkları konusunda Osmanlı Devleti'ne baskı da bulunmuştur. Yalnızca İngiltere değil Osmanlı Devleti'nin siyasi otoritesini yitirdiği son dönemlerinde Avrupalı devletler Ermenileri Osmanlıya karşı hayal bir bağımsızlık vaadi vererek ve lojistik faaliyetleri sağlayarak kışkırt-

ma faaliyetlerinde bulunmuşlardır. Avrupalı devletler din adamı figürü arkasında Ermeni halkını kültürel, siyasi, dini açılardan Türk milletinden yine kışkırtma faaliyetleri ile uzaklaştırmaya çalışmışlardır.

Günümüzde Türkiye'nin deniz sondaj Gemisi'nin Doğu Akdeniz'e gitmesi sonucu Kıbrıs Rum yönetimi tarafından gerçek mermilerle tatbikat yapacağını bildirmesi ve yine Türkiye'nin Yunan hava sahası ihlali, Libya ile hidrokarbon araması konusunda anlaşma sağlaması provokatif, kışkırtma örneklerindendir. Ülkeler arası kışkırtma, provokatif faaliyetler yaşanan kriz ortamları ve basının da etkisi ile birlikte gerçekleşmektedir.

KAYNAKÇA

- Çalık, Tacettin, Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Milletlerarası Hukuk Anabilim Dalı Araştırma Görevlisi. Birleşmiş milletler insan hakları Sözleşmeleri Kapsamında İnsan Haklarının Korunması.
- Çoban, Ebru, “Uluslararası Hukukta Soykırım Suçu ve Suça Zemin Hazırlayan Toplumsal Yapılar: Ruanda Örneği”, Uluslararası İlişkiler, Cilt 5, Sayı 17 (Bahar 2008), s. 47-72.
- Polatçı, T . (2014). Ermeni Olaylarında Yabancı Konsoloslukların Rolü. Ermeni Araştırmalar , (47) , 103-122 .
- <https://unmik.unmissions.org/sites/default/files/regulations/06turkish/TIntCovCivPol Rights.pdf>

Kırmızı Çizgi (Red Line)
Rahmi Tolgahan ARTUNÇ

Kırmızı Çizgi (Red Line)

Rahmi Tolgahan ARTUNÇ

Kırmızı Çizgi kavramı Diplomasi ve Uluslararası İlişkiler alanında sıkça kullanılan önemli bir kavramdır. Kırmızı çizgi farklı disiplinlerde kullanılabilen bir kavramdır, tarihsel anlamda nasıl ortaya çıktığını ve özellikle Uluslararası İlişkiler disiplinine nasıl geçmiştir konusunu incelemek gerekiyor.

Kırmızı Çizgi teriminin tarihi çıkışı, Irak Petrol Şirketi'nin ortakları olan Britanya, ABD ve Fransa'dan büyük petrol firmalarının 1928 yılında imzaladığı bir anlaşmaya dayandırılıyor: "Red Line Agreement" yani Kırmızı Çizgi Anlaşması. Osmanlı İmparatorluğu'ndan "dağılan" arazi üzerinde, petrol açısından önem taşıyan, sınırları kırmızı bir çizgiyle belirleyen ve Irak Petrol Şirketi'nin bu sahadaki çıkarlarını, imtiyazlarını kayda bağlayan bir anlaşmadır.

Kırmızı Çizgi terimi, bu halden diplomasi diline geçmiştir ve günümüzde çokça zikredilen bir kavram haline dönüşmüştür. Örnekleri diplomasi ve uluslararası ilişkiler içinde çokça geçmektedir. Örneğin, 2014 yılında İran, uranyum zenginleştirme kabiliyetini korumanın uluslararası toplumla herhangi bir anlaşma çerçevesinde aşılmasına izin vermeyeceğini açıkladı ve bunu bir "kırmızı çizgi" olarak kabul ederek kendi tarafınca onayladı.

Uluslararası ilişkilerde uluslararası örgütler veya ülkeler, toplumlar kendi kırmızı çizgilerini belirleyebilir. Yalnız burada önemli olan yaptırım veya uygulatma gücünün ne kadar gerçekçi olduğu önemlidir. Kırmızı çizgi ilan etmek kesin bir sonuç veya uygulama anlamı taşıması için yaptırabilme veya uygulattırabilme kabiliyetinin olması gerekir. Bu anlamda kavramın anlamını incelemek gerekiyor ve kavramın özünün tanınması, kavranabilmesi mühim bir konudur. Kırmızı Çizgi; müzakerelerde "kırmızı çizgiler" bir tarafın bazı temel çıkarlardan dolayı ödün vermeyeceğini belirttiği alanlardır. Diğer bir tanımda; tipik olarak bir hükümet tarafından kabul edilemez olarak gördükleri ve yanıt verecekleri eylemlerin beyanı. Bu tanım için; "savaş sırasında kimyasal silah kullanımı kırmızı çizgi meselesidir" şeklinde örneklendirmek mümkündür.

Suriye'de kimyasal silah kullanılması vb. olaylarda olduğu gibi. Kırmızı çizgi, 1970'lerden beri birinin ciddi sonuçlarla karşılaşmadan ötesine geçmemesi gereken bir sınırı belirtmek için kullanılıyor. Kabul edilebilir ve kabul edilemez davranış arasındaki sınırları belirleyen fiziksel bir sınır fikrini önerir ve "bir çizgiyi geç"

ve “kumda bir çizgi çiz” gibi ifadelerle ilgilidir. Diğer bir tanımda ise: Egemenlik meselesi, aşılamayacak kırmızı bir çizgidir. Sade bir tanımla; hükümet tarafınca kabul edilemez olarak değerlendirilen eylemlere ilişkin bir açıklama, son bir tanımda ise; bir kişi veya grubun bir anlaşmazlık veya müzakere sırasında hakkındaki fikirlerini değiştirmeyi reddettiği bir sorun veya talep anlamına gelmektedir.

Kırmızı çizgi farklı şekilde belirlenebilir ve uygulanabilir ve bu durum ülke, örgüt veya topluma göre değişkenlik gösterir. Örneğin; İsrail kırmızı çizgileri konusunda bazen doğrudan düşmana özel ve ayrı bir şekilde ya da gerekirse bir aracı kullanarak iletir. Tabii burada kırmızı çizginin inandırıcılığı ülke veya örgütün güç ve kabiliyetine bağlı olmakla beraber diplomasiyi kullanabilme becerisine de bağlıdır. Yukarıdaki tanımlar ışığında kırmızı çizgi ilan etmenin bir amacı da olduğu anlaşılmaktadır ve bu amaca yönelik yapılması son derece önem arz etmektedir. Kırmızı çizgi diplomasisinin karışık bir sicili vardır. Çoğu zaman kırmızı çizgiler düşmanı caydırmada başarısız olmuştur. Geçmeme eşiği ya da bunu yapmanın sonuçları net değildir ya da savunmacının kararlılığı açık değildir ya da caydırıcılığın etkili olması için verilen ceza yeterli değildir. Dahası, kırmızı çizgiler istenmeyen veya zararlı etkilere sahip olabilir. Örneğin karşıyı kışkırtabilir veya zıtlasma yaratabilir. Bu durumda istenmeyen olaylar meydana gelebilir. Bu bakımdan orantılı ve realist bir diplomasi son derece önemlidir. Bu bakımdan sonuçları ya etkisiz ve inandırıcı olabilir ya da problemlerin büyüyüp çatışma, kriz gibi durumlara evrilmesi pek mümkündür. Örneğin Küba Krizinde SSCB ve ABD tarafının kırmızı çizgileri yüzünden savaşın eşeğine gelmesi söz konusuydu.

Kırmızı çizgiler, eşik veya onu geçmenin sonuçları net olmadığında başarısız olur. Kırmızı çizgilerin başarısızlığının ilk nedeni, birçok çatışmanın klasik bir açıklamasıdır: Savunucunun neyden kaçınmaya çalıştığını veya sınırı geçmenin sonuçlarının ne olacağını açıkça ifade edememesi veya isteksizliği nedeniyle baş kahramanlar arasında anlayış eksikliğindendir. Tarih boyunca sayısız savaşın patlak vermesinin tam nedeni de budur. Böyle bir netlik eksikliği, bir karşı eylemi tetikleyecek kesin koşullar hakkında olabilir. Çoğu Devlet, kendi egemenlik topraklarına yönelik tam teşekküllü askeri saldırganlığın kırmızı çizgiyi geçmeyi teşkil edeceğini ve böylelikle de aynı şekilde savunmacı bir tepkiyi tetikleyeceğini açıkça belirtmiştir. Bu durumda kırmızı çizgi, oldukça basit bir şekilde, genellikle dokunulmaz olduğu düşünülen uluslararası sınır çizgisidir. Ancak durum genellikle daha karmaşıktır. Sınırlar her zaman net bir şekilde tanımlanmaz ve tanımları bazen anlaşmazlık konusudur. Bu nedenle kriz ya da savaşa dönüşebilen bir yapısı vardır. Sonuç olarak kırmızı çizgiler belirlenirken ve kırmızı çizgiler savunulurken diplomasi aracının esnek ve güçlü yapısı dikkatli, gerçekçi, orantılı kullanılmalıdır. Böylece kırmızı çizgilerden doğabilecek kriz veya savaş tehlikeleri en iyi haliyle minimize edilebilir.

KAYNAKÇA

- <https://birikimdergisi.com/haftalik/10553/kirmizi-cizgi>
- Bruno TERTRAİS. The Diplomacy of “Red Lines”. Fondation pour la Recherche stratégique Recherches & Documents, 2016
- <https://ukandeu.ac.uk/the-facts/what-does-red-lines-mean/>
- <https://www.macmillandictionary.com/dictionary/british/red-line>
- <https://www.macmillanthesaurus.com/red-line>
- <https://www.oxfordlearnersdictionaries.com/definition/english/red-line>

Kriz Masası (Crisis Desk) **Rahmi Tolgahan ARTUNÇ**

Kriz Masası (Crisis Desk)

Rahmi Tolgahan ARTUNÇ

Uluslararası İlişkilerde geçmişten günümüze kadar çok fazla kriz ortaya çıkmıştır ve çözüm yolları aranmıştır. Bazı zamanlar krizler savaşa dönüşürken bazı zamanlar diplomatik arayışlar ile çözüme kavuşmuştur. Krizleri savaş veya güç kullanımına dönüştürmek yerine diplomatik çözüm yolları ile barış düzeyinde gerçekleştirmek en doğrusu olacaktır. Aksi halde can ve mal gibi maddi-manevi kayıplar ortaya çıkmaktadır.

Uluslararası İlişkilerde çözüm ihtiyacı gösteren krizler çok çeşitli cereyan etmektedir ve uluslararası ortamda devletler arasında yaşanan ekonomik krizlerden başlayarak siyasi hatta askeri krizlere kadar farklı alanlarda yaşanabilmektedir. Türk Dil Kurumu Sözlüğü kriz kelimesini, “bir ülkede veya ülkeler arasında, toplumun veya bir kuruluşun yaşamında görülen güç dönem, bunalım, buhran” şeklinde tanımlamaktadır. Kriz kelimesi en kısa şekliyle beklenilmeyen durumlarda ortaya çıkan, süratle karşılık verilerek çözülmesi gereken durumları ifade etmek için kullanılmaktadır.

Bunlara ek olarak kriz yani İngilizce şekliyle “crisis” kelimesi sözlükte; son derece tehlikeli veya zor bir durum veya bir zaman şeklinde tanımlanmaktadır. Kriz etimolojik anlamda incelediğinde Latince’den geldiği görülmektedir ve Eski Yunan Dili kökenli bir kelimedir. Eski Yunancada “krinein” yani karar vermek veya ayırmak anlamına gelmektedir. Krizlerin duruma göre genel anlamda dört farklı safhada ortaya çıktığı görülmektedir. Bunlar krizin ortaya çıkışını niteleyen krizin başlangıç safhası, devam eden süreçte krizin tırmanma/tırmandırılma safhası, krizin artık en tepede olduğu ve daha fazla tırmanma imkanının bulunmadığı tepe noktası ve inişe geçerek sönümlenmeye başladığı sonlanma/sonlandırılma safhasıdır. Krizler siyasi, ekonomik, güvenlik gibi nedenlere bağlı olarak çok farklı şekillerde cereyan edebilmektedir. Irak’ın 1980-1988 yılları arasında İran ile yaptığı savaş sonucunda karşılaştığı mali sorunlara çözüm olarak 1990 yılında Kuveyt’i işgal etmesi finansal anlamdaki krize örnek olarak gösterilebilir. Suriye İç Savaşı neticesinde yaşanan göç dalgası ve söz konusu etkinin başta Türkiye olmak üzere diğer komşu ülkeler ve AB devletlerinde yarattığı mülteci krizi siyasi anlamda krize iyi bir örnek teşkil etmektedir.

Uluslararası krizler, devletler tarafından belirsizlik içermesi, ani reaksiyonlar gerektirmesi ve varsayılan temel değerler üzerinde tehdit oluşturmaları nedeniyle

doğru biçimde değerlendirilmeleri gerekir ve bunun yanında süratle çözüme kavuşturulmaları elzemdir

Başarılı bir kriz yönetiminin belli koşulları vardır. Bunlar şu şekilde sıralanabilir; İyi bir yönetim planı, doğru, güvenilir ve zamanında istihbarat, krizi tırmandıracak davranışlardan kaçınmak, krizi her yönüyle inceleyebilecek bütün birimlerin katıldığı bir kriz masası, kriz masasının tam yetkili olması, gerektiğinde aldığı kararları uygulama olanağının olması ve kontrolü, kamuoyu oluşturmak için ulusal ve uluslararası basınla iyi ilişkiler kurmak, ülkenin ulusal gücüyle (askeri, politik, ekonomik) orantılı davranmak, ülkedeki ve ülke dışındaki güç odaklarının ve sivil toplum örgütlerinin desteğini almak, eğer bu mümkün değilse karşısına almamak, kriz küçük de olsa asla hafife almamak, sadece mevcut krizi çözmekle yetinmemek bir daha çıkmaması için gerekeni yapmak gerekir.

Uluslararası krizlerin çözülmesi ya da önlenmesi noktasında kriz masaları büyük bir önem taşımaktadır. Kriz masalarının temel anlamda kuruluş amaçları krizlerin daha büyük boyutlara ulaşmadan ulusal çıkarlara uygun bir şekilde çözüme kavuşturulmasıdır. Bu nedenle zaman zaman kriz masaları olağanüstü yetkilerle donatılabilmektedir. Ulusal devletlerden bağımsız olarak kurulmuş kriz masaları vardır ve bunlara en büyük örnek; Birleşmiş Milletler (BM), Kuzey Atlantik Örgütü (NATO) ve Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Teşkilatı (AGİT) gibi uluslararası örgütlerin kendi bünyelerinde uluslararası krizlerin yönetimi için kurdukları bürolardır. Bu bürolar, krizin taraf ülkelerinde kurulan kriz yönetim masalarıyla eş güdüm sağlayarak çalışabilirler ve aynı zamanda krizin yönetiminde ortak çalışabileceği gibi onlardan bağımsız olarak da çalışabilmektedirler. BM, NATO ve AGİT gibi örgütler uluslararası güvenlik konularında aktif rol aldıkları için krizlerin yönetiminde ve çözümünde de aktif roller almaktadırlar ve almaya da devam edecek kapasitededirler.

Krizler savaş veya çatışmaya dönüşmeden ya da dönüşmeye başlasa dahi önlenmesi bakımından kriz masalarının büyük bir önem taşıdığı açıkça ortadadır. Kriz önleyici çeşitli yöntemler ve alternatifler bulunmaktadır ve kriz masası da bunlardan bir tanesidir. Bu anlamda NATO, BM ve AGİT gibi hukuksal, kurumsal anlamda güçlü ve gelişmiş uluslararası örgütlere büyük görevler düşmektedir. Bu örgütlerin güvenlik, ekonomik, siyasal vb. anlamdaki krizlere hukuksal bir zeminde kriz masası oluşturarak müdahale etmesi ve çözümleyici olması barışın tesisi açısından elzemdir.

KAYNAKÇA

- Haluk Karadağ, “Kriz Yönetimi ve Uluslararası İlişkiler”, Güvenlik Yazıları Serisi, No.34, Kasım 2019.
- <https://dictionary.cambridge.org/dictionary/english-turkish/crisis>.
- Paul Gordon Lauren. “Crisis Management: History and Theory in International Conflict”, The International History Review, (1979) Cilt 1 (4), s. 542-556.
- Editörler Ertan EFEGİL, Mehmet Seyfettin EROL. Krizler ve Kriz Yönetimi. Barış Platin Yayınları. Ankara, Ekim 2012.
- https://www.stratejikortak.com/2020/08/uluslararasi-iliskilerde-kriz-ve-kriz-yonetimi.Htm#_ftn5

Konferans Diplomasisi (Conference Diplomacy) **Mehmet GÜNEŞ**

Konferans Diplomasisi

(Conference Diplomacy)

Mehmet GÜNEŞ

Bu diplomasi türü, devletler arasında veya devletlerin ile üye oldukları uluslararası örgütler arasında yapılan sonuca ulaşınca kadar devam ettirilen diplomatik müzakereleri içermektedir. Geçmişte “konferans” yerine “kongre” adının da kullanıldığı bu tür diplomaside, bazen devletlerin Kral veya hükümdarların veya onların temsilcisi olarak Bakan veya Başbakanlarının katıldığı müzakere içeren toplantılar kastedilmektedir. Dolayısıyla konferans diplomasisi, diplomatik müzakerenin “egemen kuruluşlar tarafından kabul edilen uluslararası düzen çerçevesinde taraflar arasında karşılıklı bir taviz ve tazminat değişimi” olarak görülebildiği çok taraflı diplomatik müzakere tekniği olarak tanımlanabilmektedir.

Konferans diplomasisinde yer alanlar genelde dört ana gruptan oluşmaktadır. Bunlar; taraf devletlerin doğrudan temsilcileri olarak diplomatik delegasyon; Konferansın sekreteryasını ve yürütülmesini yöneten ayrı bir Başkanlık, Başkanlığa bağlı faaliyetlerde yer alan konferans hizmet görevlileri ve taraf devletlere bağlı çalışan uzmanlar grubu. Ayrıca konferans diplomasisinde taraflar izin verdiği sürece, katılacaklar arasında sivil toplum kuruluşları; konferansın konusu olan anlaşmazlığa tarafların davet ettikleri, BM Genel Sekreterinin görevlendirdikleri, BM Güvenlik Konseyi tarafından veya başka bir şekilde atanan resmi arabulucular ile yine tarafların müsaadesiyle çağrılan gayri resmi arabulucular da yer alabilmektedir.

BM kurulmadan önce uluslararası Antlaşmaların müzakere edilmesinin geleneksel yöntemi olarak sadece tek bir amaç için toplanan ve devletlerin tam yetkili temsilcilerinden oluşan diplomatik konferansların düzenlenmesi özellikle 1899 ve 1907 Lahey Antlaşmalarının kabul edilmesi örneği ile hatırlanmaktadır. Halen kolay uygulanabilir olması ve maliyet etkinliği sağlaması sebebiyle uluslararası toplum için özel öneme sahip çok taraflı anlaşmaların oluşturulmasında müzakereler için zaman zaman diplomatik konferanslar yapılmaya devam edilmektedir. BM’nin Uluslararası Hukuk Komisyonu Tüzüğü’nün 23ncü maddesinde bu Komisyona, diğerlerinin yanı sıra, hazırlanan taslak maddeler temelinde bir antlaşma metninin sonuçlandırılması için BM Genel Kuruluna bir konferans çağrısı yapmayı tavsiye etme yetkisi tanınmıştır.

Günümüzde diplomatik konferansların çoğu, genellikle Birleşmiş Milletler, Afrika Birliği, Körfez İş birliği Konseyi, Şangay İş birliği Örgütü, Amerikan Devletleri Örgütü veya Avrupa'da Güvenlik ve İş birliği Örgütü gibi çeşitli uluslararası örgütlerin kontrolünde, bölgesel devletlerin kendi aralarındaki uzun vadeli müzakereleri kapsamaktadır.

Konferans diplomasisi, tanımı gereği çok taraflı olmasına rağmen bazen ikili, üçlü ve birçok tarafın katılımıyla yürütülecek müzakerelerin temel bileşenidir. Konferans diplomasisinde çok sayıdaki müzakereci arasında pazarlık yapılmasını içeren görüşmeler bazen bir masa etrafında olabileceği gibi bazen masa dışında ara dinlenme ve molalarda, binaların koridorlarda, küçük toplantı odalarında, herkese açık konferans salonlarında veya kapalı kapılar ardında da yapılabilecektir. Bu diplomasi yönteminde özellikle gruplar halindeki toplantılarda, resmi oturumlarda başarılı bir sonucu elde etmek için çabalayan ve sürekli değişen esnek müzakereciler bulunmaktadır. Konferans sekreteryası özellikle toplantıların yeri ve zamanını, toplantıların gizliliğini, taraflarca nasıl önerilerde bulunulacağı veya nasıl teklif ve değişiklikler sunulacağı, nasıl oy verileceği gibi konularda tüm delegeleri bilgilendirmiş olması gerekmektedir.

Konferans diplomasisi, çok taraflı bir diplomatik müzakere süreci içerisinde uzun bir zamanı gerektirdiğinden aradaki sorunları çözmek ve bir sonuca ulaşmak adına karşılıklı müzakerelerin etkinliğini daha da artırmaktadır. Ayrıca resmi oturumlar dışında taraflar arasında gayri resmi oturumlar yapmaya imkân sağladığından dolayı karşılıklı tavizler alıp vermeyi, pazarlık yapmayı ve bu sebeple müzakere sürecinde hızla ilerlemeyi mümkün kılmaktadır.

Diplomaside çok tarafın katıldığı ilk konferansların en bilineni Alman uluslarının Kutsal Roma İmparatorluğu'ndaki Otuz Yıl Savaşını ve İspanya Krallığı ile Birleşik Hollanda Cumhuriyeti arasındaki Seksen Yıl Savaşını sona erdiren Vestfalya görüşmeleridir. 1648 yılında Münster ve Osnabrück şehirlerinde ilk defa tüm devletlerin hukuken eşit olduğunu kabul eden Vestfalya, savaşa bir alternatif olarak daha etkili müzakere süreçlerinin yaratılmasına yardımcı olduğu için, tüm diplomatik konferansların atası sayılmaktadır. Vestfalya'dan yaklaşık iki yüz yıl sonra, Avrupa'da düzenlenen Viyana Kongresinde (1814–1815) de çok taraflı müzakereler yapılmıştır. Aynı şekilde 1919 Paris Barış Konferansı, Birinci Dünya Savaşı'nı sona erdiren ve diplomasi tarihinde tıpkı Viyana konferansında olduğu gibi, tarafları bir Konferans sürecinde yan yana getirmiştir. İkinci Dünya Savaşından sonra ise daha etkili ve çok taraflı bir diplomatik konferansla yani Birleşmiş Milletleri ilk defa organize eden 1945 San Francisco Konferansı düzenlenmiştir.

Konferans diplomasisi görünenden daha karmaşık süreçlere sahiptir. Konferansa başkanı ve sekreteryası taraflar arası tüm görüşmeleri dikkate alarak ve diğer ka-

tılımcı ve gözlemcilere de danışarak ortak uzlaşî beklentisi içeren bir taslak metin hazırlamalıdır. Bu taslak metin birçok defa oluşturulan alt komitelerde çeşitli görüş ve tekliflerle sürekli olarak revize edilecektir. Bu süreçteki müzakereler konferans diplomasisinin esasını oluşturmaktadır. Çünkü taraflar için yazılı taslak metinleri müzakere etmek çoğu zaman risk almaktır ve özellikle de siyasi hükümetin ve parlamentonun yanında bulunmadığı durumlarda delegasyon, sürekli kendi devletin ilgili birimleriyle temas kurarak ilerlemeye çalışacağından diplomatik konferanslardaki müzakere sürecinin yavaş ve sancılı olması kaçınılmazdır.

Konferans diplomasisinde çok fazla taraf ve katılanın olması ve birçoğunun da diplomat olmaması sebebiyle müzakerelerde diplomatik kültürün zayıflayabileceği, bu durumun da müzakerelerin daha bürokratik ve daha politik hale gelmesiyle sonuçlanabileceği anlamına geleceğinden konferans süresince görüşmeler daha fazla çıkmaza ve daha çözülmemiş çatışmalara yol açabilecektir. Ayrıca konferans diplomasisinde, katılan güçlü aktörler diplomatik konferansları kendi çıkarları için kötüye kullanma eğiliminde olabilecektir. Buna rağmen diplomatik konferanslar, daha zayıf güçlerin, daha güçlü devletlerin açık gücüne karşı bir sığınma yeri olmak yanında karşı tarafın düşüncelerini ve hedeflerini öğrenme imkânı sağladığından dolayı bu devletlerin konferans diplomasisine daha çok ilgi gösterdikleri belirlenmiştir.

Diplomatik konferanslar, müzakereler esnasında taraflar arasındaki güç dengesizliğini azaltmaya, diplomatik kural ve düzenlemeleri, ortak normları ve değerleri, örgütsel kültürleri geliştirmeye yardımcı olabilecektir. Neticede diplomatik konferansların sonucunu belirleyen devletlerin takındığı diplomatik siyasettir. Diplomatik müzakerelerin en meşru ve kapsayıcı biçimi olarak Konferans diplomasisi de gelecekte, tüm devletlerin ve uluslararası örgütlerin sadece bölgesel değil küresel çaptaki sorunlardan olan iklim değişikliği, salgın hastalıklar, göçler, küresel ekonomik sorunlar ve her türlü iç ve dış çatışmalarla ilgili kararların alınmasına doğrudan hizmet edebilecektir.

Konferans diplomasisi yaklaşık olarak 300 yıl önce başlamış olsa da uygulama formatı yalnızca 100 yıl önce oluşturulabilmiştir. Bu sebeple diplomasi tarihinde nispeten yeni bir diplomasi türüdür. Uluslararası aktörler arasında yürütülecek müzakere süreçlerinde ortak aklı kullanarak küresel seviyede hatalı kararlar alınmasının önüne geçebilme imkânı sağladığından ve insanlığı yıkıma götürecek sürekli şiddet kullanma hastalığına karşı meşru ve geçerli bir alternatif oluşturduğundan dolayı en önemli diplomasi türlerinden biri olmayı sürdürecektir.

KAYNAKÇA

- Paul MEERTS, “Conference Diplomacy”, içinde The SAGE Handbook of Diplomacy, Edited by Costas M. Constantinou, Pauline Kerr and Paul Sharp, SAGE Publications, 2016, ss.499-509.
- Johan KAUFMANN, Conference Diplomacy, Macmillan Press, 3rd Edition, 1996.
- A.John GROOM, “Conference Diplomacy”, içinde The Oxford Handbook of Modern Diplomacy, Edited by Andrew F. Cooper, Jorge Heine, and Ramesh Thaku, Oxford, 2013, Chapter 14.

Mekik Diplomasisi
(Shuttle Diplomacy)
Irena FEMIC

Mekik Diplomasisi (Shuttle Diplomacy)

Irena FEMIC

Günümüzde yaygınlaşan bir diploması türü mekik diplomasisidir. Arabuluculuk olarak da bilinen mekik diplomasisinde, ülkeler arasındaki sorunları çözmek için arabulucu bir devlet veya uluslararası bir kuruluş iki devletle müzakere eder ve soruna çözüm bulmaya çalışmaktadır. Mekik diplomasisinde arabuluculuğun başarılı olabilmesi için, bu rolü oynayacak aktörlerin, çatışmanın tarafı olan aktörler tarafından saygı duyulması ve tarafsız olması önemlidir. Mekik diplomasisi Cambridge Dictionary tarafından “bir kişinin farklı ülkeler arasında seyahat ettiği, ilgili hükümetlerle konuştuğu, mesajlar taşıdığı ve sorunlarla başa çıkma yolları önerdiği iki veya daha fazla ülke arasındaki tartışmalar” olarak tanımlanmaktadır.

Mekik diplomasisi fikrinin kendisi 1960’ların sonlarında Yale Hukuk Fakültesi’nde profesör olan W. Michael Reisman tarafından «The Art of the Possible: Diplomatic Alternatives in the Middle East» adlı çalışmasında ona belirli bir tarihsel ve yasal temel verilmeye çalıştı. Reisman, çeşitli ekonomik sistemleri, ideolojileri, inançları ve dini eğilimleri ile bu bölgenin çok boyutluluğunu tanımlayarak, Arap-İsrail çatışmasını çözmek için kapsamlı bir yaklaşım geliştirmeni imkansız olduğunu gördü. Mekik diplomasisi fikri Araplara neredeyse ABD’nin Ortadoğu politikasının yeniden yönlendirilmesi olarak sunuldu. Resmi Tel Aviv ise, İsrail’in tutumunun artan uzlaşmazlığına fiilen katkıda bulunduğundan endişe duymadı. 1970’lerde Arap-İsrail çatışmasıyla ilgili mekik diplomasisinin pratik uygulamasına gelince, kilit nokta, en etkili hareket tarzı üzerinde anlaşmaya varmak amacıyla ABD yetkilileri ve çatışan tarafların temsilcileri arasında ayrı ikili müzakereler yapmaktı. Mesele sadece mekik diplomasisinin nasıl uygulanacağı meselesi değil, aynı zamanda bunu kimin gerçekleştirdiği meselesiydi. ABD başkanı Richard Nixon, İsrail hükümetiyle ilişkileri sürdürmeyi Ulusal Güvenlik Danışmanı Henry Kissinger’a görevlendirdi. 1973 Ekim Yom Kippur Savaşı’nı takiben, İsrail kuvvetlerinin Mısır ve Suriye topraklarından ayrılmasını acilen teşvik etmeye çalışan Kissinger, başkentler ve ilgili tarafların liderleri arasında bir tur ileri- geri uçuşlar gerçekleştirdi. Mekik terimi, Kissinger’in o zaman gerçekleştirdiği faaliyetleri sağlam bir şekilde tanımladı. Yedi ay boyunca, böylesine sınırlı bir hedefe ulaşmak, barışı düzenlemek, büyük bir iktidarın hükümetteki kademine sahip herhangi biri için eşi görülmemiştir.

Mekik diplomasisi, çatışan taraflar ortak bir dil veya çözüm bulamadığında veya bu konuda isteksiz olduğunda ortaya çıkar. Soruna daha sonra bir arabulucu yaklaşıp. Çatışan taraflar bazen karşılıklı yarar sağlayan ortak bir çözüm bulmak için birlikte çalışabilmektedir. Ancak çoğu zaman bu etkileşim ters etki yaratabilir ve çatışmada daha da kötüleşmeye, anlaşmazlığa, bir tarafın taleplerinin diğer tarafta tekrarlanmasına ve bunun tersi durumun gerçekte olduğundan daha kötü görüldüğüne dair yanlış bir algıya yol açabilir. Ortak bir çıkış yolunun bulunamayacağı bu durumlarda, mekik diplomasisinin “hareket ettiği” zamandır. Mekik diplomasisi, yüz yüze iletişime daha az duyarlı olan bir diplomasi şeklidir. Arabulucu, yalnızca soru ve cevaplar için bir aktarıcı işlevi görmez, aynı zamanda her iki taraf için de verimli bir çözüm bulmak amacıyla tüm müzakere sürecini organize eder, yönetir ve yönlendirmektedir. Bu müzakerede, arabulucu tüm görevleri yerine getiren ve birincil rol ve göreve sahip olduğu için, müzakere tarafları arasında neredeyse hiçbir doğrudan temas yoktur. Bazı çatışmalarda mekik diplomasisi tek seçenektir. Savaşta liderler genellikle yüz yüze görüşmeye ve hatta birbirlerini resmen kabul etmeye isteksizdir. Örneğin, Kissinger’ın Ortadoğu mekik diplomasisi durumunda, Arap ülkeleri İsrail’in bir devlet olarak meşruiyetini tanımak ve liderleriyle görüşmek konusunda isteksizdi. Mekik diplomasisi, daha güçlü devletlerin, elbette siyasi hegemonların arabulucuları tarafından yürütülür. En başından itibaren görev, önleyici hareket etmek ve mevcut olanların daha fazla çatışmasını ve bozulmasını durdurmaktadır.

Bahsedildiği gibi mekik diplomasisinin en ünlü örneği, ABD Dışişleri Bakanı Henry Kissinger’in bu anlaşmazlığın bir parçası olan Orta Doğu ülkeleri arasında çok sayıda kısa uçuş yaptığı 1974’teki İsrail-Arap çatışmasıdır. Üç hafta süren çatışmalardan sonra İsrail, Mısır ve Suriye güçleri arasında ateşkes gerçekleşti. Başkan Richard Nixon ve Kissinger, orduyu birbirlerinden dışlama fırsatını ve 25 yıl süren çatışmayı barışçıl bir şekilde çözmek için atılacak başka adımlar için olası bir fırsatı gördüler. Kissinger, Ocak 1974’te sekiz gün boyunca ilk Mısır-İsrail çekilme anlaşmasının müzakeresine yardım etti ve Mayıs ayında, bir ay süren yoğun müzakerelerin ardından Suriye-İsrail ayrılığı üzerinde anlaştı. Mekik diplomasisi, Eylül 1975’te Mısır-İsrail mesafesine ilişkin son ikinci antlaşma ile nihai anlaşmayı sağladı. Ortadoğu’daki mekik diplomasisinin temel misyonu hem teorik hem de pratik olarak barış anlaşmasının ikili ancak kapsamlı çözümlerini hedeflememesiydi.

Uluslararası diplomasi literatürü, Richard Holbrooke’un Bosna’daki servisleri ve Dayton Anlaşmaları ki 1992-1995 savaşından sonra Bosna ve Hersek’in devlet düzeni üzerine Dayton, Ohio, ABD’deki Hava Kuvvetleri Üssü’nden yapılan barış anlaşmasının adıdır.

Anlaşma, Richard Holbrooke'un ABD himayesi altında ortaklarıyla başlattığı mekik diplomasisinin doruk noktasıydı.

Mekik diplomasisini kapsamlı şekilde kullanan çok sayıda ek arabulucu örneği sunmaktadır. Mekik diplomasisine örnek olarak yakınlık görüşmeleri (proximity talks) örnek verilebilir. Yakınlık görüşmeleri (proximity talks) mekik diplomasisine benzer, kendilerini tarafların “yüz yüze” iletişim kurmadığı, ancak iletişim araçları aracılığıyla karşılıklı olarak yapıldığı dolaylı müzakereler olarak göstermektedir. Arabulucunun rakip başkentler arasında gidip geldiği mekik diplomasisinin aksine, yakınlık bu müzakerelerde bir avantajdır. İki taraf aynı şehirde iki otelde olabilir, böylece araçların işini kolaylaştırır ve aynı zamanda seyahat süresini kısaltır, çoğu durumda verimliliği artırır. Dayton'daki müzakereler, Henry Kissinger tarafından yürütülen müzakerelere göre özel bir mekik diplomasisi türüdür. Arabulucu bilgi ve önerileri bir taraftan diğerine aktarmak için uçakla değil yaya olarak gitti. Müzakere taraflarının binalarının yaklaşık on metre uzaklıkta olduğu hava üssü bölgesinde gerçekleştiği ve yine de birbirleriyle doğrudan pazarlık yapmadıkları için “yakın barış görüşmeleri” olarak adlandırıldılar.

Mekik diplomasisi, savaşan taraflar arasındaki aracı diplomasiden oluşur. Bu, arabulucunun muhalifler arasında bir iletişim kanalı kurmaya çalıştığı ve bir tür ‘postacı’ olarak bir rakipten diğerine bilgi vererek konumlarını ortaya koymaya çalıştığı bir süreçtir. Günümüzde mekik diplomasisi yöntemleri hayatın birçok alanında etkili bir şekilde çalışmaktadır. Politikacılar bunları her gün uygular.

KAYNAKÇA

- G.R Berridge and Lorna Lloyd. (2012). The Palgrave Macmillan dictionary of diplomacy. Springer.
- Hoffman, D. (2011). Mediation and the art of shuttle diplomacy. Negotiation Journal, 27(3), 263-309.
- Kovačević, Ž. (2010). Međunarodno pregovaranje. Albatros Plus.
- Shuttle Diplomacy. (2021, June 5). Cambridge Dictionary: <https://dictionary.cambridge.org/dictionary/english/shuttle-diplomacy> adresinden alındı.

Meşru Savunma (Self Defence) **Mammad ISMAYILOV**

Meşru Savunma (Self Defence)

Mammad ISMAYILOV

Meşru savunma hakkı, devletin dışarıdan genel bir saldırıya karşı meşru olarak kuvvet kullanma hakkı olarak ifade edilebilir. Meşru savunma hakkı uluslararası hukukta en önemli tartışma konularından birini teşkil etmektedir. Çünkü Birleşmiş Milletler Antlaşması'na kadarki dönemde meşru savunma hakkı sınırları net olarak çizilmemiş bir haktı. 1928 yılında imzalanan Briand-Kellog Paktı imzalanana kadar ki süreçte ise savaş egemenlik hakları arasında yer aldığından meşru savunma hakkı “varlığını koruma”, “zorunluluk hali” gibi kavramlarla bir arada değerlendirilmekteydi. Bu döneme hâkim olan doktrinde de meşru savunma kavramı savaşın meşruluğu ile yakından ilişkilendirilmekteydi. Briand-Kellog Paktı ise uluslararası sistemde kuvvet kullanmayı açıkça hukuka aykırı ilan ederek, savaşın ancak meşru savunma durumunda başvurulacak bir araç olarak kullanılabilceğini düzenlemekteydi. Pakt'ın birinci maddesi, Sözleşmeye taraf devletlerin uluslararası ihtilaflarının çözümünde kuvvet kullanılmasını reddetmelerini, ikinci maddesi ise uluslararası ihtilafların çözümünde tarafların barışçıl olmayan araçlarla ihtilafların çözümüne gitmemeleri hususunda mutabık olduklarını belirterek taraflara barışçıl çözüm yollarına başvurma yükümlülüğü getirmekteydi. Ancak her ne kadar Briand - Kellog Paktı kuvvet kullanılmasına ilişkin bir yasak getirse de, bu, devletlerin o zaman için özellikle meşru müdafaa hakkının kullanılmasına ilişkin güçlü çekinceler ileri sürmelerinden kaynaklanmaktaydı. Pakt'ın imzalanmasından önceki dönemin diplomatik yazışmalarına bakıldığında da meşru savunma hakkının çekince olarak öne sürüldüğü ve bu hakkın bir devletin kendisine karşı kuvvet kullanılmasına ya da tehdidine karşı reaksiyon olarak anlaşıldığı görülmektedir.

1920 tarihli Milletler Cemiyeti Misak sisteminde ise, taraf devletler birbirlerinin ülke bütünlüğüne, siyasi bağımsızlığına saygı göstermek ve hukuken onu garanti etmek zorundaydı. Bununla birlikte, Misak uluslararası sistemde kuvvet kullanımını bir bütün olarak yasaklamamaktaydı. Bunun yerine Misak savaşı sadece meşru ve meşru olmayan savaş biçiminde ikili bir ayrıma tabi tutarak kuvvet kullanılmasını geciktirici tedbirleri sıralamaktaydı. Dolayısıyla Misak, kuvvet kullanılmasını kısıtlamaya yönelik birtakım düzenlemeler getirmiş olsa da, devletlerin kuvvet kullanımına başvurma hakkını tamamen ellerinden almamaktaydı.

Günümüz uluslararası hukuk sistemi ise bazı istisnai hallerin dışında kuvvet kullanımını genel olarak yasaklamaktadır. Bu yasağın temel dayanağı ise BM Antlaş-

ması'nın 2.maddesinin 4. paragrafından ileri gelmektedir. Buna göre, Birleşmiş Milletlere üye olan devlet/devletler uluslararası ilişkilerinde başka bir devletin toprak bütünlüğüne, siyasal bağımsızlığına karşı veya Birleşmiş Milletlerin amaçları ile bağdaşmayacak herhangi bir biçimde kuvvet kullanımı tehdidine ya da kuvvet kullanılmasına başvurmadan kaçınacaktır. Görüldüğü üzere BM Antlaşması bir devletin “toprak bütünlüğüne ve siyasal bağımsızlığına karşı” ve BM amaçları ile bağdaşmayacak herhangi bir kuvvet kullanma veya kuvvet kullanma tehdidini yasaklamaktadır. Bununla birlikte BM Antlaşması'nın 51.maddesinde kuvvet kullanma yasağının istisnası olarak meşru savunma hakkı düzenlenmiştir. Buna göre, BM'e üye olan devletlerden herhangi birinin silahlı bir saldırıya maruz kalması halinde, Güvenlik Konseyi uluslararası barış ve güvenliğin korunması için gerekli önlemleri alıncaya dek, saldırıya maruz kalan üye devlet doğal olan bireysel ya da ortak meşru savunma hakkını kullanabilecektir. Üye devletler bu meşru savunma hakkını kullanırken aldıkları önlemleri hemen Güvenlik Konseyine bildirmelidirler. Konsey'de BM Antlaşması gereğince uluslararası barış ve güvenliğin korunması ya da yeniden kurulması için gerekli göreceği biçimde her an hareket etme yetki ve görevine sahiptir. Burada dikkat edilmesi gereken en önemli husus meşru savunma hakkının Birleşmiş Milletleri yok sayarak savaşı umumi uluslararası hukuk kurallarının temel bir istisnası haline getiren bir hak olarak değil, Birleşmiş Milletler'in hemen müdahale edememesi durumunda ortaya çıkacak mücerret bir savunma boşluğunun giderilmesini sağlamaya matuf bir hak olarak anlaşılması gerekmektedir.

Buradan hareketle gerek Milletler Cemiyeti ve gerekse Briand-Kellog Pakti'ndan farklı olarak Birleşmiş Milletler sisteminde devletler, uluslararası ilişkilerinde gerek herhangi bir başka devletin toprak bütünlüğüne ya da siyasi bağımsızlığına karşı ve gerekse Birleşmiş Milletlerin amaçlarıyla bağdaşmayacak biçimde kuvvet kullanma tehdidine ya da kuvvet kullanılmasına başvurmadan kaçınma yükümlülüğü altındadırlar. Bu kuvvet kullanma yasağının tek istisnası ise meşru savunma hakkıdır ve bu devletler bakımından “doğal bir hak” olarak nitelenmektedir.

Meşru savunma hakkı kapsamında dikkat edilmesi gereken diğer bir önemli husus ise iç hukuktaki meşru savunma hakkı ile uluslararası hukuktaki meşru savunma hakkının kapsam ve nitelik bakımından farklı olduğudur. İç hukukun kapsamına insan davranışları girmektedir. Dolayısıyla iç hukukta hukuka aykırı olarak gerçekleşen fiillerin sorumlusu yani fail olma yeteneğine sahip olan süje çoğunlukla gerçek kişilerdir. Yani iç hukuk bakımından devlet suçun faili olamamaktadır. Uluslararası hukuk bakımından ise işlenen fiilden dolayı devletin sorumluluğu söz konusu olmaktadır. Nitekim iç hukukta yer alan meşru savunma kuralları her ne kadar içerik olarak uluslararası hukuktaki meşru savunma kavramı ile benzerlik teşkil etse de kapsam bakımından birbirilerinden ayrılmaktadırlar.

BM Antlaşması'nın 51.maddesi meşru savunma hakkının oluşabilmesi için bir takım koşulların varlığını aramaktadır. Bunlardan ilki, meşru savunma hakkına yol açacak fiili bir saldırının varlığıdır. Buna göre, meşru savunma hakkının oluşabilmesi için her şeyden önce saldırgan bir fiilin ani ve kapsamlı olarak gerçekleşmesi ve bunun neticesinde saldırıya maruz kalan tarafın başka bir seçeneğe ve durum değerlendirmesi yapmaya imkân verecek süre bırakmaması gerekmektedir. Bunların yanı sıra, meşru savunmanın oluşabilmesi için zaruret, aciliyet ve orantılılık olmak üzere üç ön şartında varlığı aranmaktadır. Görüldüğü üzere, meşru savunma hakkı her devletin kendini işgal ya da saldırıdan korumak için doğal olarak sahip olduğu ve koşullarının oluştuğuna kendisinin karar vereceği bir hak olarak günümüz uluslararası hukuk sisteminde yerini almıştır.

Yukarıda da ifade edildiği üzere meşru savunma hakkının oluşabilmesi için bir saldırının varlığı aranmaktadır. Burada dikkat edilmesi gereken husus ise bu saldırının silahlı bir saldırı olması gerekliliğidir. Bu türden bir silahlı saldırının ardından, bu saldırıya karşı bireysel ya da ortak bir meşru savunma hakkı devreye girecektir. Saldırının silahlı olması gerekliliği BM Antlaşması'nda "... Birleşmiş Milletler üyelerinden birinin silahlı bir saldırıya hedef olması halinde ..." açık bir şekilde düzenlenmiştir. Bu durumda, silahlı bir saldırının yokluğu meşru savunma hakkını doğurmayacaktır. Ayrıca buradaki saldırıdan kasıt mücerret olarak gerçekleşmiş bir saldırıdır. Dolayısıyla sadece bir saldırı tehdidi bu hakkın oluşması bakımından yeterli görülmemektedir.

Bunlara ek olarak dikkat edilmesi gereken bir diğer nokta, iç çatışmaların, kuvvet kullanma kavramı çerçevesinde değerlendirilemeyeceğidir. Çünkü BM Antlaşması 2.maddesinin 4.paragrafı yalnızca üye devletlerin uluslararası ilişkilerinde herhangi bir devletin toprak bütünlüğüne ya da siyasal bağımsızlığına karşı kuvvet kullanılmasını ya da kuvvet kullanma tehdidinde bulunmayı yasaklamaktadır. Dolayısıyla bir devletin ülkesinde meydana gelen iç savaş biçimindeki ayaklanmaları bastırmak için kuvvet kullanılması kuvvet kullanma yasağının haricinde kalmaktadır.

Meşru savunma hakkı bakımından önemli olan bir diğer husus ise, onun başlama ve bitiş süresiyle ilişkilidir. Meşru savunma hakkının ne zaman biteceği 51.maddede açık bir şekilde düzenlenmiş olmasına rağmen ne zaman başlayacağı düzenlenmemiştir. Bununla birlikte meşru savunma fiilinin silahlı saldırıdan hemen sonra gerçekleşmesi gerekmektedir. Bununla birlikte meşru savunma hakkını kullanacak devlet saldırıya hemen cevap veremiyorsa, derhal karşılık vereceğini gösteren gerekli eylemlerde bulunmalı ve ardından da çok zaman kaybetmeden lüzumlu gelen karşılığı icra etmelidir. Bununla da silahlı saldırı ile meşru savunma fiili arasındaki bağ kopmamış olacaktır. Meşru savunma çerçevesinde kuvvet kullanma hakkı ise BM Güvenlik Konseyi uluslararası barış ve güvenli-

ği korunması için gerekli önemleri alıncaya kadar devam edecektir. Dolayısıyla meşru savunma hakkı Güvenlik Konseyi'nin barış ve güvenliğin korunması için gerekli önemleri almasıyla birlikte sona ermektedir. Ayrıca BM Güvenlik Konseyi'nin aldığı tedbirlerin meşru savunma hakkını kullanan devletin mağduriyetini giderecek ölçüde olması gerekmektedir.

Güvenlik Konseyi gerekli önlemleri almak için hareket etmeden önce, meşru savunma halinde olan devlet en kısa sürede Güvenlik Konseyi'ne durumu bildirmeli ve onun alacağı önlemlere uymalıdır. Bununla birlikte bireysel ya da ortak meşru savunma hakkının kullanılabilmesi için Güvenlik Konseyi'nin karar alması gerekmemektedir.

Bunların yanı sıra meşru savunma hakkı bakımından dikkate alınması gereken bir diğer husus, meşru savunma çerçevesinde gerçekleştirilen eylemlerin ölçülülük ve orantılılık ilkesine uyuma zorunluluğudur. Diğer bir ifadeyle meşru savunma fiili ile silahlı saldırı fiili arasında bir orantılılık olmalıdır. Bu durumda meşru savunma hakkını kullanan devlet sadece kendi meşru savunması ile orantılı olarak saldırı fiilini gerçekleştiren devleti engellemeye çalışacaktır. Saldırı fiilinin gerçekleştirilmesinin ardından kullanılacak olan meşru savunma hakkının uzun bir zamana yayılmaması da önemlidir. Ancak bazen koşullara göre meşru savunma hakkının kullanımının geciktirilmesi de makul olabilecektir. Saldırı eyleminin kapsamını aşan her türden savunma tedbiri ise kendisi bir saldırı olarak değerlendirilecektir.

Orantılılık ilkesi açısından dikkat edilmesi gereken bir diğer husus ise, bir devletin başka bir devlete, ülkesinin tümünü yok etmek veya rejimi ya da hükümetini düşürmeye varan ölçüde saldırması halinde, mağdur devlet saldırıyı durdurmak ve defetmenin yanı sıra, saldırgan devletin ülkesine girerek aynı amaçlarla kuvvet kullanabilecektir. Silahlı çetelerin gerçekleştirdiği eylemler bakımından ise mağdur devlet meşru savunma hakkını sadece silahlı çetelere karşı değil, bu çeteleri destekleyen devletlere karşı da kuvvet kullanabilecektir. Bununla birlikte Uluslararası Adalet Divanı (UAD) Nikaragua Davası sonucu verdiği kararında, bir devletin başka bir devlette faaliyette bulunan silahlı gruplara silah, lojistik veya başka türlü destekler sağlamasını silahlı saldırıya eş değer olmayacağını ifade etmiştir. Dolayısıyla bu türden fiillere yönelik meşru savunma hakkı doğmayacaktır.

Birleşmiş Milletler Antlaşması'nın 51.maddesi saldırıya uğrayan tarafa bireysel meşru savunma hakkının yanı sıra ortak/meşru savunma hakkı da sunmaktadır. Ortak meşru savunmanın koşulları da hemen hemen bireysel meşru savunma hakkıyla aynıdır. Aralarındaki tek fark, silahlı saldırıya uğrayan devletin kendisine silahlı saldırıda bulunduğu ve neticede kendisi açısından meşru savunma hakkını kullanma yetkisinin oluştuğu tespiti yapmasıyla, ortak meşru savunma için

diğer devletlere yardım çağrısında bulunmasıdır. Ortak meşru savunma hakkının kullanılabilmesi için üçüncü devletlerin saldırıya uğrayan devlet tarafından bizzat davet edilmesi gerekmektedir. Diğer bir ifadeyle mağdur devletin davet çağrısı olmaksızın gerçekleştirilen müşterek meşru savunma hakkı hukuki olmayacaktır. Ayrıca ortak meşru savunma hakkı kapsamında yapılan savunma fiilleri, saldırıya uğrayan devletin var olan saldırıdan korunmasıyla sınırlı olmalıdır, aksi halde orantılılık ilkesi ihlal edilmiş olacaktır.

Ortak meşru savunma kapsamında ifade edilmesi gereken son husus BM Antlaşması'nın 52.maddesine ilişkindir. Bu maddede ortak meşru savunma ile bölgesel grupların güvenlik önlemlerinin temin edilmesi arasında bir bağ kurularak hukuki bir işbirliği sağlanmasına çalışılmaktadır. Örneğin bölgesel bir antlaşmaya tarafı olan devletin silahlı bir saldırıya uğraması halinde, bu saldırı ilgili antlaşmaya taraf devletlerin tümüne yapılmış bir saldırı olarak addedilecek ve taraf devletler bu kapsamda ortak meşru savunma hakkını kullanabileceklerdir.

Uluslararası hukukta meşru savunma hakkı bakımından ileri sürülen en önemli tartışma konularından biri de “önleyici meşru savunma” kavramı ile ilgilidir. Önleyici meşru savunma, bir devletin kendisine karşı fiilen gerçekleşmemiş ancak gerçekleşme ihtimalinin yakın olduğuna inanılan bir saldırıya ya tehdide karşı göstermiş olduğu tepki olarak ifade edilmektedir.

Önleyici meşru savunma kavramı BM Antlaşması'ndan önce Caroline Olayı'nın etkisi altında uluslararası örf ve adet hukukunda yerini alan bir kavramdır. Caroline Olayı'nda hakemlik mahkemesinin verdiği karara göre meşru savunma hakkının oluşabilmesi için tehlikenin o an ortaya çıkmış, ani, başa çıkılmaz ve başka hiçbir koruma yoluna başvurma imkânı olmayacak nitelikte olması gerektiği ifade edilmiş ve İngiltere'nin meşru savunma sınırlarını aştığını belirtmiştir. Yine Caroline Olayı'nda Amerikan Dışişleri Bakanı Webster, meşru savunma hakkının oluşabilmesi için ortaya çıkan tehdidin meşru savunmayı gerekli kılması, ani, karşı konulamaz, başka yollarla giderilemez olması ve sorunu müzakere etmek için zaman bırakmaması gerektiğini belirten bir formül ortaya koymuştur. Daha sonra İngiltere tarafından da kabul edilen bu formülle, önleyici meşru savunma da dâhil olmak üzere, hukuki bir meşru savunma hakkının oluşabilmesi için, bunun gereklilik, orantılılık ve aciliyet unsurlarına uygun olması gerektiği belirtilmiştir.

Birleşmiş Milletler Antlaşması bakımından ise önleyici meşru savunma kavramı 51.madde yer almamakta ve literatürde 51.maddenin önleyici meşru savunmayı yasakladığına yönelik katı yorumlar bulunmaktadır. Literatürde kimi yazarlar meşru savunmanın ilk ve önemli koşulu olan “fiilen gerçekleşmiş bir saldırı” koşuluna vurgu yaparak, 51.madde kapsamından önleyici meşru savunmanın bu niteliği taşımadığını ileri sürmekte ve dolayısı ile 51.maddenin önleyici meşru

savunma hakkını yasakladığını ileri sürmektedirler. Ayrıca bu görüşü savunan yazarlara göre BM Antlaşması 2.maddesinin 4.paragrafı yalnızca kuvvet kullanmayı değil, kuvvet kullanma tehdidinde bulunulmasını da yasaklamıştır. Diğer grup yazarlar ise, bir devletin ülkesini korumaya yönelik ya da devletin vatandaşlarının hayatlarına korumaya yönelik veya malvarlıklarını korumaya yönelik gerçekleştirilen önleyici nitelikteki eylemlerin diğer devletin ülke bütünlüğüne veya siyasal bağımsızlığına yönelik kuvvet kullanma tehdidi içermediği ve BM'in uluslararası barış ve güvenliğin devam ettirilmesine yönelik amaçlarına da bir aykırılık teşkil etmediğini belirterek 51.madde çerçevesinde bu türden eylemlere başvurma meşru olduğunu ileri sürmüşlerdir.

BM Antlaşması'nın 51.maddesinin önleyici meşru savunmayı yasakladığı görüşünü savunan Hans Kelsen, Lan Brownlie ve Louis Henkin gibi hukukçular bir saldırı tehlikesinin meşru savunmayı 51.madde kapsamında hukuki kılmayacağını ileri sürmüşlerdir. Yine bu hukukçulara, yakın tehlike veya henüz gerçekleşmemiş bir saldırı kapsamında önleyici meşru savunma ile orantılılık ilkesini birlikte düşünmek doğru değildir. Diğer bir ifadeyle bu durumda meşru savunma eyleminin orantılı olup olmadığını belirlemek saldırı henüz gerçekleşmediği için imkânsız olacaktır.

KAYNAKÇA

- Rebaz KHDİR, "The Right To Self-Defence In International Law As A Justification For Crossing Borders: The Turkey-Pkk Case Within The Borders Of Iraq", Russian Law Journal Volume IV (2016) Issue 4.
- James GREEN, "International Court of Justice and Self Defence In International Law", Published in 2009 by Oxford and Portland, ss. 63-150.
- Yaroslav SHIRYAEV, "The Right of Armed Self-Defensein International Law and Self- DefenseArguments Used in the SecondLebanon War", Acta Societatis Martensis, Year 2007-2008, ss. 80-97.

Muhalefet Şerhi
(Dissenting Opinion)
Mammad ISMAYILOV

Muhalefet Şerhi (Dissenting Opinion)

Mammad ISMAYILOV

Genel anlamıyla muhalefet şerhi Uluslararası Adalet Divani yargıçları ya da başka bir uluslararası mahkeme yargıçları tarafından verilen bir kararın veya danışma görüşünün belirli bir kısmına katılmayan üyelerden birine ait görüş muhalefet şerhi olarak adlandırılmaktadır. Muhalefet şerhi ayrıca bir davanın çoğunluk kararına katılmayan bir yargıcın sunduğu görüş olarak da ifade dilmektedir. Bir başka tanıma esasen muhalefet şerhi, bir yargıcın mahkemenin çoğunluğu tarafından varılan sonuçlara neden katılmadığını açıklamasıdır.

Muhalefet şerhi yasal bir karara atıfta bulunmadığı durumlarda, azınlık raporu olarak da adlandırılabilir. Genel olarak muhalefet şerhi çoğunluk görüşü veya herhangi bir mutabık görüş ile aynı anda yazılır, teslim edilir ve yayınlanır. Bununla birlikte muhalefet şerhi bağlayıcı bir nitelik taşımamaktadır ve içtihat hukukunun da bir parçasını oluşturmamaktadır. Ancak bazen sonraki davalarda mahkemenin yetkisinin sınırlandırılması veya mahkemenin yetkisinin dışında kalması gerektiği durumlarda ikna edici bir otorite olarak dikkate alınabilmektedir. Ayrıca, bazı durumlarda daha önceden yapılmış muhalefet şerhi yasada bir değişikliği teşvik etmek için de kullanılabilir. Hatta bu muhalefet şerhi daha sonraki bir dava bakımından belirli bir yasa anlayışını benimseme düzeyinde bile sonuçlanabilir.

Muhalefet şerhi, oturumdaki diğer yargıçların kararlarına katılmayan bir yargıç tarafından verilmektedir. Amerika Birleşik Devletleri de dâhil olmak üzere birçok devletin iç hukuk sisteminde hem temyiz mahkemesi düzeyinde hem de yüksek mahkeme düzeyinde, tek bir konuya ilişkin karar veren birden fazla yargıç vardır. Örneğin Amerika Birleşik Devletleri'nde temyiz mahkemeleri en az üç yargıçtan oluşan bir kurul olarak görev yapmaktadır. Örneğin bir temyiz mahkemesi, bir ilk derece mahkemesi yargıcının doğru kararı verip vermediğine belirlemek için toplandığında, bunlardan iki yargıç, ilk derece mahkemesinin doğru karar verdiğine karar verirse, temyiz mahkemesi ilk derece mahkemesinin kararını onayacaktır. Bununla birlikte bu gibi durumlarda diğer yargıçlarla aynı fikirde olmayan üçüncü yargıç, neden katılmadığını gösteren bir muhalefet şerhi yazabilir.

Muhalefet şerhinin uygulandığı hukuk sistemlerinde yargıçlar kurulu, belirli bir kararın nasıl yorumlanması veya uygulanması gerektiğine dair bir karar verdiğinde, sadece nasıl uygulanması gerektiğine dair spesifik cevabı yazmazlar. Bunun ye-

rine bu karara ilişkin onların muhakemesine dayanan ve bu sonuca nasıl vardıklarını açıklayan bir görüş yazarlar. Bu görüş sadece yargıçlar tarafından değil, hukuk öğrencileri, hukuk âlimleri, uzmanlar ve bireyler tarafından, hukukun kendilerine nasıl uygulanacağına dair bir gösterge elde edebilmeleri için yapılmaktadır.

Muhalefet şerhinin uygulandığı hukuk sistemlerinde çoğunluk görüşü dava defterlerinde yayınlanıp kanun haline dahi getirilebilirken, çoğunluğa katılmayan hâkimlerin muhalefet şerhleri ise yalnızca yayınlanmakla sınırlı kalmaktadır. Muhalefet şerhini oluşturan muhalif görüşte ise, çoğunluğa katılmayan hâkim veya hâkimler, çoğunluk görüşüne neden katılmadıklarını tam olarak yansıtan görüşlerini yazmaktadırlar. Muhalefet şerhinde, bu şerhi yazan/yazanların kanunu nasıl yorumladıkları ve davaya nasıl karar vereceklerine ilişkin bilgede yer alabilmektedir.

Muhalefet şerhi bağlayıcı bir içtihat teşkil etmemektedir. Bir davada çoğunluğun aynı görüşü savunması durumunda muhalif hâkimin kararı reddedilir. Bu durumda hiçbir ilk derece mahkemesinin muhalif hâkimin görüşünü takip etmesi gerekmemektedir.

Peki yargıçlar neden muhalif görüş yazarlar? Hâkimler çeşitli nedenlerle muhalefet şerhi yazabilirler. Bir muhalefet şerhi yazan bir yargıcın en büyük motivasyon kaynağı, yargıçların ve avukatların onun neden çoğunluk görüşüyle aynı fikirde olmadığını bilecek olmalarıdır. Diğer bir neden ise diğer yargı mercilerinin veya gelecekteki kararların onun görüşünü ikna edici bulma olasılığıdır. Örneğin, California'daki bir temyiz mahkemesinin 2019'da belirli bir karara vardığını varsayalım. Bunun üzerine bir yargıç muhalefet şerhi yazar. Ardından sonraki yıllarda, Kaliforniya ve başka yerlerdeki mahkemeler, bu muhalif yargıcın yazdığı muhalefet şerhinin çoğunluğun gerekçesinden daha iyi olduğuna karar verebilir. Bununla da bu muhalefet şerhi aynı konuya ilişkin gelecekte verilecek bir kararda çoğunluğun görüşünün temelini oluşturabilir. Muhalefet şerhi, uzun yıllar boyunca uluslararası mahkemelerin önemli bir özelliği olarak varlığını sürdürmektedir. Özellikle Uluslararası Adalet Divanı içtihatlarında verilen muhalefet şerhi uluslararası hukukun gelişiminde önemli rol oynamıştır.

KAYNAKÇA

- Ellina LOGACHEVA, "Separate and Dissenting Opinions: Their Role in the Practice of the ICJ", Master's Thesis, Riga Graduate School of Law, Year 2018-2019, ss.1-43.

- Dumbauld EDWARD, “Dissenting Opinions in International Adjudication”, University of Pennsylvania Law Review and American Law Register 90 (8) Year 1942, ss. 929-945.
- Hambro EDVARD, “Dissenting and Individual Opinions in the International Court of Justice” Zeitschrift für Ausländisches Öffentliches Recht und Völkerrecht 17 Year 1956- 57, ss. 229-248.

Mütekabiliyet (Reciprocity)
Metehan MERİÇ

Mütekabiliyet (Reciprocity)

Metehan MERİÇ

Kelime anlamı olarak mütekabiliyet karşılıklılık (reciprocity) anlamına gelmektedir. Ayrıca misilleme ile de ortak özellikler taşımaktadır fakat misillemeden farklıdır burada bunun ayırımına dikkat etmek ve karıştırmamak gerekir. Misillemde (Karşı İşlem) olumsuz bir faaliyete direk karşılık vermek varken Mütekabiliyette her alanda iyi niyet çerçevesi de dahil diğer ülkelerin tüm tutumlarına karşılık vermek, aynı ölçü ve derecede yani 'tam' karşılık vermeyi içerir.

Mütekabiliyet ülkeler arasında çok önemli bir ilkedir ve milletlerarası hukukun temel prensiplerinden belki de en önemlisidir. Bu ilkeye gerek antlaşmalar hukukunda, mültecilik hukukunda, insan hakları hukukunda gerekse konsolosluk faaliyetlerinde başvurulabilmektedir. Hukukun temeli olan adalet ile Mütekabiliyet (Karşılıklılık) arasında önemi azımsanamayacak bir ilişki mevcuttur. Başka anlatıma göre ise “yabancı bir kişinin bir ülkede, kendi devletinin yabancılara tanıdığından fazla haklara sahip olmamasıdır. Bahsettiğimiz ilkemizin ortaya çıkışı ise milletlerarası hukuktan olmuştur, bunun ilke bize iki türlü getirisi vardır ilki yararlanma, burada bu kapsama giren kişiler, devletler mütekabiliyet ilkesinin bulunduğu uluslararası sözleşmede öngörülen hak ve menfaatlerden faydalanabilir. ikinci durum ise engellemedir ve bu da ilk durumun tam tersi niteliğindedir yani yararlandırmamak üzerinedir.

Bu ilkenin önemi aslında devletlerin özellikleri fark etmeksizin Eşit egemenlik haklarına sahip olduğu içindir. Bir ülkenin diğerine olan ticaretinde gümrük vergilerini düşürmesi ile diğer ülkenin de bunu yapması yada bir ülkenin diğerine ticaret yasağı getirmesi yani ürünlerini boykot etmesi durumunda diğer ülkenin de aynı davranışı gerçekleştirmesi örnek olabilir.

KAYNAKÇA

- Dost,S.(2016), Milletlerarası Hukukta Mütekabiliyet İlkesi, Süleyman Demirel Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 5 (2), 1-37.
- <https://www.turkcebilgi.com/m%C3%BCtekabiliyet#post>

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM
DİPLOMASİ
KAVRAMLARI (O-S)

Ortak Bildiri (Joint Statement) **Metehan MERİÇ**

Ortak Bildiri (Joint Statement)

Metehan MERİÇ

Ortak Bildiri (Joint Statement) kelime tanımı üzerine iki kurum, kuruluş, devlet yada kişiler arasında olabilir yani açıklanabilir. Burada ki amaç karşılıklı olarak iki tarafında aynı kanaatte, amaç ve hedef birlikteliğinde olduğunu gösterir. Ortak Bildiri'nin açıklanma nedeni ilk olarak askeri, ekonomik, diplomatik ve siyasi konuların herhangi birinde aynı kanaatte olduklarından dolayı eylem ve faaliyetlerine göre birlikte hareket edebilecekleri durumu olabilir.

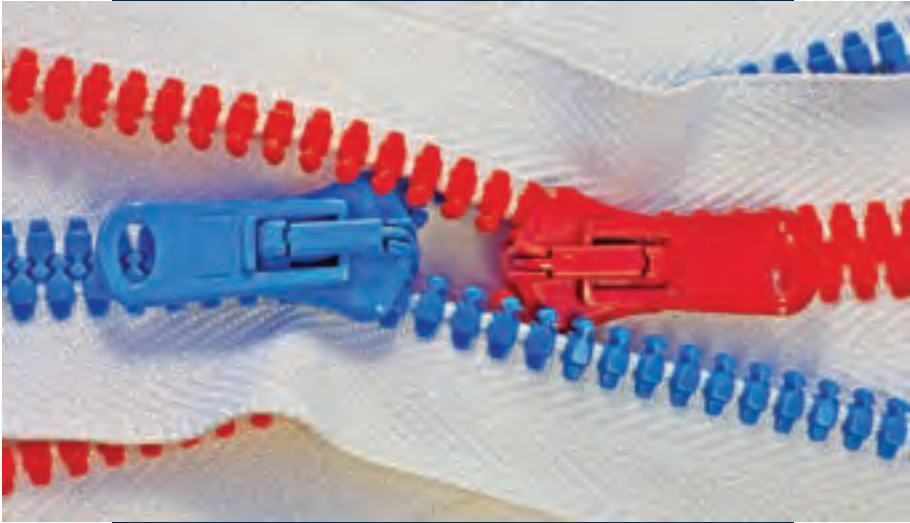
Ortak bildiri denilince aklımıza yurt içinde meclislerin yurt dışında uluslararası ilişkilerde aktör olan devletlerin veya ekonomik sistemde Çokuluslu şirket (Multinational corporation)lerin açıklamasıyla olabilir. Örnek olarak iki devlet arasında iki taraf temsilcileri toplanarak başkanlar veya onlar adına görevli olan kişilerce imzalanır ve yayınlanır, genel olarak yapılış tarzı bu şekildedir. Örnek olarak Türkiye ile Libya Milli Birlik Hükümeti arasında bir toplantı gerçekleştirilmiş ve Ortak bildiri yayınlanmıştır.

Ortak Bildirinin konusu ise bildiriye imzalayanlar tarafından belirlenir bu konu istenildiği gibi çeşitlendirilebilir. Bildiriler sadece iki tarafın bir konu hakkında ortak hareket edecekleri üzerine olmaz, bildiriler örnek olarak iki devlet arasında ki ilişkilerin samimiyeti, iyiye gitmesi yada geliştirilmesi içinde açıklanabilir yani sadece durum tespiti de yapılabilir. Ayrıca ortak bildirinin içeriğinde tek bir konuda olmayabilir yani birden fazla konu başlığı içerebilir.

KAYNAKÇA

- <https://tr.sputniknews.com/turkiye/202104121044258081-turkiye-libya-ortak-bildirisi-yayimlandi/>

Paralel Diplomasi
(Parallel Diplomacy)
Metehan MERİÇ

Paralel Diplomasi (Parallel Diplomacy)

Metehan MERİÇ

Diplomasi türlerinden biridir ve pek göz önünde olduğunu, bilindiğini söyleyemeyiz. Öncelikle kelime anlamlarına bakarsak “Paralel”, “Aynı yönde ilerleyen birbirini kesmeyen ,aynı yönde aynı zaman gelişen demektir” . Tanım okunduğu zaman ilk akla gelen anlamı “Mekik Diplomasisi” ile benzesede aslında Paralel diplomasi bize çok daha farklı bir şey tarif ediyor. Önce kısa olarak Diplomasi nedir buna bakmak gerekir. Diplomasi iki ülkenin veya ülkelerin dış politikalarında siyaset yöntemi, yönetimi için kullanılan en önemli en kritik araçtır. Bilindiği üzere her ülkenin çıkarları ve menfaatleri vardır. Bu çıkarlar ve menfaatler ülkelerin konumları, geçmişleri, iç ve dış siyasetleri ne olursa olsun ters düşebilir ve hatta çatışmaya (karşıt durumda kalmak) dönüşebilir. Bu karşıtlık durumunda ise önemli olan savaştan çeşitli araçları kullanarak karşıtlık, çatışma durumunun üstesinden gelebilmek gerekir. Diplomasi bu durumlarda en karlı araçtır, kısacası diplomasi görevi dünya üzerindeki din,dil,ırk ayrımı yapmadan barışı korumaktır. Ayrıca diplomasi için, diplomasi politika değil, politikayı uygulayan bir vasıta demekte yanlış olmaz.

Paralel diplomasi bir şeyin varlığının kopyası gibidir yani ortada simetrik bir durum vardır. Bu simetrik durumu şu şekilde açıklamak gerekir: Devlet dediğimiz aygıtın kurumları kuruluşları ve diplomatları vardır, bunların her birinin kendine ait görevleri vardır. Eğer görev tanımlarının dışına çıkarlarsa yani birbirlerinin alanlarına müdahale ederse ki buna hukukta ki “Yetki Tecavüzü” nü örnek olarak kullanabiliriz o halde paralel bir durum olmuş olur. Gerçek anlamda Örnek vercek olursak Milletvekilleri eğer başka bir ülkeye gidip kendi ülkelerinin dışişlerinin yada diplomatlarından farklı tutumla görüşmeler yaparlarsa farklı açıklamalarda bulunurlarsa farklı bir tutum sergilerler ise paralel diplomasi yapmış olurlar ki bu durumda ülkelerinin ‘Tutarlılığına’ zarar verir ve ilgili ülkenin uluslararası sistemdeki varlığına olaylara müdahale etme gücünü önemli miktarda azaltabilir ve ilgili ülkenin uluslararası sistemde dikkate alınmasında ciddi biçimde olumsuz durum yaratabilir.

KAYNAKÇA

- <https://tr.sputniknews.com/turkiye/202104121044258081-turkiye-libya-orak-bildirisi-yayimlandi/>

- Abdurahmanlı, E , Bağış, E . (2021). Diplomasi Tanımı ve Uluslararası Konjonktürde Mevcut olan Diplomasi Türleri . Anadolu Akademi Sosyal Bilimler Dergisi, 3 (1), 140-160.
- Güneş, N, Diplomasi Nedir? Kökeni Ve Tarihsel Gelişimi. <https://www.ilim-vedenedeniyet.com/diplomasi-nedir-kokeni-ve-tarihsel-gelisimi.html>
- Çakır A. Fransada paralel diplomasi tartışması. <https://www.amerikaninsesi.Com/a/fransada-suriyede-paralel-diplomasi-tartismasi/3028500.html>
- Aytekin E. Tillerson'dan Kushner'e 'paralel diplomasi' suçlaması, <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/tillersondan-kushnere-paralel-diplomasi-suclamasi/1518301#>
- <https://kelimeler.gen.tr/paralel-nedir-ne-demek-247371>

Parlamente Diploması
(Parliamentary Diplomacy)
Gölnür BALCI

Parlamente Diploması

(Parliamentary Diplomacy)

Gölnür BALCI

Parlamente diploması, uluslararası ilişkilerde ve uluslararası hukukta kurumsal-laşma, usul kuralları, kamuoyu tartışmaları ve karar taslaklarının oylanmasıyla karakterize edilen çok taraflı müzakereleri tanımlamayan bir kavramdır. Güncel tartışmalarda, parlamente diploması kavramı diplomatik faaliyetlerde bulunan kişi ve kurumların kurumsal geçmişini belirtmek için yaygın olarak kullanılmaktadır. Tuncer'e göre Birinci Dünya Savaşından sonra Wilson prensiplerinden biri olan "açık diploması" anlayışı yeni bir diploması türü olan "parlamente diploması" zemin hazırlamıştır. Parlamente diploması kavramı ilk kez ABD Dışişleri Bakanı Dean Rusk tarafından 1955 yılında kullanılmıştır. Kavramın yaygın olarak kullanımı sağlayan ise 1956'da yayımlanan "Parlamente Diploması: Birleşmiş Milletler Organlarının Usul Kurallarının Yasal Niteliğinin İncelenmesi" makalesiyle Philip Jessup'tur.

Parlamente diploması kavramı konferans diploması ve çok taraflı diploması ile ilişkili bir diploması türüdür. Johan Kaufmann'a göre "Çok taraflı diploması üç veya daha fazla devlet arasındaki teması içerir, ancak hükümetler arası bir konferans çerçevesinde yürütülmesi zorunlu değildir. Uluslararası konferanslar ve ulusal parlamentolar arasındaki belirli benzerliklerden türetilen bir kavram olan parlamente diploması, konferans diploması ile büyük ölçüde örtüşmektedir. Parlamente diploması ile konferans diplomasını ayıran koşullar ise konferans diploması halka açık olmayan, uluslararası toplantılardan önce ve sonra resmi ve gayri resmi toplantıların tamamını kapsarken, parlamento diploması uluslararası alanda resmi nitelikli ve hükümetler arası toplantıları kapsar."

Parlamente diplomasının yürütülmesinde parlamente, siyasi partiler, ulusal ve uluslararası parlamentolar olmak üzere üç aktör boyutu bulunmaktadır. Ulusal düzeyde parlamente ve siyasi partiler resmi olarak ulusal hükümetlerinin dış politikalarının incelenmesi ve oluşturulmasını sağlamaktadır (Örneğin İngiliz Avam Kamarası). Devletler arası parlamento düzeyindeki ilişkiler, çok taraflı parlamento dostluk grupları aracılığıyla devletlerin temsili ve hükümetlerin meşruiyetinin geliştirilmesinde rol oynayabilir (Örneğin NATO Parlamente Asamblesi). Birleşmiş Milletler Şartında belirtildiği üzere komisyonlarda ve genel

kurulda karar alınabilmesi için her devletin eşit oy hakkına sahip olması ve kararın çıkması için oy çokluğunun aranması parlamenter diplomasinin uluslararası boyutudur.

Parlamenter diplomasinin ana odak noktası “konferans yoluyla diploması” fikrine dayanmaktadır. Frederick Dunn’a göre de “Uluslararası ilişkilerin yürütülmesinde konferans yöntemi giderek ön plana çıkmış, bu hız dünya meseleleri çağında en çarpıcı gelişmelerden biridir ve ikili diplomatik müzakereler yerine konferans yolu ile diyaloglar daha çok tercih edilen yöntem haline gelmiştir”. Parlamenter diploması fikri konferans diplomasisi fikrine dayansa da farklı olan yönleri de bulunmaktadır. Örneğin konferans yoluyla diploması öncelikle gönüllü anlaşmaya dayanır ve ispat yükü toplantı teklifinde bulunanlara aittir. Konferans diplomasisinde ev sahibi ülkenin dışişleri bakanı ya da asli delegesi toplantılara başkanlık eder. Katılımcı sayısı arttıkça başkanın etkisi artıp, belirgin güç haline gelebilmektedir. Bu durumun somut örneklerinden biri ABD Dışişleri Bakanı Dean Acheson’un San Francisco Konferansı’nda Japonya ile barış antlaşması imzalanmasındaki rolüdür.

Konferans diplomasisi ve parlamenter diploması karşılaştırıldığında parlamenter prosedürler ve tutanaklar konusunda farklılıklar bulunmaktadır. Konferans diplomasisinde prosedürler müzakerecilerin ihtiyaç ve taleplerine yönelik olarak şekillendirilir. Parlamenter diplomaside ise dünya çapında ülkelerin yasama organlarının usullerini daha yakından takip eder. Konferans diplomasisinde süreç, anlaşmalar dahil sözlü kayıtlar ve her oturumdan sonra dağıtılan ek protokoller de dikkate alınarak sonuçlar imzalanması ve onaylanması gereken deklarasyonlarla somutlaştırılır. Örneğin Lahey Konferansı sonunda ortaya çıkan Lahey Sözleşmeleri konferanslar sonucu alınan kararların şekillendirdiği belgelerdir. Parlamenter diploması konferans diplomasisinin bazı özelliklerini paylaşıırken kendine özgü nitelik ve özelliklere de sahiptir. Parlamenter diploması Birleşmiş Milletler gibi belirli prosedürlere dayalı olarak yürütülen hükümetler arası müzakerelerin ve tartışmaların pratiğini tanımlamak için kullanılmaya başlanmıştır.

Parlamenter diplomasini II. Dünya Savaşı’ndan sonra demokratik yönetimleri benimseyen devletlerin sayısının artmasıyla etkisini artıran bir diploması türü haline gelmiştir. Devletlerin dış politikaları genellikle devlet başkanları, başbakanlar ya da dışişleri bakanları tarafından şekillendirilse de dış politikanın uygulanmasında ve yasama organlarının karşılıklı olarak etkileşimde bulunmasında parlamentolar etkili olmaktadır. Parlamenter diploması bu açıdan incelendiğinde iki ya da daha fazla parlamentonun temel uluslararası meselelerle ilgili devam eden bir diyalog yürütme amacıyla kullanılan diploması türü olarak tanımlanabilir.

Parlamenter diplomasinin özellikleri incelendiğinde öncelikle kurumsal bir dip-

loması türüdür. Parlamenter diplomasinin yürütülmesi için devletlerin parlamenterlerinin devletler arası iş birliğindeki rolü önemlidir. Örneğin parlamenterler uluslararası antlaşmaları onaylama, belirli uluslararası konularda çalışmak üzere uzmanlar ve komisyonlar aracılığıyla toplantılar yapma, politikalar geliştirme ve devletler arası gündemi şekillendirme ilişkilerini geliştirmektedirler. Parlamento başkanları uluslararası örgütler ve diğer devletlerin parlamenterleri bünyesinde gerçekleştirilen konferanslara ve toplantılara katılarak diplomatik faaliyetlerde bulunmaktadır.

Parlamenter diploması parlamenterlerin kurumsal görevlerinin yanında, lobicilik faaliyetlerinin yürütülmesinde de etkili bir diploması yoludur. Örneğin Arnavutluk Parlamentosu Kosova'nın bağımsızlığını kazanması ve uluslararası tanınması sürecinde lobicilik faaliyetleriyle destek vermiştir. Parlamenter diploması devletlerin iç politikaları ve yönetim geleneğinin dış politikaya dış politikaya yansıtılmasını da sağlamaktadır.

Weisglas ve Boer'e göre parlamenter diploması, "devletlerin parlamenterleri arasında karşılıklı ilişkileri geliştirme, hükümetler arası denetim ve halkları temsil etme konusunda ilerleme sağlanması amacıyla yürüttükleri uluslararası faaliyetlerin tümü" şeklinde tanımlanmaktadır. Stravris'e göre "çok taraflı uluslararası parlamenter örgütlerin faaliyetleri, iki taraflı parlamenterler arası oluşturulan dostluk gruplarının faaliyetleri, parlamenterler arası yapılan uluslararası antlaşmalar, parlamenterlerin dışişleri komisyonlarının faaliyetleri, devletlerin seçimlerini izlemek için yürütülen faaliyetler" parlamenter diplomasinin yürütülme yöntemleridir.

Parlamenter diplomasinin bir başka boyutu ise devletler ile uluslararası örgütler arasında yürütülen diploması faaliyetleridir. Devletleri uluslararası alanda denetleyebilecek ya da ulusal parlamenterlerindeki gibi iktidarı elinde bulundurabilecek bir ortam bulunmamaktadır. Devletler uluslararası alanda egemen eşitlik prensibine göre ilişkilerini sürdürmektedir. Örneğin Birleşmiş Milletler Genel Kurulunda devletlerin oy hakkı devletlerin egemen eşitliği prensibinin somut göstergesidir. Birleşmiş Milletler Genel Kurulunda devletlerin temsilcileri aracılığıyla yürütülen diploması türü de parlamenter diplomasidir.

KAYNAKÇA:

- Kaufmann J. (1996) Konferans Diplomasisinde Karar Alma: Genel Bir Bakış. İçinde: Konferans Diplomasisi. Palgrave Macmillan, Londra. https://doi.org/10.1007/978-1-349-24913-8_3.
- Stavridis, S. (2006), Parliamentary Diplomacy: Any Lessons for Regional Parliaments?, <https://dialnet.unirioja.es/descarga/articulo/5768547.pdf+&cd=1&hl=tr&ct=c lnk&gl=tr>.

- Tuncer, H . (2015). Eski ve Yeni Diplomasi (Doktora Tez Özeti). Ankara Üniversitesi SBF Dergisi, 37 (1) , <https://dergipark.org.tr/tr/pub/ausbf/issue/3233/45055>.
- Thompson, K. (1965). The New Diplomacy and the Quest for Peace. International Organization, 19(3), 394-409.
- Weisglas, F. ve Boer, G. (2007). Parlamenter Diplomasi. The Hague Journal of Diplomacy, 2(1), 93-99. doi:10.1163/187119007x180494.
- Hallunaj, M. , http://www.culturaldiplomacy.org/pdf/case-studies/Mirsada_Hallunaj_Parliamentary_Diplomacy_as_a_Helpful_Instrument_in_Foreign_Policy.pdf

Persona Non Grata
(Unwanted, Unwelcome Person)
Dajana BARUSIC

Persona Non Grata (Unwanted, Unwelcome Person)

Dajana BARUSIC

Diplomatik ilişkiler her ne kadar iki devlet arasında güven, barış, işbirliği ve ortak çıkarları oluşturan önemli bir husus olsa da, elçiler daima gittikleri ülkenin askeri gücünü ve stratejik olanakları hakkında bilgi elde etmekle meşguldür. Diplomatların belirli bir istihbarat faaliyetlerinde bulunmaları normal karşılanır zira görevlerinin bir parçası da bilgi toplamak ve bunu yorumlamaktır. Lakin gayri meşru yollardan elde edilen bilgiler bulunan hükümet tarafından meydana çıkarıldığı halde diplomat istenmeyen kişi ilan edilebilir. Bunun en önemli kaynağı 1961 Viyana Diplomatik İlişkiler Sözleşmesidir. Anlaşmanın 9. maddesine göre, bir ülke diplomatik kadronun herhangi bir üyesini “kararını açıklamak zorunda kalmadan herhangi bir zamanda ve istenmeden” istenmeyen kişi ilan edebilir. İstenmeyen kişi beyanı, bir ülkenin yabancı diplomatlara diplomatik dokunulmazlık kapsamında tutuklamalardan ve diğer kovuşturma biçimlerinden korundukları düşünüldüğünde bahsedebileceği ağır bir kınama biçimidir.

Diplomatik görevi için gönderilen bir diplomat ve onun heyeti gittiği ülkede bazı nedenlerden dolayı kabul edilmeyebilir ardından tüm diplomat hakları ve ayrıcalıklar elinden alınabilir. Bu duruma düşen diplomata ‘persona non grata’ denmektedir. Bu durumun nedenleri sübjektif (söz konusu olan şahsiyetin geçmişte gittiği ülkeye hakaret eden ifadeleri kullanmış veya davranışları göstermiş olması) veya objektif (iki ülke arasında gerginlik, diplomatik ilişkilerin aniden kesilmesi, savaşın ilan edilmesi) olmak üzere ikiye ayrılmaktadır. Diplomatı kabul etmeyen ülke verdiği kararı açıklamak zorunluluğu yoktur, diğer tarafta gönderen ülke, en kısa süre içerisinde söz konusu olan şahsiyetin görevini sona erdirmesi gerekmektedir.

Tarihçesine baktığımızda, Devrim Savaşı’nın sona ermesinden sonra, Başkan George Washington diplomatik bir ikilemle karşı karşıya kaldı. Fransızlar, İngilizlerle -birkaç yıl önce sömürgecilere yardımcı olan bir gerilimle savaş halindeydi. Bu noktada, hükümdar 1792’de devrildikten sonra Fransız siyaseti çalkantılı idi. 1793’te Edmond Genêt adlı bir Fransız bakanı, İngiliz donanma gemilerine karşı baskınlar başlatmak için ABD’yi bir operasyon üssü olarak kullanıyordu.

ABD çatışmada resmi olarak tarafsızdı ve Washington'u Genêt'in Fransa'ya geri çağrılmasını talep etmeye zorladı. Ülkeden sınır dışı edilmedi, çünkü büyük olasılıkla, ülkesinde iktidarda bir değişiklik olması nedeniyle dönüşünde idamla karşı karşıya kalacaktı. Ancak bu olay, yürütme organının uygun gördüğü şekilde yabancı elçileri reddetme hakkına sahip olduğunu ortaya koydu. Özellikle Soğuk Savaş olarak adlandırılan bütün bir dönem bu tür uygulamalarla geçtiğini diyebiliriz. Batılı büyükelçiler ile Sovyet bloku büyükelçilerinin bazıları istenmeyen şahıs olarak ilan edildi. O dönemin şartlarını ve özelliklerini düşünecek olursak, tarafların sık sık hem istihbaratta ciddi adımları atmış olmaları hem diğer tarafta casusluğa karşı dikkatli ve hassas davranmalarını kolay anlayabiliyoruz.

'Persona non grata' sadece diplomatlara atfedilen bir sıfat değildir örneğin bazen bir kişi, kendi ülkesinde yaptığı siyasi eylemleri ile hükümet tarafından 'istenmeyen şahsiyet' ilan hatta sürgün edilebilir.

Günümüzdeki diplomasi dünyasında da aynı uygulamalar devam etmektedir örneğin Almanya'nın Venezuela büyükelçisi Daniel Kriener, diplomatik atamanın kurbanı oldu. Cumhurbaşkanı Nicolas Maduro'nun hükümeti tarafından "ülkenin iç işlerine karışmakla" suçlandı. Venezuela, ABD'nin ülkedeki büyükelçisi Todd Robinson ve yardımcısı Brian Naranjo'ya ABD'nin yaptırımları sonrasında aynı bildiriye verdi. Somali, ülkedeki Birleşmiş Milletler misyonunun başkanı Nicholas Haysom'u istenmeyen kişi beyanıyla sürgüne gönderdi. O da içişlerine karışmakla suçlandı.

Kanada'nın Suudi Arabistan Büyükelçisi Dennis Horak da Suudi Arabistan'da gözaltında tutulan bir sivil aktivistin serbest bırakılması çağrısında bulunduktan sonra istenmeyen kişi ilan edildi. İstenmeyen kişi statüsüne çarpıtılan sadece diplomatlar değil, örneğin İsrail, 1999'da Nobel Ödülü kazanan Alman romancı, şair ve oyun yazarı Günter Grass'ı, ülkeyi küresel barışı tehdit eden bir ülke olarak tasvir ettikten sonra 2012'de istenmeyen kişi ilan etti.

KAYNAKÇA

- ISKIT Temel, Diplomasi Tarihi, Teorisi, Kurumları ve Uygulaması, İstanbul Bilgi Üniversitesi, 5.baskı, İstanbul, 2015.
- RECBER Kamuran, Diplomasi ve Konsolosluk Hukuku, Dora Yayınları, Bursa, 2011.
- ERGUVEN Sahabettin, Uluslararası İlişkiler Diplomasi ve Politika Terimleri Sözlüğü, Mektep Yayınları, İstanbul, 2019.

- OZDAL Barış, KARACA R.Kutay, Diplomasi Tarihi 1 , 2.basım, Dora Yayınları, Bursa, 2020.
- OZDAL Barış, KARACA R.Kutay, Diplomasi Tarihi 2 , 1.basım, Dora Yayınları, Bursa 2021.
- McKERCHER B.J.C., Routledge Handbook of Diplomacy and Statecraft, Routledge London and New York, 2012.
- BERRIDGE G.R., LLOYD Lorna, The Palgrave Macmillan Dictionary of Diplomacy Third Edition, 2012.
- CONSTANTINOU Costas M., KERR Pauline, SHARP Paul, The SAGE Handbook of Diplomacy, SAGE Publications,
- <https://www.vocabulary.com/dictionary/persona%20non%20grata>

Resmi Diplomasi
(Formal Diplomacy)
Eray UZUNOĞLU

Resmi Diplomasi (Formal Diplomacy)

Eray UZUNOĞLU

Yabancı hükümetlerle diplomatik yollar (toplantılar, zirveler, yazılı belgeler) iletişimde bulunmak için geleneksel iletişim kanallarının kullanıldığı resmi hükümetler arası diplomasi türüdür. Bu diplomasiinin yürütme işlerini bir devletin diplomatik temsilcileri ve başka bir devletin diplomatik temsilcileri veya uluslararası kuruluşların diplomatik temsilcileri, yetkilileri arasında sağlanmaktadır. Diplomatik ilişkilerin, uygulamaların modern bir hâl alması Rönesans sonrası Avrupa devletler sistemine dayanmaktadır. Diplomasi tarihinde 20. Yüzyıla gelinceye kadar diplomasi genellikle ikili bilateral çerçevede yürütölmekteydi. 20. Yüzyıldan sonra ulus devletlerin sayılarının artması, özellikle Avrupa'da diplomatik faaliyetlerin artması sonucu diplomasi kavramı neredeyse tüm dünyada ölkelerin bir parçası haline gelmiştir.

Diplomaside iletişim yazılı belgeler yolu ile sağlanabilir. Ölkedeki Dışışleri Bakanlığı diplomatik temsilciler, başka ölkenin Dışışleri Bakanlığı, diplomatik temsilcileri arası iletişim resmi yazılı belgeler, Notalar, Muhtıralar ile sağlanmaktadır. Günümüzde çok taraflı diplomasi devlet, hükümet başkanlarının bir araya gelerek oluşturdukları "zirve" adı verilen toplantılar nezdinde yürütölmektedir. Bu zirvelerde bilateral (ikili) diplomasi uygulanmaktadır. Zirvelerin geçmişı Orta Çağ'a kadar uzanmaktadır. O zamanlarda devletler arası ilişkiler komşu ölkeler arasında yürütölmekteydi. Orta Çağ'dan günümüze doğru geldikçe yaşanan gelişmeler artan ulus devlet sayıları ve büyükelçilik kavramının uygulanışının yaygın bir hal alması ile birlikte zirve toplantılarının yapılma sayısı azalmıştır. Bu azalma Birinci Dünya Savaşından sonra gerçekleştirilen 1919 Paris Konferansı ile birlikte tekrar gündeme gelmiş Roosevelt, Churchill, Stalin gibi devlet adamlarını bir araya getirmiştir. İkinci Dünya Savaşından sonra çok taraflı diplomasiinin gelişimi, doğu-batı gerginliğini azaltmak, dış politikaların devlet başkanları tarafından yürütölmesi, bölgesel ilişkileri geliştirmek, terörizm, çevre, fakirlik gibi küresel sorunlarla müdahale etmek gibi nedenlerden ötürü zirvelerin sayısı artmıştır.

Düzenli olarak yapılan zirveler diplomasiye ve devletlerarası diplomatik ilişkilere katkı sağlamaktadır. Diplomatik müzakereler ile birlikte hükümetler arası ortak çıkar ya da uyuşmazlıklar resmi bir ortamda resmi anlaşmalarla birlikte çözülmeye çalışılmaktadır. Bir diplomatik temsilci görevde olduğu süre zarfında resmi olarak bulunduğu ölkle ile her zaman bir müzakere halindedir. Müzakere sürecine

başlamak müzakereye taraf olan ülkelerin çıkarlarının tamamlayıcı nitelikte olduğunu baştan kabul etmeleri anlamına gelmektedir.

Ülkelerin devlet başkanlarının birbirleri olan diplomatik ziyaretleri de resmi diplomasinin konusudur. Diplomatik temsilci ya da devlet başkanı ülkeler arası diplomatik ziyaretlerinde bilgi toplama, rapor etme, dostane ilişkilerin geliştirilmesi, kendi ülkesinin vatandaşlarını ve çıkarını korumak, tanıtma ve propaganda, arabuluculuk gibi işlevleri/faaliyetleri resmi bir çerçevede yürütmektedir.

KAYNAKÇA

- Sally Marks, Historian. Rhode Island College, Providence, 1977–88. Author of The Illusion of Peace: International Relations in Europe, 1918–1933.
- <https://www.britannica.com/topic/diplomacy>
- [https://library.louisville.edu/ekstrom/gov_intl/diplomacy#:~:text=Formal%20diplomacy%20is%20government%2Dto,%2C%20diplomatic%20visits%2C%20etc\).](https://library.louisville.edu/ekstrom/gov_intl/diplomacy#:~:text=Formal%20diplomacy%20is%20government%2Dto,%2C%20diplomatic%20visits%2C%20etc).)
- Temel İskit, Diplomasi, Tarihi, Teorisi, Kurumları, ve Uygulaması, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, 1.Baskı Mart 2007 İstanbul

Sert Güç (Hard Power) Irena FEMIC

Sert Güç (Hard Power)

Irena FEMIC

Uluslararası politikada, güce sahip olmak, başka bir varlığın başka türlü davranmayacağı şekillerde davranması için bir başkasını etkileme yeteneğine sahip olmaktır. Eski zamanlara dayanan sert güç, yaklaşık 400 yıl önce Niccolo Machiavelli'nin İtalya'daki prenslere zulüm ve korku politikaları hakkında tavsiyeleri ile uluslararası ilişkiler disiplininde bilimsel bir yaklaşım kazandı. Sert güç, klasik yaklaşımın ön planda olduğu güç biçimidir. Klasik yaklaşıma göre, askeri güç diğer güç biçimlerine hakimdir ve yüksek askeri güç kapasitesine sahip devletler dünya işlerini kontrol eder.

Sert güç, ekonomik üstünlüğünüzü veya zorlayıcı yeteneklerinizi başkalarına karşı kullanacağınız tehdit ederek, ekonomik güç kullanarak veya askeri güç kullanarak istediğinizi elde etme kapasitesi olarak tanımlanmaktadır. Joseph Nye, sert gücün devletlerin istediklerini elde etmek için politikalarında sopa ("sticks") veya havuç ("carrots") araç olarak kullandıklarını açıklamaktadır.

Sert gücün amacına ulaşması için üç aşaması vardır. Birincisi, yeterli miktarda sert gücün mevcudiyetidir. Bu aşama, karşı tarafın karar vermesinde ve planlarının geliştirilmesinde etkilidir. İkincisi ise istenilen noktaya gelinmezse bu kaynakların kullanılabilirliğini göstermektir. Bu aşama, güçlü bir kuvvetin kullanılmasının amaçlanmadığının, ancak gerektiğinde kullanılabilirliğinin bir mesajıdır. Üçüncü aşama, sert gücün uygulanmasıdır. Sert güç kullanımının ikna ile zorlama arasında olduğu söylenebilir. Uygulayıcının niyeti hangi tarafa gidileceğine karar verir. Devletlerin uluslararası ilişkilerde herhangi bir üst otoriteyi kabul etmeyecekleri teorisi her zaman geçerlidir. Birinci aşamada bahsedilen somut kaynakların mevcudiyeti, üst otoriteyi kabul etmemek için önemlidir. Sert gücün üstünlüğüne inananlara göre, uluslararası ilişkilerde çok önemlidir ve diğer güç türlerinin sert güç kadar etkisi yoktur. Sert güç, çok pratik ve somut bir şekilde kendini gösterir. Diğer iktidar biçimlerine göre fark edilmesi daha kolaydır ve etkilerinin ölçülmesi daha kolaydır. Bu nedenle, sert güç büyük ölçüde kaynak temellidir. Kaynaklarla, fikirler ve görüşler gibi kaynaklar değil, fiziksel malzeme kaynakları kastedilmektedir.

Yukarıda belirtildiği gibi, sert güç kendini zorlama yoluyla göstermektedir, bu nedenle anahtar unsur, bu tür kaynakları kullanma tehdidinde bulunma kapasisi-

tesidir. Bu tehdit, sert gücün mevcut olduğunun ve tehdidin uygulanacağını ilk işaretidir.

Bağımsızlıklarını korumaya çalışan bir devletler dünyasında sert güç çok önemli olmaya devam etmektedir. Sonuç olarak, uluslararası ilişkilerde sert güç, doğru- dan realizm ile bağlantılıdır. Realistler, uluslararası sistemi devletlerin herhangi bir otoriteyi tanımadıkları bir sistem olarak görürler. Devletler kendi hayatta kalmalarını önemserler ve her eyalet güvenliğini en üst düzeye çıkarmaya çalışmaktadır. Hayatta kalmak için bu itici güç, davranışlarını etkileyen birincil faktördür ve karşılığında devletlerin dış müdahale için ve göreceli güçlerini artırmanın bir yolu olarak saldırgan askeri yetenekler geliştirmelerini sağlamaktadır.

Başta realistler olmak üzere, sert gücü destekleyen akademisyenler, yumuşak gücün bir güç biçimi olmadığını düşünmektedir. Bununla birlikte, realistler diğer iktidar biçimlerinin varlığını eleştirmezler, ancak yumuşak güç gibi bu diğer söz- de iktidar biçimlerinin sert güç kadar etkili olduğunu sorgulamaktadır. Sert güç taraftarlarının aksine, yumuşak güç savunucuları sert güç hakkında düşünmektedir. Sert gücü bir tür iktidar olarak görülmektedir, ancak alternatifleri olduğunu bilinmektedir: bunlardan biri yumuşak güçtür.

Yumuşak güç ile sert güç birbiri ile bağlantılıdır. Bunları birbirinden bağımsız düşünmek ve değerlendirmek mümkün değildir. İki güç arasındaki en büyük fark hedef kitlede uyandırılmak istenen duygudur.

Sert gücün temeli korku iken, yumuşak gücün temeli hayranlık/çekiciliktir. Sert güç ile yumuşak gücü birbirinden ayıran en önemli faktörlerden biri zamandır. Sert güç ile hızlı bir sonuç almak mümkün olabilir. Yumuşak güçle kısa sürede sonuç alma olasılığı yok denecek kadar azdır. Yumuşak gücün uzun vadeli sonuçları vardır. Sert güç kullanımında araçlar askeri ve ekonomik kaynaklar, yumuşak güç kullanımında ise kültür, sanat, sinema, mimari, müzik, eğitim sistemi, rekabet ortamı, özgürlükler, demokrasi, insan kalitesi ve sosyal sermaye, tarihsel birikim, kültürel zenginlik, bilim ve teknoloji altyapısı, yenilikçilik kapasitesi, diplomatik beceriler ön plandadır.

Yumuşak ve sert gücü karşılaştığı zamanda, öngöremediği için yumuşak gücün çok daha tehlikeli olduğu söylenebilmektedir. Sert gücü ise tahmin edilebilirlik yüksek seviyede olduğu için, daha kolay ön yargılar alınabilmektedir.

KAYNAKÇA

- Nye, J. (2004). *Soft Power: The Means to Success in World Politics*. New York: Public Affairs.

- Pallaver, M. (2011). Power and its forms: hard, soft, smart. Doctoral dissertation, The London School of Economics and Political Science (LSE).
- Yatağan, A. G. (2018). Sert güç unsularının yumuşak güç aracı olarak erkile-ri. Kara Harp Okulu Bilim Dergisi, 28(2), 69-94.
- Yılmaz,S. (2008). Güç ve Politika. İstanbul: ALFA Yayınları.
- Wilson III, E. J. (2008). Hard power, soft power, smart power. The annals of the American academy of Political and Social Science 616 (1): 110-124.

Siyasi İltica (Political Asylum) **Lala NAGHİYEVA**

Siyasi İltica (Political Asylum)

Lala NAGHİYEVA

Uluslararası Hukuk'ta iltica, bir devletin yabancı bir vatandaşa kendi devletine karşı sağladığı korumadır. Kendi ülkesinden tehdit gören kimse korunma için başka bir devletten sığınma başvurusunda bulunabilir. Lakin söylememiz gerekir ki devletler sığınma hakkı vermekle yükümlü değiller ve bu süreç her devletin kendi isteklerine bağlı olarak gerçekleşmektedir. Sığınma hakkı veren devlet bu hakkı tanıdığı kişiye geri iade (extradition) uygulamaz.

İltica istemi talebinde bulunan kişilerin vatana ihanet, firar, casusluk gibi siyasi suçlarla suçlanmış olması durumu göz önünde bulundurulmaktadır. Bununla birlikte, bir devlet başkanını öldürmekle, bazı terör eylemleriyle, savaş zamanında düşmanla işbirliği yapmakla, barışa karşı ve insanlığa karşı suçlarla ve savaş suçlarıyla suçlanan kişilerin bu kategoriden çıkarılması yaygın bir uygulama haline gelmiştir.

İltica hakkı bölgesel, bölge dışı ve tarafsız olmak üzere üç kategoriye ayrılmaktadır. Bölgesel iltica, sığınma hakkının başka bir devlet tarafından onun arazisinde yaşayabilmesi için verilmesi iken bölge dışı iltica, yabancı topraklardaki elçilikler, temsilcilikler, konsolosluklar, savaş gemileri ve ticaret gemilerinde verilen sığınma anlamına gelir. Tarafsız iltica ise tarafsız bir devletin savaş zamanı savaşan devletlerin askerlerine savaş süresinde onları göz altına alma şartıyla sığınma hakkını vermesi durumudur.

Günümüzde en çok iltica edilen ülkeler sırasında Britanya, Almanya, Fransa, İtalya gibi ülkeler yer almaktadır. Bunun da asıl nedenlerinden biri daha yüksek yaşam beklentilerinin olmasıdır.

İltica kelimesi, Yunanca “Asylon (shelter)”, Latince ise “Asylum (refuge)” kelimelerinden gelmiş olup barınak, sığınak anlamlarını ifade etmektedir. Tarihte bu kelime ilk kez akıl hastalarının tedavisi ve yaşaması için Londra'da inşa edilmiş hastane için 1247 yılında kullanılmıştır. Üzerinden asırlar geçince zaman zaman bu kelimenin yerine hastane kelimesi kullanmaya başlasa da “Asylum” kelimesi kendi “barınak”, “sığınak” anlamından uzaklaşmamış, fakat bu kez göç terimi olarak kullanmaya başlanmıştır.

Tarihte bilinen ilk siyasi iltica 1849 yılına aittir. Bu siyasi iltica Karl Marx'ın adı ile bağlıdır. Karl Marx, gördüğü baskılar ve yaşadığı sorunlar nedeniyle 1849

yılında Britanya'ya iltica etmiş ve yaşamını burada devam etmeye başlamıştır. Günümüzde en son edilmiş iltica da Britanya'ya gerçekleşmiştir. Şöyle ki, 2021 yılında Nathan Law Hong Kong hükümetinden gördüğü baskılar nedeniyle Britanya'ya iltica etmiştir.

Yukarıda vermiş olduğumuz her iki örnek bölgesel iltica kategorisine aittir. Bölge dışı iltica örneği olarak da Wikileaks'in kurucusu Avustralyalı Julian Assange'in Londra'da Ekvador Büyükelçiliğinde 7 yıl koruma altında yaşamasını söyleyebiliriz. Bu iltica diplomatik iltica olarak da bilinmektedir. Diplomatik iltica, diplomatik kuruluşlarda sığınakların temin edilmesi prosedürü olarak açıklanabilir. İltica hakkı kazanmak için başvuru sonuçlarını bekleyenler sığınmacı (asylum-seeker), iltica hakkını kazananlar ise mülteci (refugee) olarak adlandırılmaktadırlar.

KAYNAKÇA

- G.R. Berridge, Alan James, "Diplomatic Asylum", A Dictionary of Diplomacy, Palgrave, 2001, p. 63.
- Kostas Ifantis, Soft Power: Overcoming the limits of A Concept, içinde Routledge Handbook of Diplomacy and Statecraft, Edited by B.J.C. McKercher, Routledge, 2012, p. 448.
- George J. Andreopoulos, "Asylum", <https://www.britannica.com/topic/asylum>, erişim tarihi: 28.05.2021.
- Science Museum, A Victorial Mental Asylum, <https://www.sciencemuseum.org.uk/objects-and-stories/medicine/victorian-mental-asylum>, erişim tarihi: 28.05.2021.
- Migration Museum, Karl Marx's London, <https://www.migrationmuseum.org/karl-marxs-london/>, erişim tarihi: 28.05.2021.
- Reuters, Britain Grants Asylum To Hong Kong Democracy Activist Nathan Law, <https://www.reuters.com/article/us-hongkong-security-asylum-idUSKBN2BV040>, erişim tarihi: 28.05.2021.
- René Värk, Diplomatic Asylum: Theory, Practice and the Case of Julian Assange, <https://www.bbc.com/news/explainers-51586120>, erişim tarihi: 28.05.2021.

Siyasi Mültecilik
(Political Refugee)
Viktoriya ARSENTEVA

Siyasi İltica (Political Asylum)

Lala NAGHİYEVA

Mültecilerin Hukuki Durumuna Dair Sözleşme, mevcut uluslararası mülteci hukukunun temel belgesi haline gelmiştir. 1951 Mülteci Sözleşmesi'nin 1. maddesinin A bölümünde mülteci, "1 Ocak 1951'den önce meydana gelen olaylar sonucunda ve ırkı, dini, tabiiyeti, belli bir toplumsal gruba mensubiyeti veya siyasi düşünceleri yüzünden, zulme uğrayacağından haklı sebeplerle korktuğu için vatandaşı olduğu ülkenin dışında bulunan ve bu ülkenin korumasından yararlanamayan, ya da söz konusu korku nedeniyle, yararlanmak istemeyen; yahut tabiiyeti yoksa ve bu tür olaylar sonucu önceden yaşadığı ikamet ülkesinin dışında bulunan, oraya dönemeyen veya söz konusu korku nedeniyle dönmek istemeyen her şahsa uygulanacaktır" olarak tanımlamaktadır.

Sözleşmenin kabulü sırasında, devletler mültecilerin mevcut sorunlarını çözme konusunda endişeliydi ve gelecekte bu kadar büyük akışları öngörememişlerdir. Bu durum, Sözleşme'de 1951 zaman sınırlama ve coğrafi sınırlama olmak üzere iki ana kısıtlamaya yol açmıştır. Coğrafi sınırlama, Sözleşme'nin 1. maddesinin B (1) bölümünde bulunmakta ve yukarıdaki olayların "1 Ocak 1951'den önce Avrupa'da meydana gelen olaylar" veya "1 Ocak 1951'den önce Avrupa'da veya başka bir yerde meydana gelen olaylar" anlamına gelebileceği gerçeğinde ifade edilmektedir. İki sınırlamaların varlığı, milyonlarca fiili mülteciyi Sözleşme kapsamından çıkararak mülteci sorununu çözmeyi çok zorlaştırmıştır.

1951 Mülteci Sözleşmesi, Mültecilerin Statüsüne Dair Protokolün kabul edildiği 1967 yılında evrensel hale gelmiştir. Protokol, 1951 Sözleşmesinin sınırlamalarını kaldırmıştır ve herhangi bir devlet, yukarıda belirtilen Sözleşmeye taraf olmaksızın buna katılabilmektedir. Protokole katılan devlet, 1951 Sözleşmesinin mültecilerle ilgili hükümlerini 1951'e atıfta bulunmaksızın uygulamayı taahhüt etmektedir. Devlet sadece Protokol'e katılırsa, coğrafi sınırlamalar da uygulayamamaktadır.

"Mülteci" teriminin sosyolojik tanımları arasında en çok atıf yapılanı Andrew Shacknove'nin tanımıdır. Shacknove'ye göre mülteci, "hükümeti temel ihtiyaçlarını koruyamayan, bu ihtiyaçların uluslararası tazminini istemekten başka çaresi kalmayan ve uluslararası yardımın mümkün olduğu kadar konumlanmış olan" kişidir.

Böylece, uluslararası belgelere göre, bir kişinin mülteci olarak tanınması için aşağıdaki koşulların yerine getirilmesi gerekir: 1) menşe ülkesinin dışında olmak; 2) haklı nedenlere dayanan bir zulüm korkusuna sahip olmak; 3) korkular beş işaretten birine dayanmalıdır, yani ırk, din, vatandaşlık, belirli bir sosyal gruba ait olma, siyasi inançlar; 4) kişinin zulüm korkusu nedeniyle menşe ülkesinin korumasından yararlanmak veya o ülkeye dönmek istememesi veya yararlanamayacak durumda olması.

Siyasi mülteci, bir devlet veya başka bir kuruluş tarafından, o devlete veya kurumlarına veya bu kuruluşun siyasi planlarına ve isteklerine karşı gerçek veya algılanan bir tehdit oluşturan inançları nedeniyle zulme uğrayan bir kişidir. Bir kişinin neden zulme uğradığını göz önünde bulundurmak önemlidir: bu tür siyasi inançlar için veya bu tür inançların neden olduğu gerçek eylemler için. Zulüm, siyasi nedenlerle işlenen cezalandırılabilir bir eylemin sonucuysa ve ceza o ülkenin temel yasasına uygunsa, bu tür bir zulüm korkusu tek başına başvurunu mülteci yapmamaktadır.

Uzun bir süre boyunca, mültecilerin kitlesel olarak yerinden edilmesinin ana nedenleri ırksal ve dini hoşgörüsüzlüktü. Örnekler, 15. yüzyılın sonunda Yahudilerin İspanya'dan kovulmasını, 1685'te Nant Fermanı'nın kaldırılmasından sonra Huguenotların Fransa'dan çıkışını içermektedir. Siyasi mülteci, uyumsuz azınlıkları bastırma gücüne sahip hükümetlerin ortaya çıktığı andan itibaren yayılmaya başlamıştır. 20. yüzyıl boyunca, birçok kitlesel, politik güdümlü insan hareketi olmuştur. Böylece, Rusya'daki 1917 devriminden ve ardından İç Savaş'tan (1917-1922) sonra, komünizmi kabul etmeyen 1,5 milyon insan ülkeden kaçmıştır. 1915 ve 1923 yılları arasında bir milyondan fazla Ermeni mülteci Anadolu'yu terk etmiştir. İspanya İç Savaşı'nın (1936-1939) bir sonucu olarak, yüz binlerce İspanyol sadık kul Fransa'ya kaçmıştır. 1949'da Çin Halk Cumhuriyeti'nin kurulmasından sonra 2 milyondan fazla Çinli Tayvan'a ve İngiliz kolonisi Hong Kong'a kaçmıştır. 20. yüzyılın ortalarındaki olaylar (yani Kore Savaşı, Macar Devrimi, Küba Devrimi, Tibet'in Çin tarafından ele geçirilmesi) bir milyondan fazla mültecinin kaçışıyla sonuçlanmıştır. Berlin Duvarı'nın dikildiği 1945'ten 1961'e kadar 3,7 milyondan fazla mülteci Doğu'dan Batı Almanya'ya firar etmiştir.

Bazı büyük mülteci hareketleri, bölgesel bölünmelerden kaynaklanmıştır. Tarihteki en büyük nüfus göçü, 1947'de Hindistan alt kıtasının bölünmesinin neden olduğu Pakistan'dan 18 milyon Hindu ve Hindistan'dan Müslümanların değişimi olarak kabul edilmektedir. 1971'de Bangladeş'in kurulması sonucunda yaklaşık 8-10 milyon insan da geçici olarak mülteci olmuştur.

Filistin'in bölünmesi, Filistinli Arapların büyük bir göçüne neden olmuştur. 1947'de Filistin, Büyük Britanya'nın manda bölgesi statüsünü kaybetmiş, top-

raklarında Arap ve Yahudi olmak üzere iki bağımsız devlet kurulmuştur. Bu, Arap sakinlerinin Filistin'den toplu göçüne katkıda bulunan silahlı Arap-İsrail çatışmalarının başlangıcıdır.

Şu anda en ciddi sorun Suriyeli mülteciler sorunudur. 2011 yılında Suriye hükümeti ile muhalif güçler arasında siyasi bir çatışma patlak vermiştir. Hızla, Suriyeli sivil nüfusu kalıcı ikamet yerlerinden ayrılmaya zorlayan silahlı bir çatışmaya dönüşmüştür. Büyük göçmen akışı sadece Suriye içinde değil, uluslararası alanda da sorunlar yaratmıştır. Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği'ne göre, şu anda dünyada çoğu Türkiye tarafından kabul edilen (3,6 milyondan fazla) 6,6 milyon Suriyeli mülteci vardır.

Mültecilerin korunmasına yönelik uluslararası tedbirler 1920'lerde uygulanmaya başlanmıştır. 1921'de Milletler Cemiyeti Mülteciler Yüksek Komiseri Fridtjof Nansen, sözde "Nansen Pasaportu"nu oluşturmuştur. Mültecilerin yasal statüsünü belirlemek için damga mühürleri ve vizeler yerine, bu belgeyi tanıyan 52 ülkede yürürlükte olan Nansen portresinin olduğu bir pul yapıştırılmaya başlamışlardır. Nansen'in 1930'daki ölümünden sonra, mülteci koruması Nansen Uluslararası Mülteci Bürosuna emanet edilmiş, ancak Büronun 8 yıllık çalışması önemli bir başarı getirmemiştir. Diğer mülteci yardım kuruluşları arasında Hükümetlerarası Mülteciler Komitesi (1938-1947), Uluslararası Mülteciler Örgütü (1946-1952) ve 1950'de kurulan Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği (UNHCR) bulunmaktadır. Bu kuruluş, mültecilerin korunması ve dünya çapındaki mülteci sorunlarının çözümü için uluslararası eylemlere liderlik etme ve bunları koordine etme yetkisine sahiptir.

1951'de Uluslararası Göç Örgütü (IOM) kurulmuştur. IOM, göç alanında önde gelen hükümetler arası kuruluştur. IOM, göç konularında uluslararası işbirliğini teşvik etmenin ve göç sorunlarına pratik çözümler bulmaya yardımcı olmanın yanı sıra, mülteciler ve ülke içinde yerinden edilmiş kişiler de dahil olmak üzere ihtiyacı olan göçmenlere insani yardım sağlamaktadır. 1933 yılında faaliyetlerine başlayan Uluslararası Kurtarma Komitesi gibi sivil toplum kuruluşları da oluşturulmuştur.

Böylece, seçim, bir mülteci ile göçmen arasındaki temel farktır. Bir göçmen gönüllü olarak başka bir ülkeye taşınmaya karar vermekte ve çoğu durumda ekonomik nedenlerle yönlendirilmektedir. Mülteciler, kendi kontrolleri dışındaki koşulların etkisi altında ikamet durumlarını değiştirmek zorunda kaldıkları için başka seçeneği yoktur. Mülteciler için ülkelerinde kalmak hayatlarını tehlikeye atmak demektir. Kuşkusuz pek çok göçmen de evde yaşam daha zor ve tehlikeli hale geldiği için hareket etmekte, ancak çatışma veya zulüm tehlikesi altında değilse mülteci kategorisine girememektedirler.

KAYNAKÇA

- About IOM, <https://www.iom.int/about-iom>, E.T.: 28.05.2021.
- Britannica, T. Editors of Encyclopaedia (2020, April 10). Refugee. Encyclopedia Britannica. <https://www.britannica.com/topic/refugee>, E.T.: 27.05.2021.
- Cooper, A. F., Heine, J., & Thakur, R. (Eds.). (2013). The Oxford handbook of modern diplomacy. OUP Oxford.
- Eldridge, A. (2016). What's the Difference Between a Migrant and a Refugee, <https://www.britannica.com/story/whats-the-difference-between-a-migrant-and-a-refugee>, E.T.: 28.05.2021.
- History of the International Rescue Committee, <https://www.rescue.org/page/history-international-rescue-committee>, E.T.: 29.05.2021.
- Syria emergency, <https://www.unhcr.org/syria-emergency.html>, E.T.: 29.05.2021.
- Баракат, И., & Гордеева, Л. В. (2016). Политические миграции из Сирии. Географическая Наука Сквозь Призму Современности, 17-22.
- Волох, В. А. (2016). Трактовка поняття “беженец” в міжнародному праві. Образование и Право, (11), 136-141.
- Деев, М. Г. (2011). Великий гражданин мира: к 150-летию со дня рождения Ф. Нансена (1861-1930). Вестник Московского Университета. Серия 5. География, (4), 95-97.
- Натсак, Ч. Т. (2017). Определение понятия «беженец» в международном праве. Современные Научные Исследования и Разработки, (5), 241-247.
- Щевелев, С. С., & Крыжко, Л. А. (2019). Образование государства Израиль и активизация арабо-израильского противостояния. Ученые Записки Крымского Федерального Университета Имени ВИ Вернадского. Исторические науки, 5(4), 105-116.

Sürekli Tarafsızlık
(Permanent Neutrality)
Metehan MERİÇ

Sürekli Tarafsızlık (Permanent Neutrality)

Metehan MERİÇ

Bu kavram ortaya çıkmalı çok uzun yıllar olmuştur. Sürekli tarafsız devleti ifade etmek için tarafsızlaştırılmış devlet (neutralized state) ifadesinin ve Tarafsız (bağımsız) ve Baki Bitaraf (daimi tarafsız) ifadesinin kullanıldığı görülmektedir. Sürekli tarafsızlık kavramını hayata geçirebilmek için önce ilgili devletin bunu antlaşma olarak ortaya çıkarması yada tek taraflı bildiri olarak açıklaması gerekir. Antlaşma durumunda antlaşma açık uçlu olmalı , tüm zamanlar için akdedilmiş olmalıdır. Fakat bu statünün daha sonraki süreçte tek taraflı devlet bildirisi, anayasa ya da diğer iç hukuk belgelerinin diğer devletler tarafından sonradan tanınması ve desteklenmesi suretiyle doğması, başka bir yöntem olarak karşımıza çıkabilmektedir .Dar tanım olarak Sürekli tarafsızlığı ilgili ülkenin diğer ülkelerin iç ve dışişlerine karışmaması olarak nitelendirebiliriz. Geniş tanım olarak ise: Örnek olarak İsviçre ve Türkmenistan'ı verebiliriz. İsviçre, Dünyanın ikinci en eski tarafsız ülkesi olması 1815'teki Viyana Kongresine dayanmaktadır. Sürekli tarafsızlık kavramı ülkenin kendi tercihi olsa da bu ilkeyi seçen ülkeye çeşitli yükümlülükler getirirse de diğer devletlere, ülkelere de önemli sorumluluklar getirmektedir, örneğin savaş ve işgal edilememe durumu.

Bu durum her ne kadar bozulması kolay olsa da hem bu ilkeyi seçen ülke hem de diğer ülkeler ki burada diğer derken sadece sınır komşuları kastedilmemektedir, bu ilkenin getirileri doğrultusunda bu tercihlerini bozmak istemeyeceklerdir. Ayrıca her getirinin birde götürüsü olduğu gibi bu ilkenin de olumsuz tarafı bu ilkeyi seçen ülkenin uluslararası organizasyonlara üye olması durumunda getireceği problemlidir. Örneğin İsviçre bu ilkeyi tercihi bağlamında uluslararası örgütlerin hepsine katılımı konusunda sorunlar yaşayacaktır ve diğer ülkelerle Pakt diye nitelendirdiğimiz antlaşmalar yapamayacaktır. Fakat bu durumda antlaşmalara özel olarak antlaşma maddelerine göre telafi edilebilir.

Sürekli tarafsızlık dediğimiz durum ilgili ülke burada İsviçre için şöyle bir avantaj sağlamıştır, dünyanın bankası olması durumu gerek ikinci dünya savaşında gerekse sonrasında. Bu durum ilgili ülkeye hem savaşlardan uzak durma hem diğer ülkelerin saldırma isteğinin olmaması hem de uluslararası sorunların çözümünde tarafsızlığı doğrultusunda ekonomik ve hukuki avantajlarda sağlayabilir.

KAYNAKÇA

- Akipek, S . (2001). İkinci Dünya Savaşında İzlediği Mülteci, Ticaret Ve Maliye Politikaları Bakımından İsviçre'nin Tarafsızlığı . Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 50 (1).
- Terzioğlu, S . (2012). Uluslararası Hukuk Açısından Türkmenistan'ın Daimî Tarafsızlık Statüsü . Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 14 (2), 39-100.
- Erol, Mehmet Seyfettin (2001). "Türkmenistan Devleti'nin Dış Politikasının Temel Sacayağı: Daimi Tarafsızlık Statüsü". Avrasya Dosyası Üç Aylık Uluslararası İlişkiler ve Stratejik Araştırmalar Dergisi, Cilt:7, Sayı: 2.

BEŞİNCİ BÖLÜM
DİPLOMASİ
KAVRAMLARI (Ş-Z)

Tarafsız Ülke Statüsü
(Neutral Country)
Viktorija ARSENTEVA

Tarafsız Ülke Statüsü (Neutral Country)

Viktoria ARSENTEVA

Dünya siyasetinde tarafsızlık, devletin savaş zamanında savaşa katılmaması ve barış zamanında askeri bloklara katılmayı reddetmesi olarak anlaşılmaktadır. Tarafsız devletler, savaşan ülkelere kendi silahlı kuvvetlerini sağlamamakta ve topraklarının kullanılmasına izin vermemektedir (örneğin, silahlı kuvvetlerin üs ve geçişi, askeri uçakların uçuşu için).

Tarafsızlık fikirleri 16-17. yüzyıllara dayanmaktadır ve İsviçre'nin güvenliğini ve toprak bütünlüğünü sağlama arzusuyla bağlantılıdır. İsviçre'nin tarafsız statüsü ilk kez 1648 yılında tanınmış ve 1815 yılında Paris Barış Anlaşmalarında resmileştirilmiştir. Bu sayede ülke 20. yüzyılın kanlı savaşlarının dışında kalmış ve dünyanın en müreffeh ve zengin ülkelerinden biri olmayı başarmıştır.

Hollandalı düşünür Hugo Grotius'un ünlü Savaş ve Barış Hukuku Üzerine; (1625) bilimsel incelemesi, tarafsızlık fikrinin gelişimine önemli bir katkı yapmıştır. Bu çalışma, yürürlükteki uluslararası hukukun ilk sistematik açıklamasıydı. Bu çalışmanın ortaya çıkması sayesinde, haklı ve haksız savaşlar, tarafsızlığın meşruiyeti ve uluslararası anlaşmazlıkların barışçıl çözümüne duyulan ihtiyaç hakkındaki fikirler yaygınlaşmıştır.

Savaş sırasında karada ve denizde tarafsız güçlerin hak ve yükümlülüklerini düzenleyen 5. ve 13. Lahey Sözleşmelerinin (1899 ve 1907) kabulü, uluslararası hukukta "tarafsızlık" kavramının gelişmesi için önemli hale gelmiştir. Sözleşmelerin imzalanmasının ana sonucu, savaş durumunda tüm devletlerin iki kategoriye yani savaşan ve tarafsız açık bir şekilde bölünmesiydi. Uluslararası uygulamada ilk kez tarafsızlar, askeri bir çatışma sırasında uluslararası süreçte yer alan özel bir katılımcı grubu olarak tanımlanmıştır.

19. yüzyılda üç tür tarafsızlık oluşturmuştur: kalıcı, nihai ve daha önce imzalanmış bir anlaşma sayesinde. Kalıcı tarafsızlık, uluslararası hukukta yer alan bir statüdür. İsviçre, kalıcı tarafsızlığın en çarpıcı örneklerinden biridir. Nihai tarafsızlar, belirli çatışmalara ve savaşlara katılmama niyetlerini beyan eden devletlerdir. Nihai tarafsızlığın klasik bir örneği, periyodik olarak Avrupa askeri çatışmalarından uzak durma niyetlerini açıklayan İskandinav ülkeleridir.

Kalıcı tarafsızlık garantili (diğer devletler tarafından korunur) veya garantisiz olabilir. Bununla birlikte, her halükarda, kalıcı tarafsızlığın uluslararası toplum

tarafından bir bütün olarak kabul edildiğine ve böylece bir uluslararası teamül hukuku kuralının gücüne kavuştuğuna inanılmaktadır. Bu nedenle, kalıcı olarak tarafsız bir devlet bu statüden tek taraflı olarak vazgeçememektedir. İsviçre, Avusturya, Malta, İsveç, Avrupa'da kalıcı olarak tarafsız devletlerdir. Ancak İsveç'in tarafsızlığı hiçbir yerde kaydedilmemektedir. Asya'da Türkmenistan, Kamboçya ve Laos kalıcı tarafsızlık statüsüne sahiptir. Askeri operasyonlara katılmadan barış ve güvenliği korumak için toplu eylemlere katılmanın, kalıcı olarak tarafsız bir devlet statüsünü baltalamadığına dikkat edilmelidir.

Böylece, bu kavramın geniş anlamıyla tarafsızlık, bir devletin veya onun izlediği bir politikanın özel bir statüsüdür, bu devletin askeri çatışmalara veya askeri ittifaklara katılmaması olarak ifade edilmektedir. Tarafsızlık politikası, başta dış tehditler olmak üzere milletin ve devletin güvenliğini korumanın bir yoludur. Bu, askeri çatışmalara katılmaktan kaçınmak, egemenliğinizi savunmak için bir fırsattır. Zaten bu anlamda, devletin güvenliğini sağlama ana görevini çözdüğü için tarafsızlığın avantajları vardır. Ayrıca, her devletin tarafsızlığının kendi içinde benzersiz ve ulusal özelliklere sahip olduğu, bu nedenle her devlette kendini farklı şekilde gösterdiği unutulmamalıdır.

KAYNAKÇA

- Кепбанов, Ё. А. (2021). Нейтральный Туркменистан: подходы к региональной безопасности. Московский журнал международного права, (1), 104-118
- Колосов, Ю. М. (2005). Место постоянного нейтралитета в международных отношениях и в современной Европе (к 50-летию постоянного нейтралитета Австрии). Московский журнал международного права, (4), 56-61.
- Корунова, Е. В. (2020). Формула нейтралитета: практика неучастия малых стран Европы в международных конфликтах (1618-1918). Исторические Исследования, (15), 57-66.
- Самойленко, В. В. (2015). Нейтралитет: актуальная потребность или рудимент прошлого? <https://mgimo.ru/about/news/experts/neytralitet-aktualnaya-potrebnost-ili-rudiment-proshlogo/>, E.T.: 12.08.2021.

Taviz (Compromise)
Rahmi Tolgahan ARTUNÇ

Taviz (Compromise)

Rahmi Tolgahan ARTUNÇ

Taviz kavramı Diplomasi ve Uluslararası İlişkiler disiplininde çokça kullanılan ve sürekli yaşayan bir kavramdır. Taviz veren ülkelerin veya diğer örgütlerin, toplulukların konu üzerinde farklı yönleri bulunmaktadır. Bu durum bazen siyasi bazen de ekonomik veya bütünsel anlamda kendi çıkarlarından ödün vererek bir uzlaşmaya varma şeklidir. Tavizin boyutu ve konusu bu anlamda çok önemlidir.

Taviz kelimesinin Türkçe diline nereden geldiğini ve ne anlama geldiğini bilmek önem arz etmektedir. Taviz kelimesi TDK'ye göre Arapça kökenli bir kelime olup, ödün anlamını taşımaktadır. Başka bir tanımda: Taviz, bir uzlaşma noktası bulabilmek için hak, istek ve iddialarından karşı taraf yararına vazgeçme, ödün anlamına gelmektedir. Tavizin İngilizce karşılığı olan "Compromise" ise: "Farklı görüşlere sahip iki taraf arasında, her iki tarafın da istediği bir şeyden vazgeçtiği bir anlaşma" şeklinde tanımlanmaktadır. Diğer bir tanımda ise: "Müzakere yoluyla varılan ve her bir tarafın tercih ettiği sonucun bir kısmından vazgeçtiği bir anlaşma" şeklinde tanımlanmaktadır. Diğer İngilizce "concession" şeklinde yine taviz anlamında kullanılan kavramın anlamını ise; "genellikle bir anlaşmazlığı sona erdirmek için izin verilen veya vazgeçilen bir şey veya buna izin verme veya verme eylemi" şeklinde tanımlanmaktadır.

Taviz diplomatik süreçlerde veya anlaşmalarda gündeme gelen bir kavram olup, her iki tarafın ya da tek bir tarafın kendi arzularından veya kendi çıkarlarından vazgeçerek uzlaşmaya gitme şeklidir. Özellikle dış politikada ülkeler baz alınırsa bazı konularda ülkeler tavizler verebilmektedir. Bu durumda asıl kritik olan şey ülkelerin sahip oldukları gücün kendisidir. Çünkü güçsüz olan ülkeler, güçlü olan ülkelere karşı bir yaptırım veya karşılık verecek bir argümanı olmadığından dolayı taviz vererek uzlaşma sağlamak durumunda kalmaktadırlar. Bazı zamanlarda güçten ziyade karşılıklı çıkarlara göre karşılıklı uzlaşma için de taviz verilebilmektedir. Nadiren de ülkeler iyi ilişkiler veya iyi komşuluk kurabilmek adına tavizler verebilmektedir. Bazı zamanlarda ise ülkeler veya örgütler taviz vermemek üzere kendi kurallarına göre hareket ederler, bu durum bazen çatışmaya ya da krize dönüşebilmektedir. Örneğin, ABD ve SSCB arasında yaşanan Küba Krizi karşılıklı olarak taviz vermemekten dolayı savaşın eşiğine kadar getirmişti. Örneğin Türkiye, Akdeniz'de enerji arayışlarını yürütmektedir ve Uluslararası Hukuktan doğan deniz haklarını savunmaktadır. Bu anlamda Türkiye, Akdeniz'de "asla taviz

vermeyeceğiz” şeklinde net tavrını belli etmiştir Bu örnekte taviz verilmemesi; açıklamalara göre ulusal bir kırmızı çizgi anlamını taşımaktadır. Taviz vermek “güçsüzlük” anlamını direkt taşır demek doğru olmayabilir. Çünkü bazı tavizler çıkarlar için yapılabilmekte veya sorunsuz bir dış politika izleyebilmek için bir yöntem olarak kullanılabilir.

Hans Morgenthau taviz ile alakalı şu fikri ortaya koymuştur; Siyasetçi için bulunduğu toplumun çıkarı egemen olsa dahi özellikle uluslararası alanda taviz vermeden egemenliğini arttırmamalıdır. Aksi halde güvenlik sorunu doğabilmektedir. Çıkarların maksimize edilmesi elzem bir konudur. Yalnız çıkarlar uğruna yapılmış davranışlar sonucunda düşmanlık kazanılmaması gerekmektedir. Ofansif realizmde özellikle Ödün verme (appeasement) stratejisini yani diğer anlamıyla taviz vermeyi; tehdit altındaki devlet, dengeyi saldırganın lehine kaydırmak üzere tavizler verdiğini öne sürmektedir. Tavizci genellikle üçüncü bir ülkenin tamamını veya bir kısmını kendi güçlü düşmanına teslim eder. Bu iznin asıl amacı, saldırgan devleti daha pasif bir yöne itmek ve bunun yanında muhtemel bir statükocu güç haline getirmek şeklindedir.

Diğer yandan taviz için yatıştırma politikası olarak tanımlama da yapılmaktadır. Yatıştırma politikası kavramı, barışı korumak amacıyla, potansiyel bir saldırgan devletin isteklerini karşılamaktan daha ziyade artırmakla sonuçlanan aşırı ödün vermek anlamında kullanılmaktadır. Yatıştırma veya taviz kavramının bu olumsuz içerikte anlaşılması, İkinci Dünya Savaşı öncesinde İngiltere’nin, Fransa’nın da desteğiyle Nazi Almanyası’na karşı uyguladığı politikanın savaşı engellemeyi başaramamasından kaynaklandığı savunulmaktadır. Yatıştırma (appeasement) en genel anlamda dış politikanın olağan unsurları olan müzakere ve pazarlığın bir sonucu şeklinde tanımlanmaktadır. Dictionary of Diplomacy, kavramın iki anlamını ortaya koymuştur. İlk anlamında, birtakım yanlışlıkları gidermek veya barışa ilişkin koşulları oluşturmak amacıyla bazı “makul” ödünlere vermek olarak açıklamaktadır. İkinci anlamında ise barışı korumak üzere, potansiyel saldırganın isteklerini karşılamaktan çok artırmakla sonuçlanan “aşırı” ödün vermek olarak tanımlanmaktadır.

Taviz sonuç olarak ülkelere, örgütlere göre boyutu ve türüyle değişkenlik gösteren çok geniş bir kavramdır ve taviz konunun türüne göre çıkarların genellikle minimize edilmesidir veya yine çıkarları korumak ya da ilişkileri iyi tutabilmek amacıyla ödün verilmesidir.

KAYNAKÇA

- <https://sozluk.gov.tr/>

- <http://www.lugatim.com/s/taviz>
- <https://dictionary.cambridge.org/dictionary/english/compromise>
- G. R. Berridge, Alan James, Editorial consultant Sir Brian Barber. A Dictionary of Diplomacy. Palgrave Macmillan. Second Edition; 2003
- <https://www.ntv.com.tr/turkiye/cumhurbaskani-erdogandandogu-akdeniz-de-taviz-yok-mesaji,lf01UEfIOE2MqCorciuzBQ>
- Çeviri: Baskın Oran, Ünsal Oskay. Morgenthau, Hans (1970). Uluslararası Politika (1. baskı bas.). s.1-18.
- Ali Necefoğlu.. Kasım 2017Rusya Federasyonu’nun Güvenlik Anlayışının Neorealist Perspektiften Analizi (Yüksek Lisans Tezi)
- Ersin Embel. “Yatıştırma Politikası”. Güvenlik Yazıları Serisi. No.14, Eylül 2019

Tazminat (Reparation) **Viktoriya ARSENTEVA**

Tazminat (Reparation)

Viktorija ARSENTEVA

Tazminat, genellikle, yasadışı eylemler sonucunda başka bir devlete verilen zararın suçlu devlet tarafından tazmin edilmesi anlamına gelmektedir. Tazminat (reparations) ve tazmin (indemnity) arasında ayırım yapmak gerekmektedir. Tazminatlar her zaman başlangıçta saldırıya uğrayan muzaffer devlete ödenmektedir. Tazmin ise, kendisi saldırgan olabilecek muzaffer ülke tarafından verilmektedir.

Tazminatlar, Birinci Dünya Savaşı'ndan sonra 1919 Versay Barış Antlaşması ile belirlenmiş ve o zamanlar nispeten yeniydi. Tazminat sorununun başlangıç noktası Versay Antlaşması'nın 231. Maddesiydi. Madde; "İtilaf Devletleri, İlgili Hükümetler ve Almanya teyit eder ki, Almanya ve müttefiklerinin, İtilaf Devletleri'ne vermiş oldukları tüm kayıplar ve hasarların Almanya ve müttefikleri, tarafından karşılanacaktır." 231. Madde en tartışmalı maddelerden bir tanesiydi.

Paris Barış Konferansı sırasında, toplam tazminat miktarı hiçbir zaman kararlaştırılmamıştır. Kazanan ülkeler, Almanya'nın ödeme tutarını belirtmeden bir barış antlaşması imzalaması ve daha sonra anlaşma metnine toplam ödeme tutarının dahil edilmesi gerektiği sonucuna varmışlardır. Özel bir tazminat komisyonu toplam tazminat miktarını belirleyene kadar (1 Mayıs 1921'e kadar), Almanya müttefiklere altın, mal, gemi ve menkul kıymetler olarak 20 milyar altın mark ödemeliydi. Ayrıca Almanya, ticaret ve balıkçı filosunu muzaffer ülkelere teslim etmek, ekonomik kaynaklarını işgale maruz kalan bölgelerin restorasyonuna yönlendirmek zorunda kalmıştır. Tazminat sorununu çözmenin ana aşamaları, 29 Ocak 1921 tarihli Paris kararnamele, ardından 1921'deki iki Londra konferansı (5 Mayıs 1921 tarihli Londra ultimatomu dahil) idi. Müzakereler sırasında tazminat miktarı sürekli değişiyordu, tazminat miktarı için yüksek gereksinimlerin yerini daha ılımlı olanlar almıştır. İktidara gelen Hitler, tazminat ödemeyi bıraktı, ancak 1953 Londra Antlaşması uyarınca ödemelere yeniden başlanmıştır. Almanya, Birinci Dünya Savaşı'nın tazminatını ancak 2010'da ödemiştir. Tazminat, devletler tarafından uluslararası hukuka aykırı fiillerin tazminiyle ilgili konularda "finansal yenilikler" olarak görülüyordu. Tazminat kurumunu yaratmanın amacı, genellikle "acımasız" ve "haksız" olan tazminleri daha "medeni" ve "orantılı" tazminatlarla değiştirmektir. Tazminler, Birinci Dünya Savaşı'na kadar devlet sorumluluğunun ana biçimiydi. Özünde, tazmin, mağlup ülkelerin muzaffer tarafa ödemesi gereken bir haraçtı. Versay Antlaşması'ndan sonra, muzaffer ülkeler artık sadece verilen zarar için makul bir tazminat talep edebilirler.

Tazminatın belirlenmesi için genel bir metodoloji yoktu ve kazanan her ülke, tazminat miktarını belirlemek için bağımsız olarak yöntemler yaratmıştır. Ülkeler, hangi tazminat taleplerinin belirlendiği temelinde farklı bilgiler sağlamıştır. Hasar, insan kayıplarını, askeri operasyonlarla ilgili maliyetleri, altyapının yıkımını vb. içermektedir. Deneyimler, genellikle bir savaşın ekonomik maliyetlerinin, mağlup olan ülkenin hasarı telafi etme kabiliyetini çok aştığını göstermektedir. Örneğin, İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra galip ülkeler Almanya'ya yaklaşık 320 milyar dolarlık iddialarda bulundular. Bu miktar, Almanya'nın savaş öncesi milli gelirinden 10 kat, hatta savaş sonrası gelirden birkaç kat daha fazlaydı. Bu nedenle tazminat miktarı, tazminatı ödeyecek ülkenin milli serveti veya milli geliri dikkate alınarak belirlenmelidir. Mağlup olan taraf tazminatı iki şekilde ödeyebilir. Bu, parasal tazminat olabileceği gibi, devlet tarafından üretilen mal veya hizmetlerin bir kısmı şeklinde tazminat da olabilir (başka bir deyişle, ikinci tür tazminat milli gelirin bir parçasıdır).

Sadece savaş nedeniyle değil, başka nedenlerle oluşan zararlar için de tazminat talep edilebilir. Haziran 2021'de eski ABD Başkanı Donald Trump, Cumhuriyetçi Parti üyelerine hitaben yaptığı konuşmada, ABD ve diğer ülkelerin Çin'den 10 trilyon dolarlık koronavirüs pandemisi için tazminat talep etmesi gerektiğini söylemiştir. Daha önce, Trump defalarca Çin'i koronavirüsün yayılmasıyla suçlamış, ancak Çin yetkilileri bu suçlamaları reddetmiştir. 30 Mart'ta Dünya Sağlık Örgütü, SARS-CoV-2'nin laboratuvar kökenli olduğuna dair spekülasyonları ortadan kaldıran bir rapor yayınlamıştır.

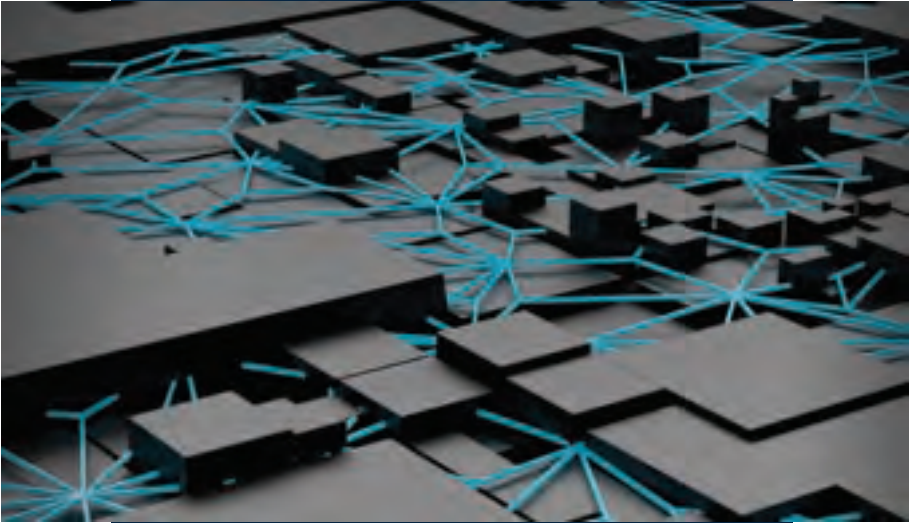
Böylece, Versay Barış Antlaşması ile, devletlerarası düzeyde ilk kez, ayrı bir kısmı tazminat konusuna ayrılmış bir antlaşma ortaya çıkmıştır. Tazminatlar, özellikle harap olmuş bir ekonomide, mağlup bir ülke için genellikle çok ağır olan tazminlerin yerini almıştır.

KAYNAKÇA

- Encyclopedia Britannica, Reparations, <https://www.britannica.com/topic/reparations>. Accessed 30 July 2021, E.T.: 30.07.2021.
- Власова, И. В. (2019). Правовой и аксиологический аспекты репарации культурных ценностей после второй мировой войны. Вестник Санкт-Петербургского военного института войск национальной гвардии, (3), 124-128.
- Дональд Трамп потребовал от Китая репарации за коронавирус, https://lenta.ru/news/2021/06/06/trump_reparatsii/, E.T.: 30.07.2021.

- Германия закончила выплату репараций за Первую мировую, <https://lenta.ru/news/2010/10/04/reparations/>, Е.Т.: 30.07.2021.
- Иванов, А. В., & Евдокимова, Т. В. (2021). Решение репарационного вопроса в период 1919-1921 гг. Культура, наука, образование: проблемы и перспективы, 101- 105.
- Камышанский, М. М. Особенности определения размеров компенсаций (репараций) после первой мировой войны. Юридичний науковий електроний журнал, 165-169.

Tehdit Algılaması
(Threat Detection)
Eray UZUNOĞLU

Tehdit Algılaması (Threat Detection)

Eray UZUNOĞLU

Dünya üzerinde güvenlik kavramının bir olgu haline gelmesi tehdidin algılanması ile başlamıştır. Tehdit kelimesi Türk Dil kurumuna göre birinin gözünü korkutma, gözdağı anlamına gelmektedir. Tehdit algılamasının ve güvenlik anlayışının ülkelere göre farklılık göstermesinde ülkenin doğal zenginlikleri, konumu, tarihi, toplumun yapısı gibi konular ön plana çıkmaktadır.

Bir devletin öncelikli amacı halkının güvenliğini sağlamış bir vaziyette varlığını sürdürmektir. Devletler kendi güvenlikleri ile birlikte başka devletleri ve uluslararası aktörleri de düşünmek durumundadırlar. Bu güvenliğini sağlama hususunda ülkenin ordusu, ekonomisi, doğal kaynaklarının durumu, istihbaratı, demografik durumu gibi faktörler etkili olmaktadır. Bu faktörler aynı zamanda devletin gücünü de gösterir. Fakat modern ulus devletler ellerindeki gücü mutlak, sınırsız olduğundan fazla olarak görmektedirler. Bu durumun altında devletin doğası gereği meşru şiddet uygulama tekeli ve kendisini en üstün güç görmesi gibi nedenler yatmaktadır.

Güvenlik ve tehdit kavramları birbirlerini sürekli olarak tetiklemektedirler. Tehdit algılayan bir devlet ülkenin güvenliğini artırmak ister. Güvenlik artırımı sonucu düşman devlette bu durumu tehdit olarak algılar ve kendi güvenliğini artırır. İki kutuplu dünya düzenin son zamanlarına kadar ülkeler silah gücünün karşı ülkelerde tehdit anlayışı yarattığını ve buna karşılık ülkelerin tedbirler almasını güvenlik olarak görüyorlardı. İki kutuplu dünya düzenin çöküşü ve kurulmuş olan yeni çok kutuplu teknolojik gelişmelerin hızlandığı ve bunun sonucunda insanların birbirine daha da yakınlaştığı küreselleşen dünya düzeni ile birlikte güvenlik ve tehdit algılamaları değişmiştir. Soğuk savaş düzeninden sonra yeni tehditlerden bazıları kaçakçılık faaliyetleri, kara para aklama, organize suçlardır.

Soğuk savaşın bitiminden sonra gerçekleşen ve tehdit algılamasının değişimine örnek olarak 11 Eylül olayları gösterilebilir. 11 Eylül terör saldırılarından önce Amerika Çin'i ve Komünizmi bir tehdit unsuru olarak görmekteydi. Ancak saldırıdan sonra artık tehdit unsuru olarak Çin'i değil İslam ülkelerini (doğuyu) görmektedir. Komünizmin dağılması değil terörizme karşı savaşın başlaması gerektiği öngörülmiştir. 11 Eylül olayları ile birlikte bölgesel güvenlik problemleri küresel bir hal almıştır. İkinci dünya savaşı sırasında ilk defa nükleer silahın ABD tarafından kullanılması sonucu ülkeler sadece ABD'yi nükleer silah konusunda

bir tehdit unsuru olarak görmekteydi. Ancak Soğuk savaş dönemi ile birlikte SSCB sonradan Rusya, Çin, Fransa, İngiltere, Hindistan, Pakistan, İsrail, Kuzey Kore gibi ülkelerinde nükleer silah üretmesi tehdit algılaması genişlemiştir.

Günümüz dünyasında Amerika, Fransa, İngiltere, Rusya, Çin gibi devletler güvenlik sorunu olarak bazı hususlar görmektedirler. Amerika terörden doğan istikrarsızlığı, Fransa ve İngiltere kırılğan rejimleri istikrarsızlık kaynağı olarak görmeleri, Rusya NATO'nun yayılması sonucu uluslararası dengelerdeki değişimini Çin ise büyümesinin Amerika tarafından değiştirilmesini birer tehdit algısı olarak görmektedirler.

KAYNAKÇA

- Akkan, A. (2007). Değişen Güvenlik Algılamaları Işığında Tehdit ve Asimetrik Tehdit Güvenlik Stratejileri Dergisi.
- <https://www.setav.org/tehdit-algisi/>
- Heywood. A, Küresel Siyaset, BB101 yayınları, 5.Baskı, Eylül 2018

Ufuk Turu (Tour D'Horizon)
Lala NAGHİYEVA

Ufuk Turu (Tour D'Horizon)

Lala NAGHİYEVA

Herhangi olay veya durumun ana noktalarına ilişkin yapılan açıklamadır. Dolayısıyla burada detaylı bilgilerden ziyade önemli hususlara yer verilerek genel konuşmaların gerçekleşmesi söz konusudur. İfadenin karşılığı olarak İngilizce'de "Summary" gibi bildiğimiz "Özet" kelimesini de kullanabiliriz.

İfadenin kökenine bakacak olursak, ifade ufukta, gözlemcinin uzaktan gördüğü bir hayali dairesel çizgiden kaynaklı olarak ortaya çıkmıştır. Aynı zamanda ufuk bir kişinin perspektifini de belirler. Bu nedenle "bir genel bakış yapmak", bir konunun veya sorunun tüm yönlerini ve hatta hayatının tüm unsurlarını gözden geçirmek anlamına gelir. Başka deyişle, ufuk turu yapmak herhangi bir konunun ana hatlarını, bir problemin bütün unsurlarını göz önünde bulundurmaya ifade etmektedir.

Ufuk turu diplomaside de önemli bir yere sahiptir. Şöyle ki, güncel ve ortak ilgi alanlarının çoğunu veya en azından birkaçını kapsayan diplomatik bir tartışma, müzakere olarak ufuk turunun diplomasideki yerini açıklayabiliriz. Dolayısıyla, bir kaç konunun müzakere mevzuu olduğunu göz önünde bulunduracak olursak genel bir bakış ve ana hatlar üzerinden konuşmanın sürdürülmesi durumunun varlığına dikkat çekebiliriz.

Diplomaside ufuk turuna örnek olarak diplomatik görüşler, müzakereler, konferanslar zamanı gerçekleşen konuşmaları gösterebiliriz. Bu konuşmaların bir çoğunda farklı konulara değinilmesi nedeniyle konuşmalar ana hatlar üzerinden genel bir biçimde gerçekleşmektedir.

Ufuk turuna örnek olarak ABD'nin Nijerya, El Salvador, Rusya, İsrail, Hindistan'da Büyükelçi görevlerini yerine getirmiş Thomas Reeve "Tom" Pickering'in konferans konuşmalarını kaleme alabiliriz. Konferans zamanı Büyükelçi Pickering, Suriye İç Savaşı, İran'la nükleer programı konusundaki müzakerelerin durumu, Ukrayna'daki kriz ve Rusya Devlet Başkanı Vladimir Putin ile en iyi nasıl çalışılacağı üzerine görüşlerini paylaşmıştı.

Büyükelçi, Cumhurbaşkanı Esad'ın iktidarda kalması ile ilgili sorudan kaçınarak Suriye için anayasal konularda çalışabilecek bir anayasal meclisin kurulmasını teşvik etmek yönünde önerilerde bulunmuştu. İran ile mevcut müzakerelere ilişkin göreceli iyimserliğini dile getiren Büyükelçi, Ukrayna konusunda, o ülkeyi istik-

rarsızlaştırma çabalarından Rusya'yı sorumlu tutsa da son olarak, Rusya cumhurbaşkanı ile sıkı bir şekilde irtibatta olma ihtiyacını vurgulamıştı.

Görüldüğü üzere, bir çok konudan konuşmuş olsalar da diplomatlar, siyaset adamları genelde detaylı konuşmalardan uzak kalmayı tercih ederler. Burada ise amaç temsil edilen ülkenin ulusal çıkarlarına zarar gelmemesini sağlamak, diğer ülkelerle sağlam ilişkiler kurabilmektir.

KAYNAKÇA

- American Diplomacy, Tour D'Horizon on Syria, Iran, Ukraine and Russia. <https://americandiplomacy.web.unc.edu/2014/05/tour-dhorizon-on-syria-iran-ukraine-and-russia/>. Erişim tarihi: 23.05.2021.
- E-Diplomat, Tour D'Horizon. <http://www.ediplomat.com/nd/glossary.htm#T>. Erişim tarihi: 22.05.2021.
- Linternaute, Faire Un Tour D'horizon. <https://www.linternaute.fr/expression/langue-francaise/18393/faire-un-tour-d-horizon/>. Erişim tarihi: 22.05.2021.
- Word Hippo, What Is Another Word For Tour D'horizon? https://www.wordhippo.com/what-is/another-word-for/tour_d%27horizon.html. Erişim tarihi: 23.05.2021.

Uluslararası Çatışma
(International Conflict)
Rahmi Tolgahan ARTUNÇ

Uluslararası Çatışma

(International Conflict)

Rahmi Tolgahan ARTUNÇ

Uluslararası İlişkilerde çatışma kavramı çok yer bulmuştur ve tarih boyunca çözüm arayışlarında bulunulmuştur. Çatışmanın kesilmesi, önlenmesi için hukuksal, diplomatik önlemler ve kurallar ortaya konmuştur ve bunun için uluslararası örgütler kurulmuştur. Çatışma, yer ve özelliklerine göre büyüklük veya küçüklük göstermiştir.

Öncelikli olarak çatışma olgusunun tanımına değinilmesi gerekmektedir: Çatışma en basit tanımı ile uyumsuz amaçların bulunduğu veya bulunduğu inanılan en az iki grup arasındaki ilişki biçimidir. Diğer bir sözlük tanımıyla incelendiğinde; çatışma, iki veya daha fazla insan veya ülke grubu arasında yaşanan savaş veya mücadeledir. İkinci sözlük tanımı ile çatışma; zıt görüşler veya ihtiyaçlar arasında aktif bir anlaşmazlıktır. Çatışma sözlük anlamıyla bireyler arasında veya gruplar arasında ya da ülke veya devletlerin ikili ya da çok taraflı şekilde anlaşmazlık yaşadığı durumlarda ortaya çıktığını göstermektedir. Uluslararası çatışma bu tanımların içeriği gereği ikili ya da daha fazla ülke veya ulusların çıkar çatışması yaşadığı noktada anlaşmazlık yaşamaktadır ve bu anlaşmazlık çatışmaya dönüşebilmektedir.

Çatışmanın çözülmesi noktasında iki anlayış türü vardır; zorlayıcı ve zorlayıcı olmayan. Zorlayıcı olmayan yöntemde taraflar arasındaki çıkar çatışmalarını gidermeye yönelik müzakere veya arabuluculuk yöntemini kullanmaktır. Bu yöntemde varılmak istenen sonuç tam olarak sağlanamadığında dışarıdan aktörlerin siyasi, askeri, ekonomik veya askeri baskı-teşvik mekanizmaları yöntem olarak kullanılmaktadır. Bu yöntem türü ise çatışmanın zorlayıcı bir tutum ile çözülmesi durumudur. Uluslararası İlişkilerde tarihe bakıldığında çok defa çatışma yaşanmıştır. Bu olaylara büyük veya küçük şekilde örnekler verilebilir. En büyük çatışma özellikle 1. ve 2. Dünya Savaşı örneklerinde olmuştur. Bu savaşlar neticesinde ülkeler yeni çatışmaların doğmaması adına hukuksal ve kurumsal önlemler almaya çalışmıştır. Özellikle BM (Birleşmiş Milletler) bu çatışmaların en aza indirgenmesi için önemli rol oynamaktadır. BM'nin kurulma amaçlarından birisi de çatışmanın ortadan kaldırılmasıdır ve bunun için ortak çıkarların diyalog ve diplomatik kanallarla sağlanması şeklinde bir yol izlenmeye çalışılmaktadır. Bu

yol izlenirken uluslararası hukuka dayanan bir çözüm yolu benimsenmektedir. BM Teşkilatının Amaçları; Savaşları ve barışa yönelik tehditleri önlemek, ülkeler arasında dostane ilişkiler kurmak, uluslararası ekonomik ve sosyal iş birliğini sağlamak şeklindedir. BM, İkinci Dünya Savaşı sonrasında galip çıkan büyük devletlerin liderliğinde kurulmuş olan bir örgüttür. 20. yüzyılın ilk yarısında yaşanan savaşlar ve barışa yönelik tehditler tekrarlanmasın diye önlem almak amacıyla kurulmuştur ve aynı zamanda uluslararası barış ve güvenliği korumak amacıyla kurulmuştur

Uluslararası çatışmanın önlenmesi ve uluslararası ilişkilerde güvenliğin ve barışın tesisi için hukuksal çerçevenin oluşturulması da çok önem arz etmekteydi. Bu yönüyle insan hakları hukuku çok büyük önem taşımaktadır. İnsanların haksız anlamda çatışmalara maruz kalması veya devletlerin arasındaki çatışmalardan doğan sıkıntılarda çözüm yollarının bulunması çok önem arz etmektedir. Bu anlamda insan hakları hukuku evrensel anlamda koruyucu bir düzenlemedir.

BM Güvenlik Konseyinin başta gelen sorumluluğu, uluslararası barış ve güvenliğin sağlanması hususudur. Özellikle insan haklarına uyulmaması uluslararası barışı tehdit edebilmektedir. BM Anlaşmasının 2/1 maddesinin açıklamasında; milletler arasında dostça gelişen ilişkilerin temeli, başta eşitlik ilkesine karşılıklı saygıya ve ikinci olarak da örgütün amaçları arasında zikredilen uluslararası barışın ve güvenliğin sağlanmasına dayanmaktadır. Devletler arasında çekişmeler yaşandığında insan hakları, Güvenlik Konseyi, BM Anlaşması hükümleri gereğince barışı tesis etmek amacıyla harekete geçmektedir. Bu durum açıkça Güvenlik Konseyinin insan hakları ile olan bağlantısının olduğunu net bir şekilde göstermektedir. BM oluşumundan bu yana, pek çok sayıda saldırı eylemleri, iç savaşlar ve uluslararası kuvvet kullanımı meydana gelmiştir. Uluslararası barışın ve güvenliğin tehdit veya ihlal edildiği durumlarda BM Güvenlik Konseyi gerekli müdahaleleri yapmaktadır. 1950 Kore Savaşı bunun örneklerinden birisidir.

Diplomasinin, uluslararası hukukun ve uluslararası örgütlerin amaçlarından birisi de uluslararası çatışmanın önlenmesi ve diyalog yoluyla çözüme kavuşturularak sulhun sağlanmasıdır. Bu anlamda uluslararası çatışmanın her zaman önlenmesi mümkün olmasa da daha fazla çatışmalar büyümeden hiç değilse durdurulması rolünü üstlenebilmektedir.

KAYNAKÇA

- <https://www.tuicakademi.org/catisma-catismayi-anlamak/>
- Cihan Dizdaroglu. Çatışma Çözümü. Güvenlik Yazıları Serisi. No.19. Ekim 2019

- <https://dictionary.cambridge.org/tr/s%C3%B6zl%C3%BCk/ingilizce/conflict>
- <https://www.mfa.gov.tr/birlesmis-milletler-teskilati-ve-turkiye.tr.mfa>
- Halil Kalabalık. İnsan Hakları Hukuku. 5. Baskı. Seçkin Yayıncılık; Ankara, Eylül 2017.

Uzlaşma (Reconciliation) Irena FEMIC

Uzlaşma (Reconciliation)

Irena FEMIC

Çatışmalar insan toplumlarında her zaman var olmuştur, ancak uzlaşmalar da vardır. Uzlaşma kavramı, uluslararası ilişkiler alanındaki araştırmacılar ve uygulayıcılar tarafından uzun süredir bilinse de, ancak son on yılda özel bir ilgi alanı olarak ortaya çıkmıştır. Ulusal veya uluslararası çatışmaların çözülmesinden sonra barışı istikrara kavuşturmak için koşulları incelemeye ihtiyaç olduğu anlayışından gelişti. Akademisyenler çatışma çözmenin bir çatışmayı sona erdirmesine rağmen, barışı mutlaka istikrara kavuşturmadığını veya gelecekte yeni bir şiddete yol açabilecek yeni bir çatışmanın ortaya çıkmasını engellemediğini bilmektedir. Bu nedenle uzlaşma, uluslararası bir çatışmanın çözülmesinden sonra barışı istikrara kavuşturmada ve eski düşmanlar arasındaki ilişkileri dönüştürmede çok önemli bir faktördür.

Basitçe, uzlaşma, A ve B arasında, aralarındaki bir çatışmayı çözmek için karşılıklı tavizler vermek için yapılan bir anlaşmadır. Uzlaşma, çatışan taraflar arasındaki ilişkiyi daha olumlu bir yönde değiştirmeyi içerir, böylece her biri ortak bir geleceği daha kolay tasavvur edebilir. Uzlaşma, bölünmüş toplumlarda veya bir ülkede, uzun süreli olma eğiliminde olan etnik gruplar arası, ırklar arası veya dinler arası çatışmalar, sıfır toplam çatışmalar, yaygın şiddet içeren, birçok zayıata mal olan ve düşmanlık ve nefret biriktirdikten sonra gerçekleşebilir. Uzlaşma, tüm uluslararası çatışmaları sona erdirmek için gerekli değildir, ancak muhtemelen yalnızca uzun süreli ve sıfır toplam ve dolayısıyla iç çatışmalara ve iç savaşlara benzeyen çatışmalar için gereklidir. Çeşitli çalışmalar, uzlaşmanın acilen gerekli olduğu barış sonrası anlaşma döneminde uzlaşma sürecini kolaylaştırmak için tarafların yerine getirmesi gereken farklı koşullar önermektedir.

1990'lardan bu yana, derinden bölünmüş toplumlarda yaraların nasıl iyileştirileceği ve daha az çatışmalı bir geleceğe doğru nasıl hareket edileceğine dair siyasi tartışmalarda uzlaşma fikri yaygınlaştı. Ancak, çatışma dönüşümünün olumlu bir boyutu olarak uzlaşma süreçleri de son yıllarda daha kritik bir odak altına girmiştir. Bununla birlikte, son yıllarda, uzlaşma eylemleri, yerli ilişkilerde olduğu gibi uluslararası ilişkilerde de giderek daha belirgin hale gelmektedir. Bu tür eylemler arasında, savaş suçu davaları yürüterek ve mağdurlara tazminat sağlayarak adaleti teşvik etmek, öldürülenlerin cesetlerini bulmak ve iade etmek için işbirliği yaparak diğer tarafa saygı göstermek, güven artırıcı önlemler tasarlayarak güvenliği

geliştirmek ve her iki tarafın bakış açısı hakkında bilgi değiştirerek gerçeği ilerken yer almaktadır. Toplumlar içinde ve arasında uzlaşmaya yönelik mevcut ilgi, genellikle bunun adil ve istikrarlı bir barışın sağlanmasına yardımcı olacağı fikrine dayanmaktadır.

Uzlaşma karşılıklı ve rızaya dayalı bir süreç olduğundan, bir taraf veya hatta bir dış taraf (yani bir arabulucu) tarafından dayatılamaz. Diğer taraflar bu tür eylemleri kolaylaştırabilir, teşvik edebilir veya başka bir şekilde destekleyebilir. Sürecin başarılı olması için rolünden sorumlu olması gereken liderliğin yönlendirmesi veya müdahalesi ile sürecin doğal ve yavaş gelişmesi muhtemeldir. Her iki tarafın liderleri barış ilişkilerinin içselleştirilmesini teşvik etmek için eş zamanlı ve ortak hareket etmelidir. Uzlaşma, tüm toplumun veya en azından çoğunluğunun desteğini gerektirir; ancak o zaman barış istikrarlı ve kalıcı olabilir. Bir bütün olarak toplum tarafından desteklenmeyen bir barış her zaman yıkılma riskiyle karşı karşıya kalacaktır.

Uzlaşma, kimin uzlaştırılacağına ve tarafların sahip olduğu barış vizyonuna bağlı olarak değişebilir. Marc Howard Ross, “Çatışma Çözümünden Uzlaşmaya”, (From Conflict Resolution to Reconciliation) adlı kitabında, uzlaşmayı teşvik etmede en önemli olguların hakikat, adalet, saygı ve güvenliğin altını çiziyor. Ancak herhangi bir zamanda, uzlaşma çabalarının bazı boyutları diğerlerinden daha fazla vurgulama eğiliminde olacağı sonucuna varmaktadır. Söz konusu kitapta, uzlaşmanın acilen gerekli olduğu barış sonrası anlaşma döneminde, uzlaşma sürecinin kolaylaştırılması için tarafların yerine getirmesi gereken farklı koşulların nasıl ortaya konduğu çeşitli çalışmalarda tartışılmaktadır. Uluslararası ilişkilerde liberal yaklaşım taraflar arasındaki güvenlik, ekonomik ve siyasi işbirliğinin hızlandırılması gereğini vurgularken, sosyal psikolojik yaklaşım uzlaşmanın bilişsel ve duygusal yönlerini vurgulamaktadır.

Uzlaşma konusundaki literatürün çoğu uluslararası çatışmalara değil, toplumlar arası ve etnik çatışmalara ve iç savaşlara atıfta bulunmaktadır. Uzlaşmanın sonucu, barışçıl ilişkilerin yeni doğası olan barış hedefini destekleyen motivasyonlar, hedefler, inançlar, tutumlar ve duygulardan oluşturmaktadır.

KAYNAKÇA

- Day, J. (1989). Compromise. *Philosophy*, 64(250), 471–485.
- Ross, M. H. (2004). Ritual and the Politics of Reconciliation. Y. Bar-Siman-Tov içinde, *From conflict resolution to reconciliation* (s. 197-223). Oxford University Press.

Vizyoner Diplomasi
(Visionary Diplomacy)
Dajana BARUSIC

Vizyoner Diplomasi (Visionary Diplomacy)

Dajana BARUSIC

Vizyoner diplomasisi günümüzdeki uluslararası ilişkilerinde en çok dile getirilen kavramlardan biridir. Bu kavram aslında ülkelerin vizyoner dış siyaseti olarak değerlendirilmektedir. Vizyon kavramı köken olarak eski olmasına rağmen örgütlerde kullanımı bakımından yeni bir kavram olarak görülebilir. Latince’de farklı anlamlara sahip olan “videre” fiilinden türetilen “visio” kelimesi uyanık olmak, anlamak, kavramak anlamlarına gelmektedir. Vizyoner siyaseti, bir ülkenin, gelecekte kendi ve başka bir ülkenin/bölgenin refahı için gerçekleştirmek istediği birtakım hedeflerdir. Vizyon gelecekle ilgili yalnızca tahminler yapmak değil, aynı zamanda kararlar almaktır. Vizyon ve amaç arasında da farklılık vardır. Amaç bir yönelişe, bir genel başlığa benzer. Vizyon ise spesifik bir istikamet, arzulanan bir geleceğin resmidir. Amaç soyuttur. Vizyon somuttur. Vizyonsuz bir amaç uygun bir ölçek duygusuna sahip olmayacaktır. Vizyon görelî (nispi) değil, asildir. Vizyoner liderlikte yolu görmek çok önemlidir. Ancak yolda yürümek de en az yolu görmek kadar önem taşımaktadır. Yolda yürümek, vizyoner liderin kararlılığını göstermektedir.

Vizyoner diplomasisi oluşturulurken sadece bir ülkeye yönelik değil, bir bölge içindeki söz konusu olan komşu devletlerle olan münasebetleri de göze almak zorundadır. Vizyoner diplomasisi, mevcut olan ve bir ülkenin sabit diplomasi özelliklerinden çıkarak, uluslar arası ilişkilerine yenilik kazandırmaktadır. Bu yenilik, daha önce ilişkisi ilişkileri hiç gelişmemiş veya zayıf olan bir coğrafyaya dair yeni planları, yatırımları ve ortak projeleri kapsamaktadır. Bu hususlar : ekonomi, sağlık, eğitim, kültür, turizm, ticaret ve birçok yönde geliştirilebilir. Vizyoner diplomasisin sağlıklı bir şekilde ilerlemesi için barış, olumlu hedefleri ve tüm tarafların çıkarları doğrultusunda alınan kararlar, ön şart olduğunu diyebiliriz. İletişim teknolojileri, internet, sosyal medya ve artan küreselleşme ile diplomasi alanının da genişledi, bugün diplomasi denilince sadece devlet ve hükümet yetkilileri arasında kapalı kapılar ardında yapılan görüşmelerden ziyade, bu kavramla aynı zamanda kamu diplomasisinden kültür diplomasisine, turizm diplomasisinden ticaret diplomasiye kadar çok geniş bir yelpazede yürütülen çalışmaların da kasdedilmektedir.

Siyasetçiler ve diplomatlarla birlikte sivil toplum kuruluşları, iş dünyası, medya ve üniversiteler arasındaki temaslar da dış politikayı şekillendiriyor. Giderek

daha fazla gündeme gelen dijital diplomasi de yine bu dönemin kazanımlarından biridir. Diplomasinin alanının bu kadar genişlemesi, gerilimlerin azaltılmasında insanlığa şüphesiz büyük fırsatlar sunuyor.

Dönem sorunların suhuletle çözümünde diplomasinin inceliklerini dışlama değil, daha fazla devreye alma dönemidir. 20. yüzyılın geçirdiği değişimleri düşündüğümüzde 21. yüzyılın da önemli değişimlere sahne olacağının ve ülkelerin bu değişim ve krizlere karşı bir planlama yapması gerektiğini anlaşılmaktadır. Ülkeler krizleri önceden görebilen ve daha doğmadan çözecek bir sistem yaratmaya yönelik olarak çalışmalıdır. Örneğin, Türkiye'nin vizyoner diplomasisi söz konusu olunca, Davutoğlu, bu tür olaylarda oynaması gereken rolü “akıl ülke rolü” olarak tanımlamıştır. Davutoğlu “akıl ülke”yi krizleri çıkmadan hissedebilen ve hassas çözümler getirebilen bir ülke olarak tanımlamıştır. Bu bağlamda Türk diplomasisinin yeni işlevinin ise bu rolü yerine getirebilecek bir vizyoner diplomasi yürütmek olduğunun önemini belirtmiştir. Dışişleri Bakanı Davutoğlu “Vizyoner Diplomasi”nin tepki sonucu ortaya çıkmayan, sadece krizi çözmeye çalışmayan aynı zamanda krizi önceden sezip engelleyen bir diplomasi olduğunun altını çizmiştir. Bunu yapmanın en önemli yolunun Türk diplomatlarının kriz çıkmadan önce krizleri öngören, hatta düzen kurulurken düzenin kurulmasında yapısal bir rol oynayan bir dış politika izlemeleri olduğunu söylemiştir.

KAYNAKÇA

- DAVUTOĞLU Ahmet, Stratejik Derinlik – Türkiye'nin Uluslararası Konumu. (79. Baskı) Küre Yayınları. İstanbul, 2012.
- ERKMEN Serhat, Üçüncü Büyükelçiler Konferansı ve Türk Dış Politikasında Vizyoner Diplomasi Kavramı, ORSAM, 2011.
- UZUN Ezgi, İran ile ABD arasında yenilenmiş ‘akıllı’ diplomasi dönemi, Anadolu Ajansı, 2021.
- ERGÜVEN, N., S., “Uluslararası Hukukun Tarihsel boyutuyla Diplomasinin Kurumsal Gelişim Süreci”, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 2016.
- ACAR, D.Ş., “Küreselleşen Dünyada Diplomasi”, Sosyal Bilimler Meslek Yüksekokulu Dergisi, Selçuk Üniversitesi, 2006.

Yatıştırma Politikası
(Appeasement Policy)
Eray UZUNOĞLU

Yatıştırma Politikası (Appeasement Policy)

Eray UZUNOĞLU

Uluslararası anlamda yatıştırma ülkeler arasında barışı korumak adına saldırgan devletin çıkarlarının karşılanmasından ziyade artırılması sonucu verilen aşırı ödün gibi olumsuz bir anlamda kullanılmaktadır. Yatıştırma politikası ise Saldırı tehdidi altında olan bir devletin saldırmış olan devlete karşı uyguladığı politika türüdür. Bu politika ile birlikte sorun barışçıl yollar (siyasi, maddi tavizler) ile çözülebilir. Bununla beraber uygulanmış olan politika saldırgan devletin egemenliğini, hakimiyet alanının genişlemesine yol açabilir.

Uluslararası ilişkiler tarihinde yatıştırma politikasının en bilindik ve belirgin örneği İkinci Dünya Savaşı başlamadan önce İngiltere'nin Nazi Almanyası'na tavizler vererek savaşı önleyici nitelikte strateji uygulamasıdır. 1937-1940 yılları arası Birleşik Krallığın Başbakanı Neville Chamberlain'ın 2. Dünya savaşı sırasında Nazi Almanyası'nın Versay

anlaşmasının hükümlerini ihlal edip Çekoslovakya'yı işgal etmesine tepki göstermemesi, Hitlere Südetler bölgesinin verilmesi hususunda Münih Anlaşmasını imzalamasından ötürü yatıştırma politikası Chamberlain ile anılır hale gelmiştir. İngiliz politikasının nihai amacı savaştan muhakkak kaçınma siyaseti uygulamaktır. Çünkü ekonomik anlamda Birinci Dünya Savaşı ve 1929 ekonomik buhranı sonucu kötü bir durumdaydı. Düşük ihracat ve artan işsizlik gibi olumsuz durumlar karşısında Almanyayla silahlı saldırıya girmek, silah harcamalarının artması İngiltere'nin ekonomik olarak kaldıramayacağı bir yükü. Fakat bu varılan uzlaşma İkinci Dünya Savaşını önleyememiştir ve yatıştırma politikasının değerini azaltmıştır. Bu durum sonrası yatıştırma politikasına karşı diplomatik müzakerelere yolunu tercih eden hükümetlere Hitler örneği hatırlatılmıştır. Almanyayla Birinci Dünya Savaşından sonra çok ağır hükümler içeren (büyük miktarda savaş tazminatı, silahsızlanma gibi) Versay barış anlaşmasını imzalaması, savaşı kazanan devletlerin Almanyayla bir tehdit algısı olmaktan çıkarmak istemeleri, Almanyayla ekonomik anlamda zorlanması sonucu bu durumdan Avrupa'nın da etkilenmesi İngiltere tarafından Almanyaya borçlar konusunda yapılandırma planları, Alman sanayi bölgesi (Ruhr) işgalini sonlandırma, Milliyetler Cemiyetine üyelik gibi eylemlerle Almanya lehine yatıştırma politikası stratejisi izlenmiştir.

Yatıştırma politikasının ilk uygulamalarından biri Nazi Almanyasında Hitler tarafından Versay anlaşmasını ihlal edip silahlanmaya başlaması, ekonomik krizin

patlak vermesi Milletler Cemiyetinin zayıflıkları sonucu İngiltere'nin Almanya ile İngiliz-Alman Deniz kuvvetleri anlaşması ile deniz kuvvetleri için belirli bir oranda tonaj belirlenmesidir. 1931 yılında Japonya'nın Mançuryayı işgal etmesi sonucu Çin Milletler Cemiyeti ve ABD'den yardım talebinde bulunmuştur. ABD'nin bu talep sonrası Kellog-Briand paktını hatırlatmış, Stimson doktrini ni yayınlamıştır. Fakat Pakta, Doktrinde Çinliler ve Japonlar üzerinde etkisiz kalmış, Büyük Buhran'ın etkisi sonucu Batılı devletler üzerinde pasif kalmış ve Japonya'da işgal etmeye devam etmiştir. Soğuk savaş döneminde süper güçler arasında yapılan anlaşmalar, Filipinler'in güney Çin denizinde Çin'e karşı uyguladığı politika, İran'ın nükleer faaliyetler konusunda sınırlandırılması yatıştırma politikasına örnek teşkil etmektedir.

KAYNAKÇA

- George C. Herring (2008). Koloniden Süper Güce: 1776'dan Beri ABD Dış İlişkileri. Oxford University Press ABD.
- G. R. Berridge and Alan James, A Dictionary of Diplomacy Second Edition, 2003 by Palgrave macmillan
- Embel, Ersin, "Yatıştırma Politikası", Güvenlik Yazıları Serisi, No.14, Eylül 2019. https://trguvenlikportali.com/wpcontent/uploads/2019/10/YatistirmaPolitikasi_Ersin_Embel_v.1.pdf
- Merve Özkan Borsa, İki Dünya Savaşı Arası Dönemde İngiliz Dış Politikasının Analizi, İ.Ü. Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi No: 54. (Mart 2016). ss.81-102.
- Oral Sander, Siyasi Tarih 1918-1994, İmge Kitabevi 28.Baskı Nisan 2008, Ankara.

Yumuşak Güç (Soft Power) Irena FEMIC

Yumuşak Güç (Soft Power)

Irena FEMIC

Çağdaş diplomasi ve uluslararası ilişkilerde, politika yapıcılar arasında yumuşak güç kavramından daha yaygın kabul gören bir kavram muhtemelen yoktur. Yumuşak güç, bir devletin (genellikle daha güçlü olanı), çoğunlukla zararsız olduğu düşünülen yöntemleri kullanarak başka bir devletin siyasi davranışındaki bir değişikliği etkilediği bir süreç olarak tanımlanmaktadır. Diğer devlet aynı zamanda sürecin kendisini de yararlanabileceği bir durum olarak görmektedir. Yumuşak güç, güç, baskı veya şiddet kullanmadan başkalarının tercihlerini şekillendirme yeteneğine dayanır. Bu iktidar biçimi, farklı bağlamlarda ve farklı yoğunluk dereceleri ve kanıtlarla kendini göstermektedir.

Yumuşak güç, 1980'lerin sonlarında Joseph Nye tarafından ortaya çıkan bir kavramdır. Joseph Nye, yumuşak güç kavramını ilk olarak 1990 *Bound to Lead: The Changing Nature of American Power* adlı kitabında teorileştirdi. Halbuki, o dönemlerde adı konulmamış olsa da yumuşak gücün evriminin başlaması çok daha gerilere gitmektedir. Edward Carr, iki dünya savaşı arasındaki dönemde *The Twenty Years' Crisis 1919-1939: An Introduction to the Study of International Relations* başlıklı yazdığı kitabında yumuşak güç fikirlerinden söz edilmiş ve siyasi amaçlarla değerlendirildiğinde askeri ve ekonomik güçten daha az önemli olmadığı vurgulanmıştır. Bazı bilim adamları, Carr'ın yumuşak gücün dış politika için stratejik önemini kavrayan ilk uluslararası ilişkiler teorisyeni olduğu ve Carr'ın Nye'nin yakın zamanda üretilen terminolojisine yönelik çok eski argümanının, sert güç ve yumuşak gücün ayrılmaz bir şekilde bağlantılı olduğunu gösterdiği konusunda hemfikirdir. Daha sonra, Nye yumuşak güç kavramı diğer kitaplarında detaylandırılırken, özellikle 11 Eylül ayında Amerika Birleşik Devletleri'ndeki terörist saldırısının ardından ona çok sayıda bilim insanı katıldı.

Nye, yumuşak güç kavramını, sert güçle, yani zorlayıcı diplomasi kullanımı, askeri müdahale tehdidi veya ekonomik yaptırımların uygulanmasıyla karşılaştırarak ileri sürmektir. Sert güç, ülkenin askeri ve ekonomik gücünden zorlama yeteneğidir, yumuşak güç ise bir ülkenin kültürünün ve siyasi fikirlerinin çekiciliğinden gelmektedir. Bir ülke, sahip olduğu yumuşak gücü ile amaç ve değerlerinin diğer ülkeler tarafından benimsenmesini sağlayabilirse, askeri ve ekonomik gücünden çok daha fazlasını etkileme fırsatı yaratabilmektedir. Çünkü yumuşak güç, siyasi gündemi diğer insanların önceliklerini şekillendirecek şekilde belirleme yeteneği-

ne dayanmaktadır. Yumuşak güç, geleneksel sert güç dengesinin çok üzerinde etki ve kontrol imkanı vermektedir.

Yumuşak güç kavramının ortaya çıkışından bu yana, çok çeşitli devlet adamları ve aydınlar tarafından hızla kabul edildi ve ülkeler için yeni ve yararlı bir güç biçimi olarak kabul edildi. Yumuşak güç dış politikanın yararlı bir parçasıdır. Diplomasi- de her alanda ve farklı seviyelerde kullanılabilir. Akademisyenlerin çoğu, yumuşak gücün mevcut diplomasi ve uluslararası ilişkilerdeki artan rolüne en az üç faktörün katkıda bulunduğu konusunda hemfikirdir.

İlki ve en önemlisi faktörü nükleer silahların ortaya çıkmasıdır. Geleneksel olarak devletler, hayatta kalmalarını sağlamak için askeri güvenliğe öncelik vermektedir. Ancak nükleer silahların ortaya çıkmasıyla birlikte, devletler güvenliğin yeni boyutlarını düşünmeye başladılar ve yalnızca askeri güç ve silah kullanarak siyasi hedeflere ulaşmanın giderek zorlaştığı ortaya çıktı. İkinci faktör, yumuşak güç kullanımı için elverişli koşullar yaratan ileri eğitim ve bilgiye erişimdir. Geleneksel bir toplumda, bilgi hemen hemen tekelleştirilir veya kontrol edilir, bu nedenle ileri eğitimin ilerlemesi ve dünya genelinde okuryazarlık oranlarının yükselmesi, daha geniş bir halkın bilgiye erişmesini kolaylaştırmaktadır. Üçüncü faktör, özellikle İnternet çağında bilgi ve bilginin nüfuz edici gücüdür. Televizyon ve İnternet, her ülkenin uygun fikir ve normları teşvik etmek için kullanmayı tercih ettiği en etkili araçlardan ikisidir.

Uluslararası ilişkilerin öngörülemez ortamında, bilginin, fikirlerin ve ideallerin yumuşak gücü, siyasi aktörlerin hedeflerine ulaşmasını sağlamaktadır. Bu anlamda yumuşak güç, ülkelerin diğer aktörlerin istediklerini istemelerine yardımcı olmaktadır. Nye, bilgi teknolojisinin yuvasında yumuşak güce sahip olmaya çalışan ülkelerin aşağıdakileri sağlaması gerektiğine inanmaktadır:

- (1) Küresel normlara hakim olmaya yakın kültür ve fikirler,
- (2) Etki ve gündem oluşturacak küresel iletişim kanalları,
- (3) Yurt içi ve yurt dışı performansı ile küresel prestiji yükseltmek.

Yumuşak gücün birincil hedefleri medya, üniversiteler, sivil toplum kuruluşları (STK), finans ve iş dünyasıdır. Yurt içi ve yurt dışındaki hükümet politikaları, yumuşak güç kapsamında bir başka potansiyel güç kaynağıdır.

Demokrasi ve insan hakları gibi siyasi değerler güçlü cazibe kaynaklarıdır. Devletlerin bu değerleri basitçe ifade etmeleri yeterli değildir, ancak yumuşak güç kullanmak isteyen bir ülkede de bu siyasi değerlerin tam olarak uygulanması gerekmektedir. Yumuşak gücün bir diğer kaynağı da devlet dışı aktörlerdir. Devlet dışı faktörlerin uluslararası sistemdeki rolü, bilgi teknolojisi çağında önemli bir iz

bırakmıştı. Bu, STK'ların çeşitli iletişim araçları aracılığıyla devletler ve diğer aktörler üzerinde baskı kurarak politika değişikliğini ve karar alma sürecini doğru-
dan veya dolaylı etkileyebileceği anlamına gelmektedir. Silahlı kuvvetler de yumu-
şak gücün yaratılmasında önemli bir rol oynayabilmektedir. Sert güç güçlerine ek
olarak, silahlı kuvvetlerin diğer ülkelerle çok sayıda barış değişimi, ortak tatbikat
ve yardım programları vardır. Bu ilişkiler, diplomasi yoluyla elde edilemeyecek bir
etki kanalını temsil etmektedir.

Yukarıdaki koşullar dikkate alındığında, zorluk tespitinin yumuşak güç kullanımı
sırasında gerçekleştiği fark edilebilmektedir. Bunlardan biri, yumuşak güç kay-
naklarının çoğunlukla devlet sınırlarının erişiminin dışında olmasıdır. İstenen so-
nuçlara ulaşmak ve istenen gruplara ulaşmak zaman aldığından bir zaman faktörü
de vardır. Yumuşak güç uygulamalarında, her ülkenin ayrı ayrı değerlendirilmesi
gerekmektedir.

Yumuşak güç, günümüzde en çok kültürel ve kamu diplomasisinin bir parçası
olarak kullanılmaktadır.

KAYNAKÇA

- Changhe, S. (2013). Soft Power. J. H. Andrew F. Cooper içinde, The Oxford Handbook of Modern Diplomacy. Oxford.
- Nye, J. (1990). Soft power. Foreign Policy, 80, 153-171.
- Nye, J. (2004). Soft Power: The Means to Success in World Politics. New York: Public Affaris.
- Nye, J. (2014). Information Revolution and Soft Power. Current History, 113(759), 19-22. [https://dash.harvard.edu/bitstream/handle/1/11738398/Nye-Information Revolution.pdf](https://dash.harvard.edu/bitstream/handle/1/11738398/Nye-Information%20Revolution.pdf) adresinden alındı.
- Yılmaz, S. (2011). Yumuşak Güç ve Evrimi. Turan-Sam, 3(12), 31-36.

Yükümlülük (Obligation)

Eray UZUNOĞLU

Yükümlülük (Obligation)

Eray UZUNOĞLU

Yükümlülük ahlakilik ya da yasallık gözetmeden bir kişinin yapması gereken, belirli biçimdeki davranışlar, görevler, eylem biçimleridir. Bir diğer deyişle kişinin görev duygusuna, gelenek göreneklerine, yaşadığı ülkenin yasalarına dayanan belirli şeyleri yapma konusunda yükümlü olma halidir. Tarihte bilinen ilk anlamı 14. Yüzyılda kendini bir hareket tarzına mecbur etme eylemi olarak kullanılmıştır. Yükümlülükler beraberinde sınırlı özgürlük ve kısıtlamaları da getirir. Yükümlülük ahlaki açıdan iyi ve kötü olanı yapma seçeneği varsa varlığını sürdürebilir. Bir konuda yükümlülük sahibi olmak varsayımsal olarak ahlaki bir görevdir. Yükümlülüklerin bir gereklilik olması siyaset, din, sosyal yükümlülükler gibi normatif konularda da yer almaktadır.

Devletin yükümlülükleri uluslararası hukuk sisteminin doğası gereği oluşan uluslararası hukukun temel bir ilkesidir. Uluslararası hukukta devletlere yabancıları ülkesine kabul etme gibi bir yükümlülük sunulamaz. Bir devlet ülkesindeki yabancılara kötü muamelede bulunursa uluslararası yükümlülükleri ihlal etmiş olur. Devletlerarası yapılmış olan antlaşmalar bir yazılı yükümlülük örneğidir. Bilinen ilk antlaşma olan Kadeş antlaşmasından günümüze kadar birçok antlaşma örneği vardır ve bu antlaşmalar tarafları belirli yükümlükler konusunda ortak payda da birleştirir. Devletler antlaşmayı kabul ettiklerinde toplumda bu anlaşmanın hükümlerini yerine getirmekle mükelleftir. Bu durum da tüm toplumu ilgilendirdiği için sosyal olarak yükümlü olma kavramını oluşturur.

18 Nisan 1961 tarihinde yayımlanmış diplomatik ilişkiler hakkındaki Viyana Sözleşmesi ile birlikte bütün ülkelerdeki diplomatların statülerinin tanınması ve bu diplomatların ülkelerin farklı anayasal ve sosyal sistemleri göz önünde bulundurulmadan uluslararası sistemde dostça ilişkiler kurması, devletleri temsil yetkisine sahip diplomatik misyonların görevlerini aksatmadan sürdürebilmesi için uyulması gereken belirli yükümlülükleri içeren bir sözleşmedir. Diplomatik misyonun gönderildiği alıcı devlet diplomata saygı duymak, yardımda bulunmak, korunmasını sağlamak ve resmi işlevlerine müdahalede bulunmamak konularında yasal yükümlülüğe tabidir. Diplomatik misyonun resmi işlevlerini yürütmesi konusunda alıcı devletin yasalarda tanımlanmış dokunulmazlık yetkisinden farklı olarak ayrı bir dokunulmazlık ve ayrıcalık verilir.

Uluslararası hukuk çerçevesinde devletlere tanınmış olan haklar aynı zamanda

yükümlülükleridir. Uluslararası hukuk yükümlülükleri devletler tarafından antlaşmalar, uluslararası teamül ve hukukun genel ilkeleri ile birlikte oluşturulmaktadır. Bunun yanı sıra tek taraflı işlemler sayesinde de devletler yükümlülük üstlenebilmektedirler. Uluslararası örgütlerde uluslararası sorumluluklara sahiptirler. Örgütler devlet ve diğer uluslararası örgütlerle antlaşma yetkisine sahiptir. Bu antlaşmaların ülkeleri birbirine bağlaması ve iyi niyet gösterilmesi konusunda yükümlüdürler. Ve bu yükümlülüklerin ihlali sonucu örgütler sorumlu tutulurlar.

KAYNAKÇA

- Bal Ali, “Devletin Uluslararası Sorumluluğunun Doğması” Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Hukuku Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi, 2006
- https://www.tbmm.gov.tr/tutanaklar/Kanunlar_kararlar/kanuntbmmc068/kanuntbmmc068/kanuntbmmc06803042.pdf
- https://www.mfa.gov.tr/data/Kutuphane/yayinlar/mensuplar/Immunities_and_privil_eges_booklet.pdf
- <https://www.dictionary.com/browse/obligation>
- “Yükümlülük.” Merriam-Webster.com Sözlüğü , Merriam-Webster, <https://www.merriam-webster.com/dictionary/obligation>. 31 Mayıs’ta erişildi. 2021.

Zirve Diplomasisi (Summit Diplomacy) **Irena FEMIC**

Zirve Diplomasisi (Summit Diplomacy)

Irena FEMIC

Zirve diplomasisi uluslararası ilişkilerde devletlerin kullandıkları bir diplomasi türüdür. Bu tür diplomasinin özelliği, görüşmelerin ilgili tarafların en üst düzeyde temsil edilmesi ile yapılmasıdır. Zirve diplomasisi veya doruk diplomasisi siyasi liderlerin devlet başkanları ve / veya hükümet başkanları ve / veya dışişleri bakanları, mümkün olan en yüksek düzeyde buluşmasıdır. Zirve diplomasisinin en olumlu yanı, bir çözüme ulaşmanın temel koşulu olan, karşılıklı taviz verme fırsatı liderleri müzakere masasında bir araya getirmesidir. Özellikle 19. ve 20. yüzyıllarda sıklıkla uygulanan bu diplomaside ilgili hükümdar asıl amacını gizleyerek turistik geziler kapsamında daha erken yabancı ülkeleri ziyaret etmektedir. Ziyaret sırasında ilgili devletin hükümdarı ve geziye katılan başbakan veya dışişleri bakanları ile diplomatik temaslarda bulunurdu. Böylece duruma göre hem siyasi hem de ticari konular tartışıldı.

Zirve diplomasisinin geçmişi Orta Çağ'a kadar dayanır. O zamanlar devletlerarası ilişkiler çoğunlukla komşular arasında gerçekleştiğinden, hükümdarın kişisel toplantılarını organize etmek çok daha kolay olabilirdi. Bununla birlikte, daha sonra, modern ulus- devletlerin gelişmesi ve konut elçiliklerinin yaygın olarak uygulanmasıyla, bu tür "zirve" toplantıları nadir hale geldi. 19. yüzyılda, Avrupa Konseri döneminde, çok taraflı zirve diplomasi kısa bir süreliğine yeniden canlandı, ancak 20. yüzyılın ilk yarısında yaygın bir uygulama haline gelmedi. Birinci Dünya Savaşı'nın profesyonel diplomasiyi itibarsızlaştırması ve önemli kararların halkı temsil edenler tarafından alınması gerektiği inancı olarak 1919 Paris Konferansı'nda bu tür diplomasi yeniden doğdu. İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra, Batılı galipler arasında Churchill'in öne sürdüğünü en üst düzey diplomasi, bir yandan çok taraflı diplomasinin gelişmesi, diğer yandan Soğuk Savaş'ın yarattığı endişeler nedeniyle yaygın olarak kullanılmaya başlandı.

Winston Churchill savaş zamanı müttefiklerinin (İngiltere, ABD, SSCB ve Fransa) liderlerini bir araya getirme arayışında 1950 seçim konuşmasında "zirve" kelimesini kullanana kadar zirve diplomasisinin bu unvanı kazanmadığı düşünülmektedir.

Bu terim, daha sonra onu özellikle Soğuk Savaş sırasında ABD ve Sovyet liderlerinin toplantılarına uygulamaya başlayan basın tarafından ele alındı. Liderler, çağdaş zirve denen şeyin ilk ortaya çıkışından itibaren on yıllar boyunca ara sıra

bir araya geldi. Ancak liderler diplomalarını geleneksel uygulamalarla sınırlama konusunda isteksiz hale geldikçe, liderlerin buluşması ve kişisel ilişkileri giderek daha önemli bir rol oynamaya başladı. 20. yüzyılın ikinci yarısından itibaren, politikacılar, kamuoyu, halk ve medya artık devlet ve hükümet başkanlarının herhangi bir şekil ve ortamda bir araya gelmesini “zirve toplantısı”, “zirve buluşması”, “zirve diplomasisi” olarak tanımlamaktaydı.

Zirve veya doruk diplomasisinin uluslararası bir anlaşmazlık veya çatışmaya ‘hızlı’ bir çözüm bulmak için kullanıldığı düşünülmektedir. Bu toplantılar ve görüşmeler, farklı ülkelerden üst düzey siyasi liderlerin yüzleşmesini ve aralarında doğrudan ilişkiler kurmasını sağlamaktadır. Yüz yüze görüşmeler, devlet adamlarının birbirlerini daha iyi tanımalarına, birbirlerinin amaç ve isteklerini daha iyi anlamalarına ve böylece birbirlerinin tutum ve tutumlarını daha iyi değerlendirmelerine büyük ölçüde yardımcı olur.

Bazen zirve toplantılarını diğer üst düzey küresel toplantı türlerinden ayırmak kolay değildir. Bu nedenle, zirvelerin kriterlerinden birinin mümkün olan en yüksek düzeyde diplomasi olduğunu vurgulamak önemlidir, bu da görevdeki hükümet başkanlarının ve / veya devlet başkanlarının ve uluslararası kuruluşların (NATO veya AB gibi) liderlerinin toplantıları anlamına gelmektedir. Zirvelerin bir başka boyutu da telefon görüşmeleri, video konferanslar vb. değil, yüz yüze görüşmeyi ima etmeleridir.

Zirvelerin çeşitli işlevleri olabilir. İstisnalar, belirli bir ikili ilişkinin önemi hakkında sinyaller göndermek, büyükelçilikler tarafından ele alınamayan konuları ileri taşımak ve hatta beyannameler veya bağlayıcı anlaşmalar imzalamak için idealdirler. Ancak resmi ve yasal karar verme yetkinliklerinden yoksundurlar. Yıllar geçtikçe, zirve büyük ölçüde gelişti. Sebeplerden biri teknolojik ilerleme ve icatlardır. Teknolojideki devrim, diplomasiyi doğasını değiştirdi; bu, devlet başkanlarının, dışişleri bakanlarının ve diğer önemli yetkililerin, bazen günler veya haftalar süren uzun yolculukların aksine, artık bu kadar kısa sürede kıtalararası geziler yapabileceği anlamına geliyordu. Ayrıca, uluslararası ilişkilerde medyanın ve kamuoyunun önemi, siyasi liderlerin ilişkilerinde çok daha şeffaf olma ihtiyacını da aradı. Bu, zirve diplomasisi yoluyla yapılabilir.

İki ana zirve türü vardır: ad hoc zirveler ve seri zirveler. Seri zirveler, düzenli toplantıların bir parçasıdır ve müzakereler ve dostane ilişkileri (G8, G20, BM zirveleri, vb.) geliştirmek için çok uygun olduğu düşünülmektedir. Seri zirveler genellikle yılda bir kez düzenlenir ve diğer ülkeler ve liderleri hakkında bilgi toplamak, niyetleri netleştirmek, farkındalık yaratmak, anlayış oluşturmak ve zirvelerin üyeleri arasında işbirliğini geliştirmek için faydalıdır. Ad hoc zirveler, belirli bir konuyu ele almak için toplanan tek seferlik bir toplantıdır; bir krizi ele almak

için, ancak bir seri diğer toplantının ilki olabilir ve genellikle seri zirvelerden daha fazla tanıtım üretirler. Ad hoc toplantılar sembolik amaçlara daha uygundur ve aynı zamanda tanıtım dostu ilişkiler için bir forum sağlar. Modern diplomasinin en ünlü ad hoc zirvelerinden biri, İsraili, Mısırlı ve Amerikalı liderler arasında gerçekleşen ve on üç gün süren 1978 Camp David Zirvesi idi.

Zirveler iki taraflı veya çok taraflı, bölgesel veya küresel olabilir ve bir zirvenin özel konusunu (barış zirveleri, terörizm, askeri çatışmalar, uluslararası koordinasyonu iyileştirme ...) seçmede sınırları olmayan farklı hedeflere sahip olabilirler. Zirve, toplantının yeri ve zamanı konusunda anlaşma gerektirir. Zirvenin hazırlanmasından sorumlu olan sözde Sherpalar, hazırlık toplantılarında yılda birkaç kez bir araya gelen devlet başkanlarına en yakın yardımcılardır.

Ulusların artan karşılıklı bağımlılığı ve küreselleşmenin etkisi, daha yakın uluslararası işbirliğini ve uygun kurumların geliştirilmesini bir zorunluluk haline getirmiştir. Bu gelişmeler ile zirve toplantıları yeni roller ve özel işlevler kazanmıştır. Bu bağlamda zirveler, birçok fayda sağlayan uluslararası siyasi müzakerelerin önemli bir unsurudur. Zirve, kendilerine gelen bazı eleştirilere rağmen uluslararası diyalog için tercih edilen araç haline geldi.

KAYNAKÇA

- Berridge, G. R. (2015). *Diplomacy: Theory and Practice*. Springer.
- David Hastings Dunn and Richard Lock-Pullan. (2016). *Diplomatic Summitry*. P. K. Costas M.Constantinou içinde, *The SAGE handbook of diplomacy* (s. 231-242). SAGE.
- Geoff Berridge and Lorna Lloyd. (2012). *The Palgrave Macmillan dictionary of diplomacy*. Springer.
- Plischke, E. (1972). *Summit Diplomacy: Its uses and limitations*. *The Virginia Quarterly Review*, 48(3), 321-344.
- Weilemann, P. R. (2000). *The summit meeting: The role and agenda of diplomacy at its highest level*. *Nira Review*, 7(2), 16-20.

YAZARLARIN ÖZGEÇMİŞLERİ

MEHMET GÜNEŞ

Hukuk, İktisat, İşletme, Uluslararası İlişkiler (İngilizce) olmak üzere dört ayrı Lisans programından mezun oldu. Yakınçağ Siyasi Tarih Yüksek Lisans (Tez Konusu: “Osmanlı Devleti’nin Son Döneminde Yetişen Subayların Fikri Yapılarının Temelleri”) ve Kamu Hukuku Yüksek Lisans (Tez Konusu: “İdarenin Takdir Yetkisinin Kullanımında Askeri Yüksek İdare Mahkemesinin Yaklaşımı”) programlarını tamamladı. 2011 yılında Gazi Üniversitesinde Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Doktora programından (Tez Konusu: “Bir siyasal Rejim ve Demokrasi Uygulaması Olarak: Vesayetçi Demokrasi”) mezun oldu. Çeşitli dönemlerde Milli Savunma Üniversitesi, Gazi Üniversitesi, Ufuk Üniversitesi, Ahmet Yesevi Üniversitesi ve Bahçeşehir Üniversitelerinde Kamu Hukuku, Siyaset Bilimi, Uluslararası İnsan Hakları Hukuku, Uluslararası Politik Ekonomi ve Kamu Yönetimi alanlarına ilişkin Lisans ve Yüksek Lisans dersleri verdi. Bilimsel toplantılarda sunduğu bildirileri ve akademik dergilerde yer alan çeşitli makaleleri dışında yayınlanmış kitapları arasında: “Vesayetçi Demokrasi”, “Adalet ve Devlete İtaat” adlı eserleri bulunmaktadır.

Doç. Dr. Mehmet Güneş, Stratejik Düşünce Enstitüsü (SDE) Uluslararası İlişkiler Koordinatör Yardımcısı olarak görev yapmaktadır.

ARLINDA İSMANİ

Doğum Yeri:

Tetovo, Kuzey Makedonya

Eğitim Bilgileri:

İlk ve Orta Okul: “Faik Konica”, Oder, 2011.

Lise: “İsa Beu” İmam Hatip Lisesinde 2015 yılında birincilikle tamamladı. Üniversite: Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi, 2021.

Bildiği Yabancı Diller:

Arnavutça, Makedonca, Türkçe, İngilizce, Arapça.

Hobileri:

Gezme, okuma, voleybol.

E-mail: arlinda.1996@hotmail.com

DAJANA BARUSIC

Dajana Barusic 1996 yılında Hırvatistan'ın Rijeka şehrinde doğdu. İlk, orta okul ve lise eğitimini Bosna Hersek'in Tuzla şehrinde tamamladı. 2020 yılında YTB bursu ile geldiği Türkiye'de Sakarya Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümünde lisans eğitimini bitirdi.

Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsünde Yakınçağ Balkan tarihi üzerinde yüksek lisans eğitimine halen devam etmektedir.

Stratejik Düşünce Enstitüsünde araştırmacı yazar olarak yazıları yayınlanmaktadır. Ana dili dışında ayrıca Türkçe ve İngilizce de bilmektedir.

CONSUELO EMILJ MALARA

İtalya Sicilya doğumlu olan Consuelo Emilj Malara, ülkesinde Sanat Tarihi lisans programını tamamladıktan sonra Ankara Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsünden 2018 yılında «Tanzimat Reformları ve İtalyanlar (1838- 1876)» başlıklı yüksek lisans teziyle mezun oldu. Halen aynı üniversitede Tarih alanında Kırım Savaşı üzerine doktora eğitimine devam etmektedir.

Bildiği Diller:

İngilizce, Fransızca, İspanyolca, İtalyanca, Türkçe

İletişim Adresi:

emily.malara46@gmail.com

OSMAN ERAY UZUNOĞLU

27.07.1998 yılında Ankara'da dünyaya geldim. Lise eğitimimi Keçiören Anadolu lisesinde 2017 yılında tamamladım. Üniversite eğitimimi 2017-2021 yılları arasında Atılım Üniversitesi Siyaset Bilimi ve Kamu yönetimi Bölümü'nde 3,17 ortalama ile onur öğrencisi olarak tamamladım. Bölüm stajlarımı 28.09.2020 – 23.10.2020 tarihleri arasında Amasya Sosyal Güvenlik Kurumunda işveren servisi bölümü, 05.07.2021 – 09.08.2021 tarihleri arasında Hazine ve Maliye Bakanlığı Amasya Defterdarlığı Muhasebe Müdürlüğü bölümü, Stratejik Düşünce Enstitüsü (SDE)'de Mart-Haziran 2021 tarihleri arasında Uluslararası Diplomasi Okulu Balkan/Avrupa grubunda Kültür, Kültürün Unsurları, Kamu Diplomasinin Bir Aracı Olarak Kültürel Diplomasi Bağlamında ABD-Çin ilişkileri başlıklı makale çalışmam ile tamamladım.

10.03.2021 tarihinde Ankara Kent Konseyi Gençlik Çalışma Grubuna gönüllü olarak katıldım. Gençlik Çalışma Grubu tarafından gerçekleştirilen 1-2 Haziran Gençlik Çalıştayına katıldım. 08.01.2021-06.03.2021 tarihleri arasında (ADA) Ankara Düşünce Atölyesi tarafından gerçekleştirilen eğitimlere katıldım.

Hitabet ve Diksiyon, Uluslararası ilişkiler dersleri aldım. Uluslararası ilişkiler atölyesini Neoliberalizm başlıklı çalışmam ile tamamladım. Halen daha Ankara Kent Konseyi Gençlik Çalışma Grubunda gönüllü olarak faaliyetlere katılmaktayım.

GÜLNUR BALCI

08.07.1995 Aksaray doğumluyum. Lise öğrenimini 2009-2013 arasında Aksaray Hazım Kulak Anadolu Lisesinde tamamladım. 2014-2019 arasında Ufuk Üniversitesi Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler bölümünü birincilikle bitirdim. Ayrıca Anadolu Üniversitesi Adalet ön lisans programını da tamamladım. 2021 yılında “Uluslararası Hukukta Hukuka Aykırı Eylem ve Diplomatik Özür” başlıklı yüksek lisans tezi ile Ufuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsünden mezun oldum.

Çeşitli staj ve sertifika programlarına katıldım. Bunlar arasında; T.C İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Genel Müdürlüğü Yaz Stajı, “Sermaye Piyasası Kurulu Eğitim Semineri” Sertifikası, “TBMM Yasama Bilgilendirme Eğitimi” Sertifikası, Ufuk Üniversitesi KAR-YÖN 1.Kariyer Zirvesi Katılım Belgesi, Gazi Üniversitesi “Liderlik ve Yöneticilik” ve “Etkili İletişim ve Beden Dili” Sertifikası yer almaktadır.

2018 yılında yayınlanan Uluslararası Bilim Kültür Kongresinde “Türk Dış Politikasında Kudüs’ün Yeri” başlıklı akademik bildirim bulunmaktadır.

İletişim adresi: gbalci1173@hotmail.com

IRENA FEMIC

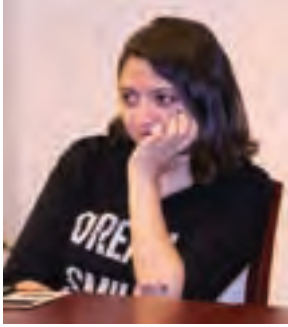

Irena Femić, 26 yaşında olup Karadağ Berane şehrinde yaşamaktadır. Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi Sosyal Bilimler Fakültesi Uluslararası İlişkiler Bölümünde yüksek lisans öğrencisidir. Yüksek lisans tez konusu (yazım aşamasında) “Batı Balkan ülkelerine yönelik Türk ve Rus politikaları; Sırbistan örneği” üzerinedir.

Karadağ’da Podgoricadaki Siyasal Bilgiler Fakültesinde lisans eğitimini ve aynı bölümde bir yıl uzmanlık eğitimini tamamlamıştır. İlgi ve araştırma alanları: Türkiye, Avrupa Birliği, Türk Dış Politikası, Türkiye-AB ilişkileri, Balkanlardır.

Irena birçok yabancı dil bilmektedir. Bunlar arasında İngilizce, Türkçe, İspanyolca, Karadağca (ana dil) ve Fransızca yer almaktadır.

LALA NAGHIYEVA

Doğum Tarihi ve Yeri: 14.12.1996- Füzuli, Azərbaycan

Eğitim Bilgileri:

Lisans: Bakü Devlet Üniversitesi (2014-2018)

Yüksek Lisans: Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi (2018-2021)

Yayınları:

-Azerbaycan`dan Türkiye`ye Göçün Sosyal Medya Üzerinden Organizasyonu (Dergipark)

-Azerbaycan`da ÜİYOK`lere İlişkin Yürütülen Politika (5.Uluslararası Öğrenciler Sosyal Bilimler Kongresi Bildirisi)

-Balfour Deklarasyonu Sonrası Yahudilerin İsrail'e Göçü ("Türk Dünyası Genç Tədqiqatçılar Dərnəyi"nin Araşdırmaları dergisinin 2020 yayınında makale)

-Pandemi Nedeniyle Gerçekleşen Tersine Göç ve Bunun Pandemi Sonrasında Yaşama Etkileri Üzerine Araştırma: Azerbaycan (Bakü) Örneği (YTB)

İletişim Bilgisi: naghiyeva2016@inbox.ru

MAMMAD İSMAYILOV

Eğitim Bilgileri:

Lisans: Gaziantep Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi, Tarih Bölümü. İkinci Lisans: Anadolu Üniversitesi, Uluslararası İlişkiler Bölümü.

Yüksek Lisans: Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi, Ceza ve Ceza Usulü Hukuku

Doktora: Ankara Sosyal Bilimler Üniversitesi, Kamu Hukuku Doktora Programı (Devam ediyor)

Başarı ve ödüller: Gaziantep Üniversitesi Yüksek Şeref Ödülü (2013-2014)

Gazi Üniversitesi Yüksek Şeref Ödülü (2014-2015)

Staj Deneyimi:

1) Nisan – Mayıs 2019 (60 saat) Türkiye Politik ve Stratejik Araştırmalar Vakfı

Milli Politikalar Enstitüsü, Ankara, Stajyer

2) Şubat-Temmuz, Stratejik Düşünce Enstitüsü, “Uluslararası Diplomasi Okulu”, Ankara Stajyer.

Bildiği Diller: İngilizce, Türkçe. İletişim

Bilgileri: memmedismayil93@gmail.com

R. METEHAN MERİÇ

12 Haziran 1997 tarihinde Ankara'da doğdum. Ömer Seyfettin Anadolu Lisesini ardından Ufuk Üniversitesinde Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler bölümünü tamamladım. Alanımla ve ilgi alanıma giren kitapları okumayı, belgeselleri izlemeyi, araştırmayı, sebep sonuç ilişkisi kurmayı ve benden büyük ve tecrübeli kişilerle sohbet etmeyi fikir alışverişinde bulunmayı seviyorum. Yaşadığım çağa ayak uydurmak ve geleceği anlamak için kendimi sürekli geliştirme arayışındayım. Bununla ilgili olarak ülkemi ve dünyayı gezmek, yüksek lisans ardından ise doktora yapmak, Fransızca ve Japonca öğrenmek istiyorum.

Bilgiyi, bilgiyi kullanmayı ve aktarmayı seviyorum. Öz güveni ve çalışma azmi yüksek birisiyim ayrıca sabırlı ve güven vermeyi severim. İnsanlarla anlaşmayı ve etkili iletişimi önemsiyorum.

Staj ve Seminer Bilgileri:

-Ulaştırma Denizcilik ve Haberleşme Bakanlığı
Dış İlişkiler ve Avrupa birliği genel müdürlüğü

-Konrad Adenauer Stiftung - Avrupa Birliği
Eğitim Sertifikası

-Sermaye Piyasası Kurulu - Eğitim Semineri
Programı

İletişim Bilgileri: R.metemeric@gmail.com

RAHİMİ TOLGAHAN ARTUNÇ

Gaziantep, 13.03.1994

Eğitim Durumu:

Lisans -Ufuk Üniversitesi - Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler

Yüksek Lisans -Ufuk Üniversitesi - Uluslararası İlişkiler (Tezli)

Stajlar:

Adalet Bakanlığı (Uluslararası İlişkiler Hukuk Bölümü),

SGK Başkanlığı (AB ve Dışişleri Daire Başkanlığı)

Çalıştığı Kurumlar:

Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı İnsan Kaynakları Ofisi

İletişim Bilgileri: tolgahangs@hotmail.com

VIKTORIA ARSENTEVA

Ben Viktoria Arsenteva, 21 Ekim 1994'te Rusya'nın Tver şehrinde doğdum. Hayatımın çoğunu memleketim Tver'de geçirdim. Tver, Volga Nehri'nin kıyısında bulunan bir şehirdir. Şehir, Rusya'nın orta kesiminde, Moskova ile St. Petersburg arasında yer almaktadır. Kentin alanı 152.22 km², nüfusu 425.000 kişidir.

Tver'de temel eğitimimi aldım. 2001'den 2012'ye kadar Tver Gymnasium No. 10'da okudum. Yabancı dil öğrenmeyi çok severdim, bu yüzden lise bittikten sonra Tver Devlet Üniversitesi Yabancı Diller ve Uluslararası İletişim Fakültesi'ne girdim. Üniversitede derinlemesine İngilizce ve Almanca, tarih, demografi, etnoloji, jeopolitik ve daha fazlasını okudum. Lisans tezimin konusu göçmenlerin (çoğunlukla Türkiye'den gelen göçmenler) Almanya'ya entegrasyonuydu. O zamanlar, lisans tezimin Türkiye'de alacağım eğitim hayatımı etkileyeceğini bilmiyordum.

2016 yılında mezun olduktan sonra Moskova'ya taşındım ve bir seyahat acentesinde çalıştım. Bir gün Türkiye'nin yabancı öğrencilere ücretsiz eğitim ve burs sağladığını öğrendim. Bu fikir bana çok ilginç geldi ve şansımı denemeye karar verdim. Burs kazandığımda çok mutlu oldum. Şimdi Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi'nin Sosyal Bilimler Enstitüsü'nde üç yıldır yüksek lisans yapıyorum. Türkçeyi öğrendiğim, farklı ülkelerden birçok insanla tanıştığım ve tabii ki bilgi edindiğim için böyle bir deneyime sahip olduğum için çok şanslı olduğumu düşünüyorum.

“Diplomasi Kavramları Sözlüğü”; Uluslararası hukuk, Uluslararası İlişkiler alanında inceleme ve araştırma yapan tüm okuyuculara hitap eden, bu alanlarda öne çıkan temel kavramların yabancı dildeki karşılıkları ile birlikte etimolojik içerikleri ve tarihsel ve teorik kapsamlarına da yer veren, çoğunlukla yabancı kaynaklara dayanan bilgilendirici ve betimleyici özelliği ile tüm okuyuculara faydalı olması beklenen bir eserdir.

Stratejik Düşünce Enstitüsü (SDE) bünyesinde disiplinler arası bir bakış açısıyla “Uluslararası Diplomasi Okulu” öğrencileri ile birlikte hazırlanan bu eser, küresel sistemi ve devletlerarası ilişkileri doğru anlamının, uluslararası diplomaside sıkça bahsedilen kavramları doğru kullanmanın ve akademik araştırmalarda temel argümanları doğru şekilde savunmanın baş ucu olmaya hazır bir çalışmadır. Katkı sağlayacak yeni araştırmacılarla içerik olarak daha da zenginleştirilmeyi bekleyen bu eserin en önemli özelliği zengin kaynakçası ile rahat anlaşılır temel bilgiler içermesidir.

Yeni Türkiye'nin Düşünce Merkezi

Çetin Emeç Bulvarı Aşağı Öveçler Mah. 1330 Cd. No: 12 06460 Çankaya / Ankara
Tel: 0 312 473 80 45 • Faks: 0 312 473 8046
sde@sde.org.tr • www.sde.org.tr